

DIPLOMADOLGOZAT

SZIGETHY-AMBRUS NIKOLETTA

2022.

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
KÜLKERESKEDELMI KAR
NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK SZAK
levelező munkarend

A KISEBBSÉGI JOGOK ÉRVÉNYESÍTHETŐSÉGÉNEK LEHETŐSÉGEI
AZ ENSZ ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ KERETEI KÖZÖTT

Készítette: Szigethy-Ambrus Nikoletta

Belső konzulens: Dr. Buday-Sántha Judit Andrea PhD

Budapest, 2022.

Tartalomjegyzék

Ábrák és táblázatok jegyzéke	4.
Bevezetés	5.
I.A kisebbségi jogvédelem kialakulásának fontosabb mérföldkövei	7.
I.1. A kisebbség, mint fogalom meghatározása	7.
I.2. A kisebbségi jogvédelem kialakulása nemzetközi szinten	9.
II. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének kisebbségvédelmi rendszere	12
II.1. Az ENSZ megalapítása, főbb céljai és feladatai	12.
II.2. Az ENSZ égisze alatt elfogadott kisebbségvédelmi szerződések	15.
II.3. Az ENSZ kisebbségvédelmi tevékenysége	18.
III. Az Európai Unió kisebbségvédelmi tevékenysége	26.
III.1. Az Európai Unió területén élő kisebbségek jogvédelmének forrásai	26.
III.2. A kisebbségi jogvédelem érvényesíthetősége az Európai Unió területén	32.
III.3. Egyes szervezetek 2021-es jelentései a kisebbségi jogérvényesítés területén	36.
IV. Egyes országok kisebbségvédelmi tevékenysége	44.
IV.1. Spanyolország	45.
IV.2. Ukrajna	55.
V. Összegzés – Következtetések	63.
Irodalomjegyzék	65.
Mellékletek	73.
Nyilatkozat a szakdolgozat státuszáról (nyilvános, bizalmas)	73.
Szerzői nyilatkozat	74.

Ábrák és táblázatok jegyzéke

1. számú táblázat: Európai nemzetközi bíróságok	35.
1. számú ábra: A három legnagyobb nemzetiségi kisebbség megoszlása Spanyolországban (%-os arány)	45.
2. számú ábra: Spanyolország területén elhelyezkedő nemzetiségi kisebbségek földrajzi megoszlása	46.
3. számú ábra: Spanyolországban beszélt nyelvek (%-os arány)	50.
4. számú ábra: Ukrajna területén élő kisebbségek megoszlása	55.
5. számú ábra: Ukrajna területén élő kisebbségek földrajzi megoszlása	56.
6. számú ábra: Ukrajnában leggyakrabban használt nyelvek megoszlása (%-os arányban)	59.

BEVEZETÉS

Az emberi jogok részeit képezik a kisebbségi jogok, amelyek az elmúlt évszázadok során komoly fejlődésen és átalakuláson estek át. A XIX. századból induló nacionalista törekvések és a XX. század történelmi eseményei olyan hiányosságokat tártak fel a jogérvényesítés ezen területén, amelyek megoldása napjainkban is folyamatos. Komoly segítséget jelent ezeknek a hiányosságoknak a feltárásában az egyes nemzetközi szervezetek létrejötte, az európai integráció és a XXI. században jelen lévő jogtudatosabb életszemlélet térnyerése is. Mindezek segítségével fokozatosan felszámolhatóak azok az akadályok, amelyek ma még csorbítják az emberi és a kisebbségi jogok érvényesülését. A téma aktualitását mutatja, hogy jelenleg is számos olyan konfliktus dűl szerte a világon, amelyben a kisebbségeket megillető jogok vannak a célkeresztben, legtöbbször a szabályozásból is fakadó hiányosságok miatt.

Diplomadolgozatomban a kisebbségi jogok érvényesíthetőségének tárgyában különösen vizsgálom az ENSZ és az Európai Unió keretei közötti megvalósulást. Mindkét nemzetközi intézmény céljai között megtalálhatóak azok az irányelvek, amelyekkel segíteni akarják a kisebbségek helyzetét, jogaik érvényesíthetőségének lehetőségeit, valamint azt, hogy a hozzájuk csatlakozó tagállamok területén az emberi és a kisebbségi jogok egyaránt védve, biztosítva és garantálva legyenek. A tevékenységüket azonban nehezíti a nemzetközi jog sajátos jellege, amely szankciók hiányában nem képes kellő hatékonysággal védeni mindezeket a jogokat.

Dolgozatomban a kisebbségi jog kialakulása mellett, részletesen kifejtem az említett intézmények kisebbségekkel kapcsolatos tevékenységét, bemutatom mindazokat a szerződéseket, amelyek keretet kívánnak adni a kisebbségi jogérvényesítésnek az ENSZ és az Európai Unió államaiban, továbbá rögzítem azt is, hogy az esetleges jogsértésekre hogyan tudnak reagálni, milyen panaszmechanizmust működtetnek. Munkám nem lenne teljes a kisebbségekkel kapcsolatos éves jelentések tárgyalása és elemzése nélkül, így három, jelentősnek tekinthető szervezet (EU Emberi Jogi jelentés, ENSZ Kisebbségvédelmi Jelentéstevő által készített jelentés és az Európai Nemzetiségek Föderatív Uniója (FUEN) által készített beszámoló) 2021-re vonatkozó tájékoztatóját is közlöm a témában.

A diplomadolgozat utolsó részében két ország, Spanyolország és Ukrajna kisebbségvédelmi tevékenységét elemzem. Választásom azért erre a két országra esett, mert mind Spanyolország, mind pedig Ukrajna tagja az ENSZ-nek, így jó alapot szolgálnak arra a megfigyelésre, hogy

tagállamként hogyan építették be belső jogrendjükbe a számos, kisebbségekkel kapcsolatos nemzetközi okmányt. Emellett Spanyolország hosszú ideje tagja az Európai Uniónak is, így az Unió által megfogalmazott kisebbségi irányelveket, szabályokat is nemzeti jogával összhangba kellett hoznia. Ukrajna jövőbeni Európai Unió csatlakozásának pedig elengedhetetlen része, hogy az országában élő kisebbségek jogai védve és biztosítva legyenek, az ehhez szükséges lépéseket pedig fokozatosan kell megtennie. A célországok elemzését SWOT analízisben foglalom össze, amely megfelelő keretet nyújt ahhoz, hogy a vizsgált téma fókuszpontjait bemutathassam.

A kutatás során két hipotézis került felállításra, ezek a következők:

- A jelenlegi jogi háttér az ENSZ-ben és az Európai Unióban nem nyújt elegendő és hatékony védelmet a kisebbségi jogok érvényesítéséhez.
- A két vizsgált ország esetében a kisebbségi kérdés megoldásának kulcsa a nyelvi kérdés rendezése lenne, amely egyben az oktatás reformját is magában hordozza.

A célország elemzéseket követően a dolgozat befejező részében összefoglalom a megismert tényeket, következtetéseket vonok le a kisebbségi jogérvényesítésre vonatkozóan, továbbá saját meglátásaimat is rögzítem a témában.

A dolgozat módszertani felépítése során arra törekedtem, hogy a primer és szekunder források együttes felhasználása mellett, helyet kapjanak az összehasonlító elemzések, empirikus tapasztalatok, valamint SWOT analízis is. Diplomadolgozatom elkészítése során segítségemre voltak az alapszakon folytatott tanulmányaim és a témában végzett korábbi kutatásaim is. A 2021. novemberében megrendezésre került TDK során elkészített tanulmány szintén része lett a diplomadolgozatomnak, egyes részeit, kisebb módosításokkal itt is közlöm majd.

I. A KISEBBSÉGI JOGVÉDELEM KIALAKULÁSÁNAK FONTOSABB MÉRFÖLDKÖVEI

I.1. A kisebbség, mint fogalom meghatározása

A kisebbség, mint fogalom, definíció, nem egyértelműen meghatározott a nemzetközi jogi viszonylatban. Számos definiálása van annak, hogy kit tekintünk kisebbségnek, azonban olyan egységes, elfogadott álláspont erre vonatkozóan nincsen, amely akár a nemzetközi szerződések érvényesítése során is alkalmazható lenne. A magyar nyelv értelmező kéziszótára szerint kisebbség „*az embereknek olyan csoportja, amely számban kisebb egy másiknál*”¹. Az Oxford Dictionaries szerint a kisebbség *egy olyan kis csoport egy adott közösségen vagy országon belül, amely faji, vallási, nyelvi vagy egyéb jellemzők miatt különbözik a többségtől*². E szerint az angol meghatározás már részletesebben közli, hogy pontosan miért lehet egy adott csoport társadalmon belül kisebbség, ugyanakkor ez a megközelítés sem került be a nemzetközi szerződések értelmezéséhez szükséges definíciók közé. Francesco Capotorti, aki az ENSZ Diszkrimináció Megelőzésével és a Kisebbségek Védelmével foglalkozó Albizottságának Különmegbízottja volt, 1977-ben az alábbi módon határozta meg a kisebbségeket: *“Egy olyan csoport, amely számszerűen alacsonyabb egy állam többi, nem domináns helyzetben lévő népességéhez képest, amelynek tagjai – az állam állampolgárai – a lakosság többi részének etnikai, vallási vagy nyelvi jellemzőivel rendelkeznek, és ha csak hallgatólagosan is szolidaritást mutatnak kultúrájuk, hagyományaik, vallásuk vagy nyelvük megőrzésére.”*³

A témát kutatók nagy része már korábban is igyekezett összegyűjteni azokat az ismérveket, amelyek alapján megállapítható, hogy kisebbség-e a vizsgált populáció. Gudmundur Alfredsson szerint 4 tényezőnek kell teljesülnie ahhoz, hogy kisebbségről beszéljünk⁴. Ez a négy tényező a következő:

---

¹ A Magyar Nyelv értelmező kéziszótára. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/k-359B8/kisebbsseg-36EAE/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJNVSI6IFsiTkZPX0xFWF9MZXhpa29ub2tfMUJFOEliXX0sICJxdWVyeS16ICJraXNIYmJzXHUwMGU5ZyJ9> Letöltés dátuma: 2022.03.07.

² Definition of *minority noun* from the Oxford Advanced Learner's Dictionary. Forrás: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/minority> Letöltés dátuma: 2022.03.07.

³ UN Office of the High Commissioner of Human Rights. Human Rights Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation. Forrás: <https://www.refworld.org/docid/4db80ca52.html> 2010. p.2. Letöltés dátuma: 2022.03.07.

⁴ Gudmundur Alfredsson: Kisebbségi jog: nemzetközi standardok és ellenőrzési mechanizmusok. Regio, 9.évfolyam, 1998/4.szám p. 2-3.

1. objektív jellemzők – ide tartozik minden olyan objektívnek tekinthető ismérv, mint a csoport tagjainak hovatarozása, a nemzeti vagy etnikai eredet, valamint a kultúra, nyelv és vallás is;
2. önmeghatározás – ez egy szubjektív ismérv, mivel az egyénnek magának kell döntenie arról, hogy hová sorolja magát: a többséghez vagy a kisebbséghez;
3. számszerűség – a kisebbség nevéből adódóan az adott állam népének kisebb része, jellemzően kevesebb, mint a fele;
4. honosság – itt kerül megállapításra az idő, amikortól az adott csoportot kisebbségként lehet kezelni. Ez jellemzően egy generációnyi időszak⁵.

A kisebbségeket ezen kívül meghatározhatjuk a szerint is, hogy az adott állam területéhez hogyan köthetőek. E szerint három csoportba sorolhatóak:

1. azok, akik eredetileg egy másik állam lakosságához tartoztak, de annexió vagy határváltozás miatt egy másik ország fennhatósága alá kerültek;
2. azok, akik már az itt lévő állam megalapítása előtt is az adott területen éltek;
3. azok, akik bevándorlás során lettek az adott állam állampolgárai⁶.

A fenti kategorizálásból kitűnik, hogy nem csak a magunk által szubjektíven meghatározott tényezők szerint, hanem egyéb, akár földrajzi ismérvek alapján is kerülhetünk kisebbségi meghatározásba. Míg Magyarország esetében leginkább az 1. és a 3. szempont alapján állapíthatóak meg az országa területén élő kisebbségek, addig Ukrajna vagy Spanyolország kapcsán akár mindhárom tényezőt igazolni lehet. Összefoglalva tehát nem elég egyetlen szempontrendszer szerint vizsgálni a témát, hanem a földrajzi perspektívából is figyelembe kell venni a tényeket. Emellett mindkét csoportosítás megfelelő alapot nyújthat ahhoz, hogy együttesen használva megállapítható legyen egy adott népcsoportról, hogy kisebbségnek tekinthető-e, ugyanakkor még ezen szempontok alapján sem került definiálásra egy egységesnek tekinthető fogalmi meghatározás.

---

⁵Gudmundur Alfredsson: Kisebbségi jog: nemzetközi standardok és ellenőrzési mechanizmusok. Regio, 9.évfolyam, 1998/4.szám p. 2-3.

⁶Cservák Csaba: Népek, nemzetiségek, kisebbségek. Jogelméleti Szemle, 2014/3.szám p. 53.

I.2. A kisebbségi jogvédelem kialakulása nemzetközi szinten

Európában a nemzetközi jog egzakt módon a nemzetiségi kisebbségekkel az I. világháborút követően kezdett el ténylegesen foglalkozni. 1918-ig a kisebbségvédelem többnyire nem a nemzetiségi, inkább a vallási kisebbségekre koncentrált. 1517-től folyamatos igény mutatkozott a vallási kisebbségekhez tartozók részéről, hogy ehhez kapcsolódó jogukat nem csak az adott államon belül, de nemzetközi szinten is elismerjék és védjék. Ennek a jogvédelemnek több főbb mérföldköve is volt, például az 1568-as tordai országgyűlés során megállapított szabad vallásgyakorlás lehetősége, az 1645-ös linzi béke, amely elsőként szakított a *cuius regio, eius religio* elvvel, valamint a vesztfáliai béke 1648-ban, amely egyben egy új világrend kialakítását is magában hordozta⁷. Fontos megemlítenünk a karlócai békét is 1699-ből, amely bár vallási, de kifejezetten a keresztény kisebbség védelmét célzó rendelkezéseket tartalmazott⁸. Az 1815-ben megtartott bécsi kongresszuson során a lengyelekkel, mint kisebbséggel foglalkoztak a résztvevő államok, egészen pontosan Oroszország, Ausztria és Poroszország. Az említett államok kötelezettséget vállaltak arra, hogy segítik a lengyeleket nemzetiségük megóvásában, mindehhez pedig közigazgatási, bírói, vallási és törvényhozói autonómiában részesítették őket⁹. Ezen frissen megállapított jogokat a kongresszus záróaktájában is rögzítették a felek, sajnálatos módon azonban a jogok gyakorlása nem valósulhatott meg.

A bécsi kongresszust követően a kisebbségi kérdés ismét, a török birodalom felbomlása után került napirendre, egészen pontosan a Balkán-félszigeten élő számos vallási és nemzetiségi kisebbségek védelme érdekében¹⁰. Ennek következménye volt az 1856-ban készült konstantinápolyi jegyzőkönyv, amelyben a dunai fejedelemségek lakóit polgári egyenjogúságban részesítette¹¹. 1878-ra ismét felvetődtek a kisebbségek helyzetét érintő kérdések a balkáni államokban, így a berlini kongresszus során a kisebbségi jogokat nemzetközileg is biztosítottá kívánták tenni, mégpedig úgy, hogy egyrészt általános szabályként az egész Balkánra vonatkozóan megállapították ezeket, másrészt pedig kötelezővé tették mindezek elismerését és biztosítását azon országok részére, amelyek az európai

---

⁷ Szalayné Sándor Erzsébet: A kisebbségvédelem nemzetközi jogi intézményrendszere a XX. században. Budapest, Gondolat kiadó, 2003. p. 38-43.

⁸ Szalayné Sándor Erzsébet: A kisebbségvédelem nemzetközi jogi intézményrendszere a XX. században. Budapest, Gondolat kiadó, 2003. p. 38-43.

⁹ U.I. p 45.

¹⁰ U.I.

¹¹ U.I. p 46.

közösségbe kívántak belépni¹². A nacionalizmus terjedése Európa szerte és a balkáni kérdés tehát egyszerre irányították a figyelmet a kisebbségek felé, valamint a szabályozás szükségességére nemzetközi szinten is.

A századfordulóra a nemzetiségek önrendelkezési jogaikkal kezdtek élni, létrehoztak nemzetállamokat, így várható volt, hogy az első világháború után egy új világrend irányába alakulnak majd át a nemzetközi kapcsolatok is. A háború lezárását követően Európa térképe átalakult, egyes monarchiák eltűntek, új államok jöttek létre, sokszor úgy, hogy figyelmen kívül maradtak az etnikai határok. Annak érdekében, hogy ebben az új rendben ne alakulhasson ki ismét egy első világháborúhoz hasonló méretű és súlyú katonai konfliktus, valamint, hogy a békeszerződések által meghúzott új országhatárok biztosíthassák az európai status quo-t, létre kellett hozni egy olyan szervezetet, amely mindezen célok felett őrködni képes. Woodrow Wilson, amerikai elnök, 14 pontban foglalta össze azokat az elveket, amelyek később a Nemzetek Szövetségének (Népszövetségnek) az alapítása során is fontos tényezők voltak, valamint így, egy nemzetközi szervezet segítségével jöhettek létre a nagyhatalmak közötti kiegyezések és párbeszéd¹³. A Nemzetek Szövetségének Egyezségokmánya a kisebbségekkel kapcsolatosan nem tartalmazott egzakt rendelkezéseket, bár az egyes tervezetekben voltak erre irányuló lépések, a végleges szövegben nem jelentek meg¹⁴. Többségében a háború lezárását követő békeszerződésekben jelentek meg a kisebbségvédelemre vonatkozó új intézkedések, amelyek betartatásáért a Nemzetek Szövetsége vállalt felelősséget¹⁵. Ezek az új rendelkezések nem tartalmaztak a kisebbségekre vonatkozóan kollektív jogokat, inkább az egyes nemzetiségi kisebbségi egyének számára garantáltak jogosultságot öt kategóriában:

1. biztosították a nemzetiséghez való jogot;
2. az élethez, egyéni- és vallásszabadsághoz való jogot;
3. a törvény előtti egyenlőség, valamint a polgári- és politikai jogok egyenlőségét;
4. a kisebbségi nyelv használatának jogát;

---

¹² Szalayné Sándor Erzsébet: A kisebbségvédelem nemzetközi jogi intézményrendszere a XX. században. Budapest, Gondolat kiadó, 2003. p. 47.

¹³ Henry Kissinger: Világrend. Budapest, Antall József Tudásközpont, 2015. p. 269-279.

¹⁴ Szalayné Sándor Erzsébet: A kisebbségvédelem nemzetközi jogi intézményrendszere a XX. században. Budapest, Gondolat kiadó, 2003. p. 67-69.

¹⁵ Zeidler Miklós: A Nemzetek Szövetsége és a magyar kisebbségi petíciók. In: Etnopolitika. A közösségi, magán- és nemzetközi érdekek viszonyrendszere Közép-Európában. Budapest, Teleki László Alapítvány, 2003. p.60-62.

5. az oktatási, vallási és jótékonyági közkiadásokból való részesedés jogát¹⁶.

A kisebbségek védelme érdekében létrehozták a jogforrások osztályozását is, amely az alábbiakból tevődött össze:

1. általános szerződések a kisebbségek védelme érdekében;
  - a. úgynevezett kisebbségi szerződések,
  - b. békeszerződések vonatkozó fejezetei;
2. speciális szerződések a kisebbségek védelme érdekében;
3. kisebbségi deklarációk¹⁷.

Az egyes szerződéstípusok a meghatározott jogokat a Nemzetek Szövetségének védelme alá helyezték, ugyanakkor nem került meghatározásra annak terjedelme vagy az eljárás, amelyet jogvédelem során fel tudtak volna használni¹⁸.

Látható tehát, hogy a Nemzetek Szövetsége és a kialakuló új nemzetközi rendszer részlegesen foglalkozott a kisebbségi kérdéssel, tényleges megoldást nem alakítottak ki. Mindazonáltal értékelendő, hogy a népszövetségi rendszerben sikerült kialakítani egy panaszmechanizmust (amely néhány év alatt sokat változott), így e- szerint a panaszokat a Nemzetek Szövetségének Főtitkárához lehetett benyújtani, aki továbbította mindezeket a Tanácshoz, a bepanaszolt államhoz és a tagállamokhoz¹⁹. A hosszú ügymenet végén a Tanács ejthette az ügyet, javasolhatott a feleknek kompromisszumot, határozatot nyújthatott át a bepanaszolt államnak a jogsértés megszüntetéséről, továbbá lehetősége volt bevonni a hágai Állandó Nemzetközi Bíróságot a további folyamatokba²⁰.

A Nemzetek Szövetsége által felállított rendszert sok kritika és egyéb negatív vélemény érte a maga korában és még napjainkban is. Sokan bírálják azért is, mert egyes nézetek szerint a kisebbségvédelem célja ekkor mindössze az volt, hogy átmenetet biztosítson a teljes asszimilációhoz²¹. Ugyanakkor olyan intézményi hagyatékot hagyott hátra, amely segítségével

---

¹⁶ Zeidler Miklós: A Nemzetek Szövetsége és a magyar kisebbségi petíciók. In: Etnopolitika. A közösségi, magán- és nemzetközi érdekek viszonyrendszere Közép-Európában. Budapest, Teleki László Alapítvány, 2003. p. 60-62.

¹⁷ Szalayné Sándor Erzsébet: A kisebbségvédelem nemzetközi jogi intézményrendszere a XX. században. Budapest, Gondolat kiadó, 2003. p. 80.

¹⁸ U.I. p 103.

¹⁹ Zeidler Miklós: A Nemzetek Szövetsége és a magyar kisebbségi petíciók. In: Etnopolitika. A közösségi, magán- és nemzetközi érdekek viszonyrendszere Közép-Európában. Budapest, Teleki László Alapítvány, 2003. p. 63.

²⁰ U.I. p 67.

²¹ Kovács Péter: Nemzetközi közjog. Budapest, Osiris kiadó, 2016. p. 388.

sikerült a modern emberi jogi védelemre vonatkozó vizsgálatokat és szabályokat megalapítani, valamint a második világháború végére az Egyesült Nemzetek Szervezetének alapköveit letenni.

A második világháború lezárása előtt már látszott annak lehetősége, hogy az időközben munkáját megszüntető Nemzetek Szövetsége helyébe egy olyan új, globálisan működni képes nemzetközi szervezet kerüljön, ami az elődje hibáiból tanulva, hatékonyabban kezelje a problémákat, valamint védje az emberi jogokat és a kisebbségeket is. Az ENSZ létrehozásával nem csak egy nemzetközi szervezetet sikerült megalkotni, hanem egy olyan rendszert is, amelyben nagyobb hangsúlyt helyeznek az emberi jogokra és jogsértésekre, valamint olyan új jogforrások is elfogadásra kerültek, amelyek ma már sarokkövei a nemzetközi emberi és kisebbségi jogvédelemnek. Mindezek segítségével a XX. században dinamikusán elindulhatott a jogvédelem fejlődése, még úgy is, hogy a legtöbb szerződést beárnyékolta a hidegháborús légkör.

II. AZ EGYESÜLT NEMZETEK SZERVEZETÉNEK KISEBBSÉGVÉDELMI RENDSZERE

II.1. Az ENSZ megalapítása, főbb céljai és feladatai

A Nemzetek Szövetsége hivatalosan 1940-ben fejezte be tevékenységét, ugyanakkor a tényleges megszűnése a szervezetnek csak 1946-ban valósult meg²². A második világháború lezárása előtt már körvonalazódtak egy új, fejlettebb szervezet létrehozásának lehetőségei, amely képes a békét és a biztonságot globális szinten fenntartani és megőrizni. Ahhoz azonban, hogy ezt a szervezetet életre is hívják, hosszú folyamat vezetett.

Az első, a háború lezárását követő szervezeti kérdésekre vonatkozó találkozót, még 1941-ben Londonban megtartották, ahol aláírásra is került egy nyilatkozat, amelyben az aláíró felek (Egyesült Királyság és domíniumai, Belgium, Csehszlovákia, Görögország, Hollandia, Jugoszlávia, Lengyelország, Luxemburg és Norvégia) rögzítették első elképzeléseiket a

---

²² Zeidler Miklós: A Nemzetek Szövetsége és a magyar kisebbségi petíciók. In: Etnopolitika. A közösségi, magán- és nemzetközi érdekek viszonyrendszere Közép-Európában. Budapest, Teleki László Alapítvány, 2003. p. 60.

közösségről²³. Még ugyanebben az évben újabb találkozóra került sor, amelyen Winston Churchill angol miniszterelnök és F. D. Roosevelttel amerikai elnök elfogadta az Atlanti Chartát, amelyben már röviden és némi óvatossággal fogalmazták meg, hogy a jövőben milyen módot szeretnék fenntartani a békét²⁴. 1942 első napjaiban elfogadásra került a Washingtoni Nyilatkozat, ahol a négy nagyhatalom (USA, Egyesült Királyság, Szovjetunió és Kína) már Egyesült Nemzetek Nyilatkozataként nevezte el az okmányt, majd 1943 októberében ismét találkozóra került sor, ezúttal Moszkvában, ahol a négy állam külügyminiszterei fogadtak el egy újabb nyilatkozatot²⁵. A Moszkvai Nyilatkozat lényeges eleme azon túl, hogy közös erővel szeretnék legyőzni az ellenséget, egy olyan világszervezet felállításának szükségességét tartja fontosnak, amely a szuverén egyenlőségen alapul és amely képes fenntartani a békét és a biztonságot (*Moszkvai Nyilatkozat, 4.pont*)²⁶. Ez a cél a későbbiekben alapelveként lett megállapítva az ENSZ Alapokmányon belül.

A következő lényeges esemény a szervezet előkészítése során a teheráni találkozó volt, ahol Roosevelttel, Sztálin és Churchill egyeztettek 1943. november 28-a és december 1-je között, valamint az elfogadott nyilatkozatban a szervezet létrehozásának feladatát fogalmazták meg²⁷. 1944 augusztusa és októbere között kétszer találkoztak Dumbarton Oaks-ban egy-egy konferencia keretében, ahol kialakultak az Egyesült Nemzetek Alapokmányának főbb rendelkezései, végleges formát öltött a Közgyűlés és a Biztonsági Tanács feladatai, valamint a Biztonsági Tanács összetétele is²⁸. A szervezet végleges megalapítása előtti utolsó összejövetelre Jaltában került sor, 1945. február 4-11. között, ahol a következő kérdésekben döntöttek:

- elfogadták a Biztonsági Tanácsban alkalmazandó szavazási eljárás részleteit;
- elfogadásra kerültek a regionális megállapodások vagy szervezetek a regionális békék megoldása érdekében;
- egyezés született a korábbi még népszövetségi mandátumrendszerek helyett létrehozandó gyámsági rendszerről;

---

²³ Egyesült Nemzetek Szervezete – Megalakulása. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1988-2/nemzetkozi-szervezetek-100D/egyesult-nemzetek-szervezete-100E/megalakulas-1012/> Letöltés dátuma: 2022.03.09.

²⁴ Blahó András – Prandler Árpád: Nemzetközi szervezetek és intézmények. Budapest, Aula kiadó, 2001. p. 110.

²⁵ U.I. p. 112-113.

²⁶ A moszkvai értekezleten elfogadott nyilatkozatok (1943.október 19-30.). Forrás: <http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/mil/ww2/doksi/moszkva.html> Letöltés dátuma: 2022.03.09.

²⁷ Teheráni konferencia. Forrás: <http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/mil/ww2/dip/teheran.html> Letöltés dátuma: 2022.03.09.

²⁸ Blahó András – Prandler Árpád: Nemzetközi szervezetek és intézmények. Budapest, Aula kiadó, 2001. p. 113.

- a két nyugati nagyhatalom egyetértését fejezte ki Ukrajna és Fehéroroszország önálló ENSZ tagságával kapcsolatban²⁹.

A Jaltai konferencia után már csak egy alkalommal, 1945. április 25-e és június 26-a között egyeztettek a fennmaradó kérdésekről, valamint végleges formát kapott az Alapokmány³⁰. Az 1945-ben elfogadott és még ugyanezen év október 24-én hatályba lépett ENSZ Alapokmány tartalmazza mindazokat a terveket, amelyeket az alapító államok meg kívántak valósítani. Preambulumában az emberi jogok és a nemzetközi jog iránti tisztelet, a szociális haladás, a jószomszédi békesség, a fegyveres erők alkalmazásának elkerülése és valamennyi nép gazdasági előrehaladása mellett fejezi ki elkötelezettségét³¹. Az Alapokmány további 19 fejezetében számos egyéb rendelkezés mellett tisztázza a szervezet tagsági kérdéseit (*II. fejezet*), a szerveinek összetételét (*III. fejezet*), kitér a viszályok békés rendezésére (*VI. fejezet*), a regionális megállapodásokra (*VIII. fejezet*), valamint a Nemzetközi Bíróság (*XIV. fejezet*) szerepére is³². A kisebbségekre vonatkozóan nem tesz említést a dokumentum, ugyanakkor az I. fejezet 1. cikkének 3. pontjában meghatározza, hogy: „*gazdasági, szociális, kulturális vagy emberbaráti jellegű nemzetközi feladatok megoldása útján, valamint az emberi jogok és az alapvető szabadságok mindenki részére, fajra, nemre, nyelvre vagy vallásra való tekintet nélkül történő tiszteletben tartásának előmozdítása és támogatása révén nemzetközi együttműködést létesítsen*”³³. Az Alapokmány így általánosan foglalkozik az emberi jogok érvényesíthetőségével, külön a kisebbségekre vonatkozó egyéb jogokat nem nevesíti.

Az ENSZ Alapokmány jellegét tekintve egy többoldalú szerződés is egyben, amelynek a nemzetközi szerződések között is prioritása van más szerződésekhez képest, így az ebből fakadó kötelezettségek előbbre valók, mint a többi, érvényben lévő szerződésből eredő kötelezettség³⁴.

A szervezet feladatai túlmutatnak a béke és biztonság fenntartásán, mivel több olyan intézmény is létrehozásra került, amelyek segítségével a gazdasági, társadalmi, kulturális, egészségügyi és egyéb területeken is segíteni kívánták a globális problémák megoldását. Az ENSZ családba

²⁹ Blahó András – Prandler Árpád: Nemzetközi szervezetek és intézmények. Budapest, Aula kiadó, 2001. p. 113-114.

³⁰ U.I. p. 114-115.

³¹ Charter of the United Nations: <https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf> Letöltés dátuma: 2022.03.08.

³² U.I.

³³ Charter of the United Nations: <https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf> 1.fejezet, 1.cikk, 3.pont. Letöltés dátuma: 2022.03.08.

³⁴ Blahó András – Prandler Árpád: Nemzetközi szervezetek és intézmények. Budapest, Aula kiadó, 2001. p. 115.

tartozó főszervként működő Gazdasági és Szociális Tanács (ECOSOC) a Közgyűlés felügyelete alatt irányítja a szerv hatáskörébe tartozó gazdasági és szociális tevékenységeket, valamint összhangba hozza ezeket a lépéseket az ENSZ határozataival³⁵. Ezen kívül létrehozásra került számos szakosított intézményt is, amelyek különleges hatáskörökkel rendelkeznek, kormányközi megállapodások útján jöttek létre és munkájuk kiegészíti az ENSZ tevékenységét³⁶. Ilyen szakosított intézmény az UNESCO, vagyis az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete is, amely célul tűzte ki a nemzetek közötti együttműködést a nevelésügyi, tudományos és kulturális ágazatokban, ezzel is elősegítve a fokozott párbeszédet és nemzetközi kapcsolatok fejlesztésének lehetőségét világszerte³⁷.

Az ENSZ megalapításával tehát sikerült egy olyan globális szervezetet létrehozni, amely képes egyszerre több problémára fókuszálni és világszerte segítséget nyújtani a kialakult helyzetekre. Ugyanakkor az elmúlt években több olyan esemény is történt, amely rávilágított az esetleges reformok szükségességére, valamint arra, hogy a XXI. században másabb típusú kihívásokra is tudnia kell reagálni³⁸.

II.2. Az ENSZ égisze alatt elfogadott kisebbségvédelmi szerződések

Az ENSZ tevékenysége során többségében az emberi jogok védelmét célzó intézkedéseket foganatosított, mindössze kevés olyan szerződés született, amely kifejezetten a kisebbségvédelemre fókuszál. Ez betudható egyrészt annak a ténynek, amelyet több nemzetközi jogász is alátámasztott már, miszerint az Alapokmányban egy új megközelítést alkalmaztak, ennek értelmében „*az általános emberi jogok diszkriminációmentes garantálása kellő védelmet nyújt a nemzeti kisebbségeknek is*”, így tehát az általános emberi jogok felhasználhatóak a kisebbségek jogvédelmében is³⁹. Ugyanakkor véleményem szerint ez az álláspont nem minden esetben elégséges, hiszen a kisebbségek esetében gyakran olyan speciális jogok gyakorlásáról

---

³⁵ United Nations – Economic and Social Council. Forrás: <https://www.un.org/ecosoc/en/home> Letöltés dátuma: 2022.03.09.

³⁶ Blahó András – Prandler Árpád: Nemzetközi szervezetek és intézmények. Budapest, Aula kiadó, 2001. p. 145.

³⁷ United Nations – UNESCO. Forrás: <https://en.unesco.org/> Letöltés dátuma: 2022.03.09.

³⁸ Emad Mayer-Mruwat: United Nations: Critiques and reforms. Journal of Third World Studies Vol. 15, No. 1, RETHINKING DEVELOPMENT: THE ROLE OF THE THIRD WORLD IN THE NEW WORLD ORDER (SPRING, 1998), pp. 221-237. Forrás: <https://www.jstor.org/stable/45197792> Letöltés ideje: 2022.03.09.

³⁹ Kardos Gábor – Lattmann Tamás: Nemzetközi jog. Budapest, ELTE Eötvös kiadó, 2013. p. 242.

és érvényesíthetőségéről van szó, amelyet a fenti megközelítés nem tud minden esetben hiánytalanul biztosítani, még úgy sem, hogy az Alapokmány *ius cogens* elvű.

Rövid idővel az Alapokmány elfogadását követően érzékelhető volt, hogy nem elegendő az emberi jogok védelmét mindössze a szerződés hasábjain rögzíteni, hanem szükség van egy olyan átfogó dokumentumra is, amely részletesen összefoglalja mindezeket, alapul szolgáltatva a későbbi emberi jogok védelméhez is. Ennek hatására 1948-ban elfogadták az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, amely 30 cikkből áll és tulajdonképpen az Alapokmányban leírt emberi jogok összefoglalása egyetlen dokumentumban⁴⁰. A nyilatkozat nem tartalmaz kisebbségvédelmi klauzulát, így az ő jogaik érvényesíthetőségére ez a szerződés nem biztosíthat háttérrel⁴¹. A nyilatkozat megszavazásakor az ENSZ Közgyűlés szovjet tagjai tartózkodást is mutattak, amelyet később a kisebbségvédelmi rész kihagyásával magyaráztak⁴².

Az ENSZ részéről ezt a hiányosságot csak hosszú idővel később, 1966-ban sikerült valamelyest kiküszöbölni, amikor elfogadásra került a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, amelyben a 27. cikk rendelkezik a diszkrimináció tilalmáról: *„olyan államokban, ahol nemzeti, vallási vagy nyelvi kisebbségek élnek, az ilyen kisebbségekhez tartozó személyektől nem lehet megtagadni azt a jogot, hogy csoportjuk más tagjaival együttesen saját kultúrájuk legyen, hogy saját vallásukat vallják vagy hogy saját nyelvüket használják”*⁴³.

A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában nem került meghatározásra a kisebbség, mint fogalom, így e fogalmi pontosítás nélkül nehezen értelmezhető és érvényesíthető a 27. cikkben foglalt jog. Ezen kívül sokáig úgy értelmezték a cikket, hogy az államnak tartózkodási kötelezettsége van, így ennek orvoslására 1994-ben az Emberi Jogok Bizottsága külön határozatban elemezte a cikket és a következő megállapításokat tették ezzel kapcsolatban:

- a 27. cikk kisebbségfogalmát hangsúlyozottan nem csak az állampolgárokra vonatkoztatják;
- a cikk alkalmazhatósága nem az állam döntésétől, hanem az objektív körülmények megvalósulásától függ;

---

⁴⁰ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata. Forrás:

https://www.ohchr.org/en/udhr/documents/udhr_translations/hng.pdf Letöltés dátuma: 2022.03.09.

⁴¹ Bővebben: Buday-Sántha Andrea: Kommunikációs jog. Budapest, Fakultás kiadó, 2018. p.36.

⁴² Kovács Péter: Nemzetközi közjog. Bduapest, Osiris kiadó, 2016. p. 391.

⁴³ Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmánya. Forrás:<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights> Letöltés dátuma: 2022.03.09.

- az államot tevékenységi kötelezettség is terheli a tartózkodáson túl, így a kisebbségeket érintő döntések meghozatalakor szükséges ehhez őket is bevonni;
- az államnak fellépési kötelezettsége van, ha nem állami oldalról van fenyegetve vagy akadályozva a cikk érvényesülése⁴⁴.

A magyarázat így több korábbi félreértést és félre értelmezést segített tisztázni, viszont a kisebbséget, mint fogalmat ismét nem határozták meg, ami így további hiányosságként megmaradt.

Az 1960-as években egyre nagyobb méreteket öltöttek a diszkrimináció minden formájának felszámolására vonatkozó mozgalmak. Az egyik legismertebb szószólója az ilyen típusú tevékenységeknek Martin Luther King volt, aki a színes bőrű kisebbség jogérvényesítését és diszkrimináció mentes élet lehetőségei mellett kampányolt⁴⁵. Ezen változásoknak is köszönhető, hogy az ENSZ 1965-ben elfogadta „*A faji megkülönböztetés minden formájának tilalmáról szóló egyezményt*”, amely a diszkrimináció minden formáját elítélte⁴⁶.

A következő évtizedekben lassulás következett a kisebbségvédelmi szerződések tekintetében, újabb okmányt, csak 1992-ben fogadtak el. „*A nemzeti vagy etnikai, vallási és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyek jogainak nyilatkozata*”, amely az ENSZ 47/135. számú határozataként is ismert, a korábbi hasonló jellegű dokumentumokhoz képest másabb perspektívából közelíti meg a jogvédelmi kérdéseket⁴⁷. Legfontosabb elem a nyilatkozattal kapcsolatban, hogy kifejezetten a kisebbségek részére ír elő jogokat, az állam részére pedig köteletséget állapít meg: „*Az államok a saját területükön védik a kisebbségek létezését és nemzeti, vagy etnikai, kulturális, vallási és nyelvi identitását, valamint ösztönzik ezen identitás előmozdításának feltételeit*”⁴⁸. Ez a határozat olyan kisebbségi jogokat állapít meg, amelyek korábban az ENSZ által kiadott szerződésekben így, komplex módon nem voltak megtalálhatóak, valamint az államokhoz intézett kötelezettségek megfogalmazásában túllép a korábbi, egyéni megközelítésen is⁴⁹.

⁴⁴ Kovács Péter: Nemzetközi közjog. Budapest, Osiris kiadó, 2016. p. 391.

⁴⁵ Az emberi jogok bajnokai – Martin Luther King. Forrás: <https://hu.humanrights.com/voices-for-human-rights/martin-luther-king-jr.html> Letöltés ideje: 2022.03.10.

⁴⁶ A faji megkülönböztetés minden formájának tilalmáról szóló egyezmény. Forrás: https://www.unhcr.org/hu/wp-content/uploads/sites/21/2016/12/faji_megkulonboztetes_egyezmeny.pdf Letöltés dátuma: 2022.03.10.

⁴⁷ Az ENSZ 47/135. számú határozata a nemzeti vagy etnikai, vallási és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyek jogainak nyilatkozata. Forrás: <http://www.un-documents.net/a47r135.htm> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

⁴⁸ U.I. 1.cikk, 1.

⁴⁹ Kovács Péter: Nemzetközi közjog. Budapest, Osiris kiadó, 2016. p. 392.

Az utolsó és egyben legutóbb elfogadott kisebbségvédelmi dokumentum az ENSZ részéről „Az őslakos népek jogainak nyilatkozata” néven jelent meg 2007-ben, az ENSZ 61/295. számú közgyűlési határozataként⁵⁰. A nyilatkozatban azon őslakos népekre vonatkozóan kerültek megfogalmazásra jogok, akik természetközeli életet élnek és/vagy ezt az életmódot a modern kori technológiák veszélyeztetik, így ennek az életformának a védelme került a nyilatkozat középpontjába, valamint az őslakosok által őrzött kulturális értékek⁵¹. Ennek értelmében azokra a kisebbségi csoportokra, amelyek történelmileg tekinthetőek őslakosnak egy-egy állam területén (például erdélyi vagy kárpátaljai magyarok), de ma már nem ilyen természethez közeli életmódot folytatnak, nem tartoznak a nyilatkozatban foglalt jogok hatálya alá, ugyanakkor a Szibériában élő vogul és osztják csoportok viszont igen⁵².

A bemutatott jogforrásokból látható, hogy az ENSZ megalapítását követően fokozatosan kezdett el az emberi jogok mellett a kisebbségvédelemre is koncentrálni, ugyanakkor a legtöbb szerződés vagy nyilatkozat csak részlegesen terjed ki ezekre a csoportokra. A dokumentumok másik hátránya, hogy a nemzetközi jog *soft law* jellege miatt, szankciók hiányában betartatásuk igen nehézkes, így bár keretet biztosítanak a jogokhoz, tényleges garancia nincsen arra nézve, hogy ezeket a deklaráció országok maradéktalanul képesek is betartani és garantálni a kisebbségek számára.

II.3. Az ENSZ kisebbségvédelmi tevékenysége

Az ENSZ által elfogadott és kibocsátott kisebbségvédelmi jogforrások áttekintése után áttérhetünk a tényleges, gyakorlati tevékenységek vizsgálatára is. Annak érdekében, hogy mindezek a jogforrások valós segítségként legyenek jelen és a betartásuk során az ellenőrzési funkció is megvalósulhasson, a szervezet több lehetőséget is megalkotott. Az alábbiakban a következő szervezeti egységek kerülnek bemutatásra:

- ENSZ Emberi Jogi Tanács (HRC)
- Az Emberi Jogok Előmozdításával és Védelmével Foglalkozó Albizottság
- Kisebbségi Munkacsoport
- Faji Megkülönböztetés Megszüntetésével Foglalkozó Bizottság (CERD)

---

⁵⁰ Az ENSZ 61/295. számú határozata: Az őslakos népek jogainak nyilatkozata. Forrás: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/ga_61-295/ga_61-295_ph_e.pdf Letöltés dátuma: 2022.03.10.

⁵¹ U.I.

⁵² Kovács Péter: Nemzetközi közjog. Budapest, Osiris kiadó, 2016. p. 392.

- Universal Periodic Review (UPR) - Általános Emberi Jogi Felülvizsgálati Mechanizmus
- ENSZ Emberi Jogi Főbiztos (OHCHR)
- ENSZ Kisebbségvédelmi Jelentéstevő

Az ENSZ két olyan bizottságot hozott létre, amelyek a kisebbségi jogok védelmére fókuszálva végezhetik munkájukat: az egyik az Emberi Jogok Tanácsa, a másik pedig az Emberi Jogok Előmozdításával és Védelmével Foglalkozó Albizottság.⁵³

Az Emberi Jogok Bizottsága, amely 2006 óta az Emberi Jogi Tanács (HRC) néven működik, tekinthető az ENSZ legnagyobb és legfontosabb fórumának, mely nem keverendő össze a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya által létrehozott Emberi Jogi Bizottsággal. Tagjai között 53 tagállam kormányküldöttségei vannak jelen, akikkel együtt átlagosan több, mint 3000 fő vesz részt a Genfben tartott hethetes ülészekokon.⁵⁴ A Tanács elé kerülő ügyek emberi jogi témájúak, tekintettel a szervezet tevékenységére, így a kisebbségi kérdés általában más hasonló témákkal együtt kerül közös napirendi pont alá, például gyakran együtt tárgyalják a kisebbségi ügyekkel a menekültek, fogyatékkal élő személyek, rabszolgaság kérdéseit.⁵⁵ Munkájuk során a Tanács tagjai nem csupán a normaalkotási feladatokat látják el, hanem fontos szerepük van a tematikus és országmechanizmusok megírásában is, amely emberi jogi problémák kivizsgálása és összegzése mellett ajánlásokat fogalmaz meg a célok elérése érdekében.⁵⁶ A tematikus vagy országmechanizmusok általában egy független szakértőből (különmegbízott) vagy egy öt fős munkacsoportból állnak, akik változóan, vagy egy adott kérdéskörrel (emberi jogvédő aktivisták, véleménynyilvánítás szabadsága, vallási intolerancia, stb.) vagy egy célországgal foglalkoznak.⁵⁷ A különmegbízott a vizsgálat során az információkat két módon gyűjtheti össze: nem kormányzati szervezetek által, vagy a kormányokhoz intézhet külön kéréseket, kérdéseket. Ritkább esetekben egy-egy különmegbízott országlátogatást is tehet az adott kormány hozzájárulásával. Ezeket az összegyűjtött adatokat aztán a Bizottság számára készített éves jelentésekben nyújtják be,

---

⁵³ United Nations - Human Right Council. Forrás:

<https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Pages/AboutCouncil.aspx> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

⁵⁴ U.I.

⁵⁵ Böszörményi Jenő: Az ENSZ Kisebbségi kézikönyve. Budapest, EÖKiK kiadó, 2004. p. 61-73.

⁵⁶ United Nations – Human Rights Council. Forrás:

<https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Pages/AboutCouncil.aspx> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

⁵⁷ Böszörményi Jenő: Az ENSZ Kisebbségi kézikönyve. Budapest, EÖKiK kiadó, 2004. p. 61-73.

amelyek így egy megfelelő összefoglalást biztosítanak ahhoz, hogy a felmerülő emberi jogi problémákra megoldást javasolhassanak.⁵⁸

Az ENSZ által létrehozott másik fontos szervezet a kisebbségi jogok védelmének területén az Emberi Jogok Előmozdításával és Védelmével Foglalkozó Albizottság volt (továbbiakban: Albizottság), amelyet 2006-ban felszámoltak. Az Albizottság 26 szakértőből állt, akik a riportéri feladatok ellátása során olyan tanulmányokat készítettek, amelyekkel az Albizottság ülésein foglalkozhatott egy-egy téma teljeskörű feltárása esetén.⁵⁹ Személyüket tekintve a kormányok által jelölt és a Bizottság által választott tagokból állt, különböző munkacsoportokba szerveződve működtek, ahol a kisebbségekkel, a beadványokkal, az őshonos népekkel és esetenként a modern kori rabszolgasággal is foglalkoztak.⁶⁰ Az Albizottság az előbb részletezett Tanács segítségére lett létrehozva, konkrét feladatként az emberi jogi problémák beazonosítása lett megjelölve. A problémák beazonosítását követően a szakértők tanulmányokat készítettek ezekről, amelyeket aztán megvitattak.

Ahhoz, hogy a kisebbségi jogvédelem még hatékonyabb legyen, 1995-ben létrehozták a Kisebbségi Munkacsoportot is, amely az Albizottság munkáját is segítette⁶¹. Tagjai között öt olyan szakértő dolgozik, akik az ENSZ öt földrajzi régióját képviselik és három fő feladatkörük van, amelyek a következők:

1. az 1992-ben elfogadott *Nemzeti vagy etnikai, vallási és nyelvi kisebbségek jogairól szóló 47/135. számú ENSZ határozatban* foglaltak előmozdítása és gyakorlati megvalósulásának ellenőrzése;
2. azon problémák vizsgálata, amelyek a kisebbségeket érintik, valamint az ezekhez kapcsolódó megoldási lehetőségek feltárása;
3. a határozatban foglalt kisebbségekhez tartozó személyek jogainak előmozdítása és védelme, illetve amennyiben szükséges, további javaslatok megfogalmazása⁶².

Ezen szervezetek segítik tehát elő, hogy az emberi jogi és ezen belül a kisebbségi kérdések az ENSZ egyes ülészekai alatt napirenden legyenek, valamint, hogy feltárják az esetleges jogsértéseket. Mivel a Munkacsoport egyfajta háttérintézményként működik, így nincs

---

⁵⁸ Böszörményi Jenő: Az ENSZ Kisebbségi kézikönyve. Budapest, EÖKiK kiadó, 2004. p. 61-73.

⁵⁹ U.I. p. 62-64.

⁶⁰ U.I.

⁶¹ The Former Working Group of Minorities. Forrás:

<https://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/TheformerWGonMinorities.aspx> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

⁶² Böszörményi Jenő: Az ENSZ Kisebbségi kézikönyve. Budapest, EÖKiK kiadó, 2004. p. 50-51.

lehetősége arra, hogy kisebbségi jogsértésre vonatkozó panaszra reagáljon. Ezt a szerepet az Albizottság töltötte be, valamint, ha tömeges jogsértés történik, akkor egyének és nem kormányzati szervezetek is jelenthetik az úgynevezett *1503-as eljárás* keretében, amely bizalmas természetéből adódóan a panaszos számára sem nyújt tájékoztatást az ügy végkimeneteléről⁶³. Az ezen eljárás keretében benyújtott beadványokat a Bizottság tárgyalja, valamint a Bizottság elnöke évente nyilvánosságra hoz egy listát azon országokról, amelyek ilyen típusú eljárás alatt állnak⁶⁴.

A korábban már bemutatott „*Faji Megkülönböztetés Valamennyi Formájának Kiküszöböléséről Szóló Egyezmény*”, célja volt többek között, hogy egy bizottságot állítsanak fel annak érdekében, hogy az aláíró részes államok betartják- e az Egyezményben foglaltakat, valamint, hogy az egyes, ebben a témában beérkező panaszokat a bizottság vizsgálja ki⁶⁵. A *Faji Megkülönböztetés Megszüntetésével Foglalkozó Bizottság* 18 szakértőből áll, akiket a részes államok jelölnek, majd a végső biztosok személyeit szavazással választják négy évre⁶⁶.

2006-ban került létrehozásra a Universal Periodic Review (UPR), vagyis Általános Emberi Jogi Felülvizsgálati Mechanizmus. Ez egy olyan folyamatot biztosít, amelyben az ENSZ tagállamokon belül vizsgálják felül az emberi jogi helyzeteket⁶⁷. A UPR az Emberi Jogi Tanács közreműködésével végzi munkáját, célja, hogy az egyes országok emberi jogi körülményeit javítsa, az esetleges jogsértéseket kezelje, valamint, hogy az eset elemzésekor minden ország számára egyenlő bánásmódot biztosítson⁶⁸. A UPR munkája során kiemelten kezelte a kisebbségi kérdést is, így a folyamat első ciklusában már több száz erre vonatkozó ajánlást fogalmazott meg az egyes országok számára⁶⁹. Izsák Rita, aki 2014-ben az Emberi Jogi Tanács különmegbízottja volt, erről a folyamatról készített elemzésében összefoglalja az eredményeket, valamint arra a megállapításra jut, hogy a legtöbb kisebbséget érintő kérdés az oktatás, valamint az anyanyelvhasználat esetében merült fel⁷⁰. A UPR tevékenysége során

---

⁶³ 1503 Procedure. Forrás: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/Petitions/Pages/1503Procedure.aspx> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

⁶⁴ U.I.

⁶⁵ OHCHR - Committee on the Elimination of Racial Discrimination. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/cerd/pages/cerdindex.aspx> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

⁶⁶ U.I.

⁶⁷ OHCHR - Universal Periodic Review. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/upr/pages/uprmain.aspx> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

⁶⁸ U.I.

⁶⁹ Rita Izsák – Special Rapporteur of Minorities Issues in the 1st cycle of the UPR process, 2008-2011. Forrás: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/IEMinorities/MinoritiesIssues1stcycleUPRProcess.pdf> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

⁷⁰ U.I.

szorosan együttműködik a vizsgált országok civil szervezeteivel, Ombudsmanjaival, valamint minden olyan intézménnyel, amely a felülvizsgálathoz segítséget nyújt számára. Ezzel együtt figyelemmel kíséri azokat a stratégiákat is, amelyeket az egyes államok a kisebbségekre és a kisebbségi jogok érvényesítésének erősítésére vonatkozóan megfogalmaztak⁷¹. Az elkészült jelentések nem csak a jogi helyzetet tárják fel, hanem az olyan hétköznapi témákra is hangsúlyt helyeznek, mint a médiában és a sajtóban megjelenő emberi és kisebbségi jogi korlátozások, gyűlöletkeltések, megfélemlítések. Kiterjed a vizsgálat az oktatásra is, valamint ezen belül arra is, hogy milyen nyelvi lehetőségekkel élhetnek a kisebbségi diákok⁷². A beszámoló végén megfogalmazásra kerülnek mindazok a javaslatok, amelyek segítségével tovább lehetne javítani az emberi jogi és kisebbségvédelmi helyzetet az adott államban, többek között az egyes, erre vonatkozó nemzetközi jogi szerződések, egyezmények által meghatározott célok és elvek mentén⁷³. A UPR felé az egyes felülvizsgálati ciklusok során lehetőségük van a civil szervezeteknek és egyéb jogvédő intézményeknek is benyújtani észrevételeiket. Többek között ilyen jelentést adott át 2018-ban többedmagával a Székely Nemzeti Tanács is, amelyben három területet érintettek: a kisebbségi nyelvek nyilvános használatát, a kisebbségek oktatáshoz való és oktatásban való jogait, valamint a kisebbségi jogok teljes és hatékony gyakorlásának hátrányos megkülönböztetés nélküli használatát⁷⁴. A javaslat végén olyan ajánlások kerültek megfogalmazásra a szervezetek részéről, amelyet a UPR az időszakos felülvizsgálat során az állam felé tolmácsolhat, valamint ezek alapján figyelembe veheti a kisebbségi jogok helyzetét az országon belül⁷⁵. A UPR által végzett munka során tehát fontos része van a helyzet feltárásában az adott ország területén működő civil szervezeteknek és egyéb entitásoknak is, mivel ajánlásaik és meglátásaik révén, képesek előre mozdítani az emberi és kisebbségi jogok érvényesíthetőségének lehetőségeit.

Az Emberi Jogi Főbiztos tisztségének megalapításával még inkább hangsúlyozásra került, hogy az emberi jogok védelme milyen fontos szerepet játszik az ENSZ munkájában. A Főbiztos tevékenysége során felel azért, hogy az emberi jogok védelme és alkalmazása, továbbá a

---

⁷¹ UPR National Report, Ukraine, 2017. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/upr/pages/uaindex.aspx>
Letöltés dátuma: 2022.03.10.

⁷² U.I.

⁷³ U.I.

⁷⁴ UPR Stakeholder Submissions, 2018. Forrás: https://www.upr-info.org/sites/default/files/document/romania/session_29_-_january_2018/js4_upr29_rom_e_main.pdf Letöltés dátuma: 2022.03.10.

⁷⁵ U.I.

különböző ilyen témájú programok és akciók az ENSZ keretében megvalósulhassanak⁷⁶. A jelenlegi Főbiztos Michelle Bachelet Jeria 2018. szeptember 1-e óta látja el tisztségét, korábban pedig ő volt Chile első női elnöke⁷⁷. A hivatala által kiadott éves beszámolók révén egy összképet kaphatunk az aktuális emberi jogi helyzetről világszerte. A több száz oldalas anyag komoly feltárásokat végzett az emberi jogok területén, beleértve a kisebbségvédelmet is⁷⁸. A beszámoló foglalkozik többek között a Grúziában végzett kisebbségi jogi munkáról, melynek során a vallási kisebbségek számára igyekeznek védelmet biztosítani, a különböző faji megkülönböztetésből fakadó problémákkal, amelyek a gyűlöletbeszédektől az erőszakig felerősödtek a koronavírus járvány hatására, a Kirgizisztánban végzett gyakornoki programról és a Kisebbségi Ösztöndíj Programról is beszámol⁷⁹. Ezen kívül szót emel a koronavírus miatt kialakult válságkezelésről, ajánlásokat fogalmaz meg, illetve országjelentésekkel zárja a beszámolót, amelyekben az emberi jogok érvényesíthetőségét is rögzíti az adott területeken⁸⁰. A Főbiztos szorosan együttműködik az ENSZ tagállamokkal, a különböző nemzetközi szervezetekkel, kormányközi- és nem kormányközi szervezetekkel és civil szervezetekkel is, annak érdekében, hogy a munkájuk során minden kérdéses területet hatékonyan tudjanak kezelni⁸¹. Tevékenységét 5 földrajzi térségben végzi regionális és országos megosztottságban, ahol béke missziói és emberi jogi tanácsadói révén segít⁸².

A kisebbségek helyzetének fokozottabb ellenőrzése és jogaik érvényesítése céljából került létrehozásra az Emberi Jogi Tanács 2005/79-es számú határozata alapján az ENSZ Kisebbségvédelmi Jelentéstevőjének tisztsége⁸³. Jelenleg a pozíciót Fernand de Varennes tölti be, aki munkája során előmozdítja a kisebbségekre vonatkozó korábban már rögzített jogforrások betartatását, konzultációt folytat az államokkal a felmerülő kérdésekben, vizsgálja a kisebbségek jogainak érvényesülését, együttműködik a regionális szervezetekkel, továbbá irányítja a Kisebbségi Ügyekkel foglalkozó Fórum munkáját, ahol beszámolóival és

---

⁷⁶ Office of the High Commissioner. Forrás: <https://www.ohchr.org/EN/AboutUs/Pages/HighCommissioner.aspx>
Letöltés dátuma: 2022.03.10.

⁷⁷ U.I.

⁷⁸ UN Human Rights Report, 2020. Forrás: <https://www2.ohchr.org/english/OHCHRreport2020/> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

⁷⁹ U.I.

⁸⁰ U.I.

⁸¹ Office of the High Commissioner. Forrás: <https://www.ohchr.org/EN/AboutUs/Pages/HighCommissioner.aspx>
Letöltés dátuma: 2022.03.10.

⁸² U.I.

⁸³ Special Rapporteur on minority issues. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/issues/minorities/srminorities/pages/srminorityissuesindex.aspx> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

ajánlásaival alakítják ki a napirendi témákat, mindezekhez pedig figyelembe veszi a nem kormányzati szervezetek véleményét⁸⁴. Ezen kívül éves jelentéseket készít, amelyeket az Emberi Jogi Tanácsnak és az ENSZ Közgyűlésnek nyújt be, ezek pedig tartalmazzák az ajánlásai mellett, a stratégiai célkitűzéseit is⁸⁵. Ahhoz, hogy munkáját objektíven és valós, tapasztalati értékekkel tudja bővíteni, tevékenysége során a Jelentéstevő ország látogatásokat végez az egyes államok kormányainak meghívása alapján, annak érdekében, hogy konstruktív konzultációt tudjon folytatni a kisebbségi jogokkal, politikai irányvonalakkal kapcsolatosan, megfigyelje a kisebbségekre vonatkozó programok, stratégiák kidolgozását és végrehajtását, továbbá, hogy meghatározásra kerüljenek azok az együttműködési területeket, amelyek további fejlesztést igényelnek⁸⁶. Mindezek alapján elmondható, hogy a Jelentéstevő munkája során számos olyan ajánlás és jelentés készítésére alkalmas, amelyek segítségével az államok javíthatják a kisebbségi jogok érvényesítésének helyzetét és együttműködésük révén hatékonyabban dolgozhatnak ki megoldásokat a felmerülő kérdésekre.

A bemutatott téma következtetéseként meglátásom szerint megállapítható, hogy az ENSZ számos intézkedést tett annak érdekében, hogy a kisebbségi jogok kellő figyelmet kapjanak a nemzetközi szinten is. Ugyanakkor a felsorolt bizottságok és szervezetek között kitűnik, hogy a panaszmechanizmus vagy egyáltalán nem található meg az adott szervezet felépítésében, vagy ha megtalálható, akkor nem a szervezet foglalkozik vele közvetlenül, hanem továbbítja azt a Bizottság felé. Fontos figyelembe venni azt is, hogy az előző részben tárgyalt ENSZ-hez köthető nemzetközi dokumentumokkal szintén együtt jár egy végrehajtási mechanizmust ellenőrző bizottság⁸⁷. E bizottság, amelynek tagjai nemzetközi emberi jogi szakértők, azt ellenőrzik, hogy a szerződésben vállalt kötelezettségeket milyen módon teljesíti vagy nem teljesíti az adott állam⁸⁸. Az ellenőrzés két módon valósulhat meg: az egyik esetben a bizottságok azokat a jelentések vizsgálják meg, amelyeket a kormányok nyújtanak be részükre az egyezmények végrehajtásáról időszakosan. A másik lehetőség, hogy a bizottságok olyan panaszokat vizsgálnak meg, amelyeket egyének terjesztettek be és ezen panaszok valamely, az

---

⁸⁴Special Rapporteur on minority issues. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/issues/minorities/srminorities/pages/srminorityissuesindex.aspx> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

⁸⁵ U.I.

⁸⁶Special Rapporteur on minority issues. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/issues/minorities/srminorities/pages/srminorityissuesindex.aspx> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

⁸⁷ Böszörményi Jenő: Az ENSZ Kisebbségi kézikönyve. Budapest, EÖKiK kiadó, 2004. p. 73-94.

⁸⁸ U.I.

egyezményben biztosított jog megsértésére irányulnak⁸⁹. A panaszok és jelentések alapján a vizsgálat indul, ezt követően pedig a vizsgáló hatóság ajánlásokat tehet, tanácsadó véleményeket fogalmazhat meg, amelyek bár nem rendelkeznek kötelező erővel, arra mégis elégségesek lehetnek, hogy az adott államra vonatkozóan a nemzetközi megítélés negatívabb legyen, világossá téve a tény, hogy nemzetközi kötelezettségeinek nem tesz eleget.

Összességében elmondható, hogy a folyamatos etnikai feszültségek megvilágították a szabályozás szükségességét az ENSZ-en belül, jelenleg mégsem jelenthető ki, hogy teljesen megoldott lenne a probléma. A legnagyobb akadályt a jogismeret, jogtudat, jogkövetés hiánya, az egyes tagországok által be nem tartott nemzetközi kötelezettségek vállalása és a kisebbségi szabályozás hézagjai eredményezik. További nehézség, hogy a jogi folyamatok hosszadalmasok, a végeredmény pedig gyakran egy ajánlás vagy javaslat, ami semmilyen kötelező erővel nem bír, így az adott ország vagy régió jogrendszerének fejlettségén múlik, hogy figyelembe fogja-e venni azt. Ezáltal az ENSZ munkássága meghatározó a kisebbségi jogvédelem területén, ugyanakkor a kívánt hatékonyság elmarad, melynek egyik oka a nemzetközi jog által meghatározott keretek, valamint a nemzetközi jog sajátos jellege. Kisebbségvédelmi missziót az ENSZ közvetlenül még nem indított, mindazonáltal az EBESZ segítségével hajtanak végre monitoringozást egyes célországokban⁹⁰, valamint a békefenntartói tevékenységek során emberi jogi védelmet biztosító missziókat is indítanak, amely azonban nem bizonyul elégségesnek a kisebbségi jogok hathatós védelme terén⁹¹. Fontos kiemelni azt is, hogy a korábban bemutatott Emberi Jogi Tanács és a Faji Megkülönböztetés Megszüntetésével Foglalkozó Bizottság által megfogalmazott észrevételek és ajánlások a gyakorlatban gyakran nagyobb védelmet képesek nyújtani a kisebbségi jogokra vonatkozóan, mint maguk az egyezmények, így ezek a vizsgálatok számottevőek a jogérvényesítési lehetőségek bővítésében⁹².

---

⁸⁹Böszörményi Jenő: Az ENSZ Kisebbségi kézikönyve. Budapest, EÖKiK kiadó, 2004. p. 73-94.

⁹⁰ Organization for Security and Co-operation in Europe. Forrás: <https://www.osce.org/> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

⁹¹ UN Peacekeeping. Forrás: <https://peacekeeping.un.org/en> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

⁹²Fiala-Butora János: Árnycjelentések Felvidéken (2018). In: Magyarok Jogvédelme a Kárpát-Medencében 2018. Budapest, Kisebbségi Jogvédő Intézet, 2018. p. 161-187.

III. AZ EURÓPAI UNIÓ KISEBBSÉGVÉDELMI TEVÉKENYSÉGE

III.1. Az Európai Unió területén élő kisebbségek jogvédelmének forrásai

Az ENSZ kisebbségvédelmi tevékenysége után, diplomadolgozatomban más fontos részének bemutatásával folytatom, amelyben a kisebbségi jogok védelmét tárom fel az Európai Unióban. Az Európai Unió hosszú ideje az egyik legjelentősebb egyesülés, amely mind gazdasági, mind politika, mind pedig társadalmi szempontból fontos része az európai sokszínűségnek és integrációnak. A kezdeti gazdasági együttműködés után gyorsan felismerték az Európai Unió vezetői, hogy ahhoz, hogy a kitűzött célok megvalósulhassanak fontos, hogy társadalmi integráció is történjen, amelyben pedig nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a tényt, miszerint Európában ma is számos kisebbség él, jogaik garantálása pedig még most sem teljesen megoldott. Az Európai Unió területén egy 2021-es mérés alapján 447,22 millió fő él, amelyben számottevő a nemzeti kisebbségek száma is⁹³. A pontos adat nem ismert, amely alapján meghatározható lenne, hogy az Unió területén a teljes lakosság hány százaléka tartozik valamely nemzetiségi kisebbséghez, ennek pedig az az oka, hogy a tagállamok gyakran nem bontják szét a rendelkezésre álló népességi adatokat etnikai szintre, akár történelmi vagy politikai okokból sem, illetve a népszámlálások során nem minden államban történik adatfelvétel erre az információra vonatkozóan⁹⁴. Így csak hozzávetőlegesen lehet megítélni, hogy a 27 tagállamban hány olyan személy él, akik számára a kisebbségi jogok biztosítása fontos lenne. Egyes becslések szerint ez 105 millió főt jelent, ami a teljes Európai kontinensre vonatkozik, így ennél valamivel kevesebb az Európai Unióban élő kisebbségek száma⁹⁵. A Minority SafePack nevű polgári kezdeményezés szerint az Európai Unió területén hozzávetőlegesen 50 millió olyan személy él, aki nemzeti kisebbségek vagy kisebbségi nyelvi közösségben él⁹⁶.

A kisebbségekkel kapcsolatos jogvédelmet az Európai Unió sokáig nem tartotta hozzá tartozó ügynek, inkább az 1949-ben megalapított Európa Tanács tekinthető annak az intézménynek a kontinensen, amely ténylegesen ellátja az ezzel kapcsolatos teendők jelentős részét. A

---

⁹³ A growing population except for 2020. An interruption of the EU population growth in 2020. Forrás: <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/demography/bloc-1a.html?lang=en> Letöltés dátuma: 2022.03.16.

⁹⁴ Council of Europe: How many people in European states belong to national minorities? Forrás: <https://www.coe.int/en/web/minorities/fcnm-factsheet> Letöltés dátuma: 2022.03.16.

⁹⁵ A témával bővebben foglalkozik: Christoph Pan, Beate Sibylle Pfeil: Minderheitenrechte in Europa. Wien Springer, 2006.

⁹⁶ Minority SafePack initiative. Forrás: <http://www.minority-safepack.eu/> Letöltés dátuma: 2022.03.16.

jogforrások tekintetében az egyik legfontosabb szerződés is, az 1950-ben elfogadott Emberi Jogok Európai Egyezménye, amely a korábban bemutatott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának hatására jött létre az Európa Tanács égisze alatt⁹⁷. Az egyezmény az általános szabadságjogokon túl, rendelkezik az Európai Emberi Jogi Bíróságról is, így megállapítja a bírák számát, hivatali feladataikat, hatásköreiket, az egyes ülések rendjét, valamint a Bírósághoz tartozó egyéb szerveket, mint az Egyesbírókat, Tanácsokat, Kamarákat és Nagykamarákat⁹⁸. A kisebbségeket két helyen említi a dokumentum, az egyik esetben az egyezmény I. fejezetének 14. cikke, amely a Megkülönböztetés tilalmáról rendelkezik: „*A jelen Egyezményben meghatározott jogok és szabadságok élvezetét minden megkülönböztetés, például nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, **nemzeti kisebbséghez tartozás**, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetés nélkül kell biztosítani.*”⁹⁹. A Tizenkettedik kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikkében, *A Megkülönböztetés Általános Tilalmának* taglalása során, megerősítésre kerül a korábban már elfogadott kisebbségeket érintő diszkrimináció tilalma¹⁰⁰. Az egyezmény tehát, hasonlóan az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatához, inkább az emberi jogokra fókuszál, ahogyan a neve is mutatja, a kisebbségek jogérvényesítését részben érinti csak, főként a diszkrimináció tilalma során. Az Európai Unió a Lisszaboni Szerződés hatályba lépését követően fejezte ki csatlakozási kérelmét az Egyezményhez, amely azonban nem valósulhatott meg mindeddig, mivel az Egyezményhez korábban csak államok csatlakozhattak, így módosítás lett volna szükséges ahhoz, hogy az Unió is tagja legyen¹⁰¹. Közel négy éven keresztül húzódtak a társulási tárgyalások és megállapodások, amelyek a mai napig sem értek véget, mivel 2014. december 18-án az Európai Unió Bírósága 2/13. számú véleményében közölte, hogy a megállapodás több okból sem egyeztethető össze az uniós joggal¹⁰². Ez alapján a megállapodás csak akkor lesz hatályos, ha azon olyan irányú módosítás történik, vagy ha a korábban elfogadott Európai Uniói Szerződéseket felülvizsgálják.

Közel negyven évet kellett várni arra, hogy a kisebbségekkel kapcsolatosan új nemzetközi jogforrás kerüljön megfogalmazásra Európában. Az Európai Biztonsági és Együttműködési

---

⁹⁷ Az Emberi Jogok Európai Egyezménye, vagy Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről. Forrás: https://www.echr.coe.int/documents/convention_hun.pdf Letöltés dátuma: 2022.03.16.

⁹⁸ U.I.

⁹⁹ U.I. I. fejezet, 14.cikk. p. 14.

¹⁰⁰ U.I. Tizenkettedik Kiegészítő jegyzőkönyv 1.cikk. p. 52.

¹⁰¹ Szerk. Osztovits András: EU-Jog. Budapest, HVG-Orac, 2015. p. 254-255.

¹⁰² A Bíróság 2/13.számú véleménye. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A62013CV0002> Letöltés dátuma: 2022.03.28.

Szervezet (EBESZ) segítségével jött létre 1990-ben a Párizsi Charta az Új Európáért című dokumentum, amelyben a részes államok elkötelezettségüket fejezik ki a nemzeti kisebbségek nyelvi, kulturális és vallási hovatartozásuk megóvása mellett¹⁰³. Ezt követően több alkalommal is elfogadásra kerültek nyilatkozatok az egyes értekezletek eredményeként. Az alábbiakban a legfontosabb, kisebbségeket érintő ajánlások láthatóak:

- koppenhágai nyilatkozat (1990) – részletes kisebbségi jogi katalógus;
- genfi záróokmány (1991) – részletes kisebbségi jogi katalógus;
- hágai ajánlások (1996) – oktatásügy;
- oslói ajánlások (1998) – kisebbségi nyelvhasználat;
- lundi ajánlások (1999) – kisebbségek közéleti részvétele;
- varsói irányelvek (2001) – a választásokon megvalósuló kisebbségi részvétel;
- bolzanói ajánlások (2008) – kisebbségek szerepe az államközi kapcsolatokban;
- ljubljanai ajánlások (2012) – sokszínű társadalmakon belüli integráció¹⁰⁴.

Időrendileg a következő fontos jogforrás a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája, amelyet 1992-ben fogadott el az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága¹⁰⁵. A Charta a kisebbségi jogérvényesítés szempontjából lényegesen kifejezőbb, mivel, ahogyan a neve is jelzi, kifejezetten a regionális és kisebbségi nyelvekkel és a nyelvhasználatról foglalkozik, amely az érdekérvényesítés egyik sarokköve is. A Charta meghatározza:

- a regionális vagy kisebbségi nyelvek értelmezését,
- a regionális vagy kisebbségi nyelvek és egyben a Charta alkalmazásának területi hatályát,
- a területhez nem köthető nyelvek jelentését¹⁰⁶.

A Charta célja, hogy a kisebbségi nyelveket egyformán kezeljék az adott állam többségi nyelvéhez képest, valamint, hogy a kisebbségek a saját anyanyelvüket mind az oktatás, igazságszolgáltatás, közigazgatás, tömegtájékoztatási eszközök, kulturális, gazdasági és

---

¹⁰³ Charter of Paris for a New Europe. Forrás: <https://www.osce.org/mc/39516> Letöltés dátuma: 2022.03.21.

¹⁰⁴ Kovács Péter: Nemzetközi közjog. Budapest, Osiris kiadó, 2016. p. 399.

¹⁰⁵ Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája. Forrás: <https://www.ajbh.hu/documents/2657648/2696102/Regionalis+vagy+kisebbs%C3%A9gi+nyelvek+Eur%C3%B3pai+Chart%C3%A1ja.pdf/12fc66e2-4451-a6c1-c221-fb76c896ecfd?version=1.0&t=1551170524266> Letöltés dátuma: 2022.03.16.

¹⁰⁶ U.I. I. rész, 1.cikk

társadalmi élet esetében egyaránt használhassák¹⁰⁷. A végrehajtási ellenőrzésre vonatkozóan a Charta IV. része nyújt irányadást, e szerint, azok a részes államok, amelyek tagjai lesznek az egyezménynek, kötelesek rendszeres időszakonként jelentésben beszámolni az Európa Tanács Főtitkárnak a célokban és elvekben elfogadott rendelkezések végrehajtásáról, továbbá az ezekkel kapcsolatos intézkedések elfogadásáról¹⁰⁸. A benyújtott jelentéseket egy Szakértői Bizottság vizsgálja meg, amelynek felállítására a Charta IV. rész, 17.cikkében leírtak szerint kerül sor¹⁰⁹. A Chartának jelenleg 25 állam a tagja, amelyek ratifikálták az okmányt, így annak tagjai lettek¹¹⁰.

Alig egy évvel később, 1993-ban elfogadásra kerül az Európa Tanácson belül a Parlamenti Közgyűlés 1201. számú ajánlása¹¹¹. A dokumentum egy kisebbségvédelmi kiegészítő jegyzőkönyv tervezetként funkcionált az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez kapcsolódva, valamint a korábban bemutatott Charta gyorsabb érvényesítése és az Európai Tanács közvetítési eszközzel való ellátása miatt került megalkotásra¹¹². Az ajánlás az anyagi jogok ismertetése során kitér arra is, hogy *„azokban a körzetekben, ahol egy nemzeti kisebbséghez tartozó személyek többséget alkotnak, ezen személyeknek jogukban áll, hogy sajátos történelmi és területi helyzetüknek megfelelő és az állam nemzeti törvénykezésével összhangban álló helyi vagy autonóm közigazgatási szervekkel, vagy különleges státusszal rendelkezzenek”*¹¹³.

Az 1995-ben aláírásra megnyíló, majd 1998-ban hatályba lépett A Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény, minden lényegesnek tekinthető kisebbségi léttel kapcsolatban álló területről rendelkezik¹¹⁴. A keretegyezménnyel az Európa Tanács megalkotta azt a nemzetközi szerződést, amely egységesíti a kisebbségek jogait, valamint amelyben figyelembe veszik az addig jogi gyakorlatot és így igyekeznek az államok jogi kötelezettségét is rögzíteni¹¹⁵. A Keretegyezmény kitér az asszimiláció tilalmára, valamint minden olyan

---

¹⁰⁷ Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája. Forrás: <https://www.ajbh.hu/documents/2657648/2696102/Regionalis+vagy+kisebbs%C3%A9gi+nyelvek+Eur%C3%B3pai+Chart%C3%A1ja.pdf/12fc66e2-4451-a6c1-c221-fb76c896ecfd?version=1.0&t=1551170524266> Letöltés dátuma: 2022.03.16.

¹⁰⁸ U.I. IV. rész, 15.cikk, 1.

¹⁰⁹ U.I. IV. rész, 17. cikk, 1, 2., 3.

¹¹⁰ Chart of signatures and ratifications of Treaty 148. Forrás: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatyid=148> Letöltés dátuma: 2022.03.16.

¹¹¹ Európa Tanács Parlamenti Közgyűlés 1201. számú ajánlás. Forrás: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=15235> Letöltés dátuma: 2022.03.16.

¹¹² U.I. 1.pont.

¹¹³ U.I. III. fejezet, 11.cikkely.

¹¹⁴ A Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény. Forrás: <https://rm.coe.int/168007cdac> Letöltés dátuma: 2022.03.16.

¹¹⁵ Kovács Péter: Nemzetközi közigy. Budapest, Osiris kiadó, 2016. p. 396.

cselekmény tiltására, amely ilyen típusú beolvasztással járna a kisebbségek számára (5. cikk, 2.), a közigazgatásban szorgalmazza a kisebbségi nyelvhasználat lehetőségeit (10. cikk, 3.), továbbá a kisebbségi személyek számára az oktatáshoz való jogot is érvényesíteni kívánja (12. cikk)¹¹⁶. A dokumentum végrehajtásának ellenőrzésére az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága lett hivatott, amely a részes államokban vizsgálhatja a vitás kérdéseket és a hatályba lépést követő reformokat is¹¹⁷. Jelenleg a konvenciónak 39 állam a tagja, 4 állam aláírta (Belgium, Görögország, Izland, Luxemburg), de még nem ratifikálta és további 4 állam (Monaco, Andorra, Franciaország, Törökország) még nem írta alá¹¹⁸.

1999-ben az Európai Tanács célul tűzte ki egy olyan egységes dokumentum megalkotását, amelyben rögzítve van az EU területén élő polgárok politikai, gazdasági, szociális alapjogai, így ennek hatására a 2000. december 7-i nizzai európai tanácsi ülésen a Tanács, a Parlament és a Bizottság elnöke aláírta és kihirdette az Alapjogi Chartát¹¹⁹. Ekkor a Charta még nem rendelkezett kötelező erővel, ezt a jogot a Lisszaboni Szerződés változtatta meg és azonos jogi kötőerővel ruházta fel, mint a többi Szerződést, valamint beemelte az elsődleges uniós jogforrások közé¹²⁰. Az Alapjogi Charta hét címben foglalkozik az alapvető jogokkal (méltóság, szabadságok, egyenlőség, szolidaritás, a polgárok jogai, igazságszolgáltatás, általános rendelkezések), címzettjei az Unió intézményei, szervei és hivatalai, korlátozottan pedig a tagállamok¹²¹. A kisebbségekkel a Charta egy helyen foglalkozik, a III. cím 21.cikkében, amely szerint: „*Tilos minden megkülönböztetés, így különösen a nem, faj, szín, etnikai vagy társadalmi származás, genetikai tulajdonság, nyelv, vallás vagy meggyőződés, politikai vagy más vélemény, **nemzeti kisebbséghez tartozás**, vagyoni helyzet, születés, fogyatékoság, kor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetés*”¹²². Ezáltal bár fontos mérföldkőnek tekinthető a jogforrás az Európai Unió tekintetében, mégis inkább általános emberi alapjogokat nevesít.

---

¹¹⁶ A Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény. Forrás: <https://rm.coe.int/168007cdac> Letöltés dátuma: 2022.03.16.

¹¹⁷ U.I. V. fejezet

¹¹⁸ State parties to the Framework Convention for the Protection of National Minorities. Forrás: <https://www.coe.int/en/web/minorities/etats-partie> Letöltés dátuma: 2022.03.21.

¹¹⁹ Az Európai Unió Alapjogi Chartája. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=HU> Letöltés dátuma: 2022.03.28.

¹²⁰ Szerk. Osztovits András: EU-Jog. Budapest, HVG-Orac kiadó, 2015. p. 251-252.

¹²¹ Az Európai Unió Alapjogi Chartája. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=HU> Letöltés dátuma: 2022.03.28.

¹²² U.I. III.cím, 21.cikk

2014-es a legutóbbi kisebbségeket érintő ajánlás, amely az ENSZ és az Európa Tanács közös állásfoglalása a kisebbségvédelem eszközeinek jelentőségéről¹²³. Az ajánlásban kitérnek a diszkrimináció tilalmán túl, a kisebbségi nyelvhasználat és a nyelvi jogok betartásának fontosságára és azoknak a gyakorlatoknak a szélesebb körű megismertetésére, amelyek kisebbségi ügyekben egyfajta precedensként működhetnek¹²⁴.

Ahogy a bemutatott forrásokból is látható, az Európai Unió közvetlenül nem bocsátott ki olyan átfogó jogforrást, amely a kisebbségek ügyét a régióban képes lenne javítani. Ugyanakkor az Európa Tanács és az EBESZ közreműködésével több ilyen típusú egyezmény is napvilágot látott. Az Európai Unió hosszú ideig nem tartotta feladatának, hogy a kisebbségeket érintő szabályozásokban részt vegyen, mindazonáltal az Európai Parlament sürgette a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának elfogadását az akkori közösségben lévő államok részéről¹²⁵. Az 1993-ban megfogalmazott koppenhágai kritériumokban helyett kapott a kisebbségek védelme, majd pedig a 2007-es Lisszaboni Szerződés elfogadását követően módosított Európai Unióról szóló Szerződésbe is beemelték a védelmüket¹²⁶.

Felmerülhet a kérdés, hogy miért csak az 1990-es években került sor a legtöbb kisebbséget érintő nemzetközi jogforrás elfogadására Európában? Ennek egyik okaként jelölhető meg az évtized első éveit érintő politikai rendszerekben történő változások, továbbá a balkáni régióban dúló délszláv háborúként is ismert etnikai konfliktus, amely során nyilvánvalóvá vált az a probléma, hogy a kisebbségi szabályozás nélkülözhetetlen és a kisebbségi jogvédelem nemzetközi rendszere hiányos. A háborút és a vele járó jogsértéseket már nem lehetett elkerülni, viszont az újonnan kialakított rendszerben vélhetően jobban szabályozásra kerül a kisebbségi kérdés, továbbá a jogismeretben is nagyobb helyet foglalhat el az őket érintő jogérvényesítés.

---

¹²³ The situation and rights of national minorities in Europe. Recommendation 2040. Forrás: <https://pace.coe.int/pdf/55df6ff1ce8a3ddca488ba9770a9fa8600889d2bcd8f12c93bbf807b4a12f2a7/doc.%2013606.pdf> Letöltés dátuma: 2022.03.16.

¹²⁴ U.I.

¹²⁵ Kovács Péter: Nemzetközi közjog. Budapest, Osiris kiadó, 2016. p. 402.

¹²⁶ Az Európai Unióról szóló Szerződés. I. cím, 2.cikk. p 5. Forrás: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0007.02/DOC_1&format=PDF Letöltés dátuma: 2022.03.21.

III.2. A kisebbségi jogvédelem érvényesíthetősége az Európai Unió területén

A bemutatott jogforrások alapján tehát megállapítható az a tény, hogy az Európai Unió hosszú ideig nem foglalkozott komplex módon a kisebbségek helyzetével, azt inkább a tagállamok politikájának szintjén hagyta. A kisebbségekkel kapcsolatos fontosabb jogforrások megalkotása inkább az Európa Tanácshoz köthető, amely regionális szervezetként végzi tevékenységét a kontinensen. Az Uniónak több oka is volt arra, hogy a hozzáállását ilyen módon határozza meg: számos ország a felsorolt kisebbségvédelmi egyezményeket azért nem fogadta el, mert mindezeket veszélyesnek érezték és érzik ma is a belső stabilitásukra nézve, továbbá, hogy a kisebbségekkel kapcsolatos konfliktus források csak az 1990-es évekre kerültek felszínre¹²⁷. Ezért alakulhatott ki az a gyakorlat, hogy a kisebbségek védelme, jogaik érvényesíthetősége nem került az Európai Unió jogalkotási hatáskörébe, ezt inkább a tagállamok közötti együttműködés részeként alkalmazták¹²⁸. A fokozatos integrációs törekvések, valamint a 2004-es nagy keleti bővítés során viszont már egyértelművé vált, hogy ahhoz, hogy az integráció el tudjon mélyülni a tagállamok között, igenis fontos, hogy a kisebbségi jogvédelem is szerepet kapjon az Unióban, valamint, hogy nem hagyhatóak figyelmen kívül azok a visszásságok, amelyek az egyes heterogén társadalmú országok esetében még megjelennek. Ehhez első körben szükség volt arra, hogy a csatlakozó államok a kisebbségek jogait akár formálisan is elismerjék és a belső jogrendjük részévé tegyék, így alakult ki, hogy a Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény ratifikálása egyfajta alapkövetelmény lett az Európai Bizottság részéről, valamint, hogy a koppenhágai kritériumok erre irányuló célkitűzése is fontos motiváció legyen a csatlakozni kívánó államoknak a tagsághoz¹²⁹.

Mindazonáltal történtek olyan fejlesztések, amelyek azt tükrözték, hogy az Európai Közösség számára is egyaránt fontos a kisebbségvédelem, valamint a diszkrimináció megakadályozása. 1997-ben létrehozták a Rasszizmus és Idegengyűlölet Európai Megfigyelőközpontját, amely célja az volt, hogy adatgyűjtés és információcsere útján tájékoztatást nyújtson arról, hogy a tagállamokban a rasszizmus, idegengyűlölet és antiszemitizmus milyen módon van jelen¹³⁰. A megfigyelőközpont közel 10 éven át segítette a döntéshozókat abban, hogy tájékoztatásaival elejét vegye és feltárja a lehetséges problémákat az egyes államokban.

---

¹²⁷ Vizi Balázs: A kisebbségi jogok védelmének európai színtere napjainkban: normatív rezsim és politikai diskurzus. *Pro Minoritate*, 2018/2.szám. p 2-3.

¹²⁸ U.I. p 9.

¹²⁹ U.I. p 9-12.

¹³⁰ Szerk. Osztoivits András: *EU jog*. Budapest, HVG-Orac kiadó 2015. p. 559.

A központ 2007-ig végezte munkáját, amikor felváltotta az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA), a 168/2007/EK rendelet elfogadásával¹³¹. Az ügynökség feladatai a következők:

- adatgyűjtés, elemzés és tárolás az alapvető jogokkal kapcsolatban;
- módszerek és szabványok kidolgozása, amelyek segítségével javíthatóak a kapott adatok értékei;
- tudományos kutatások végzése, tanulmányok, beszámolók összeállítása;
- következtetések és vélemények kidolgozása az uniós intézmények részére, valamint a tagállamoknak¹³².

A felsorolt feladatkörökből látható, hogy az Ügynökség bár hasonló céllal jött létre, mint az elődje, az alapjogok érvényesíthetőségén túl a kisebbségekkel kapcsolatban nem került meghatározásra egzakt feladat. Munkája alapját a korábban bemutatott EU Alapjogi Charta által elfogadott jogok adják, valamint azok érvényesíthetőségének lehetőségei az egyes tagállamokban. Az időközönként kibocsátott kutatások EU-MIDIS néven érhetőek el az FRA honlapján, amelyeket megvizsgálva látható, hogy a beszámolók többségében a klasszikus diszkriminációs problémákkal foglalkoznak (vallási, faji megkülönböztetés, bevándorlókat ért támadások), az olyan kisebbségeket érintő jogok, mint a szabad nyelvhasználat vagy véleménynyilvánítás érvényesíthetősége nem található meg ezekben az időszakos tájékoztatókban¹³³.

Az Európa Tanács fokozatos proaktivitást mutatott már korábban is a kisebbségi jogokkal kapcsolatosan. Létrehozta az Emberi Jogi Főbiztos hivatalát, amely a szervezet legfontosabb emberi jogi képviselője, aki munkája során nem csak az egyes kormányokkal és hatóságokkal, de esetenként civil szervezetekkel, emberi jogi aktivistákkal, nem-kormányközi szervezetekkel is együttműködik annak érdekében, hogy a részes államokban garantálva és védve legyenek az emberi jogok¹³⁴. A beszámolóikban országonként lebontva is megfigyelhetőek az egyes jogok érvényesülési lehetőségei és az emberi jogok helyzete, így például Ukrajna esetében nem csak a nők helyzetéről találunk részletes jelentést, de a romákat, krími tatárokat ért jogsértésekről is

---

¹³¹ A Tanács 168/2007/EK rendelete az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének létrehozásáról. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32007R0168> Letöltés dátuma: 2022.03.23.

¹³² Szerk. Osztovits András: EU jog. Budapest, HVG-Orac kiadó 2015. p. 559.

¹³³ FRA Annual Activity Reports. Forrás: <https://fra.europa.eu/en/about-fra/what-we-do/annual-activity-programme> Letöltés dátuma: 2022.03.28.

¹³⁴ Commissioner for Human Rights. Forrás: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/the-commissioner> Letöltés dátuma: 2022.03.28.

tájékozódhatunk, így megállapítható, hogy munkája során a kisebbségekkel és az őket ért sérelmekkel is kapcsolatba kerül¹³⁵.

Az egyik talán leghosszabb ideje fennálló, kifejezetten a nemzetiségi kisebbségek érdekérvényesítésével foglalkozó európai társaság, az Európai Nemzetiségek Föderatív Uniója (FUEN), amelyet az Európa Tanács 1949-es megalapításával egyidőben hoztak létre nemzetközi nem-kormányzati szervezetként¹³⁶. Feladataikat és céljaikat az alábbiakban határozták meg:

- egy olyan kölcsönös támogatást nyújtó közösség létrehozása, amely nem csak országos és regionális, hanem európai szinten látja el az itt élő őshonos kisebbségek érdekképviseletét;
- összeköti az európai régiókat, döntéshozókat, kutatóintézeteket és egyéb intézményeket egymással;
- azon dolgozik, hogy elősegítse a kisebbségi identitás, nyelv, kultúra és hagyomány megőrzését és érvényesítését;
- nemzetközi fórumokon képviseli az őshonos és egyéb nemzetiségi kisebbségeket az Európai Unió, az ENSZ és az EBESZ találkozójain¹³⁷.

A szervezet munkássága során olyan akciók támogatója, mint a *Minority SafePack – Egymillió aláírás az európai sokszínűségért* nevű polgári kezdeményezés, amely célja, hogy az EU javítsa a nemzeti és nyelvi kisebbségek védelmét, olyan jogforrásokat alkossanak, amelyek ténylegesen a kisebbségek jogérvényesítését szolgálják és erősítik az Unió kulturális és nyelvi sokszínűségét¹³⁸. Munkájuk során csoportokban dolgoznak egy-egy kisebbségi ügy megoldásán, kidolgozásán régióként vagy országokként eltérő felállásban, mindezekről pedig jelentéseikben számolna be¹³⁹.

A bemutatott szervezetekből kitűnik, hogy mindössze az Európa Tanács által létrehozott FUEN az egyetlen, amely tényleges kisebbségvédelmi munkát lát el, a többi, Európában működő

---

¹³⁵ Country Monitoring: Ukraine. Forrás: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/country-monitoring> Letöltés dátuma: 2022.03.28.

¹³⁶ Az Európai Nemzetiség Föderatív Uniója. Forrás: <https://www.fuen.org/hu/article/Az-Europai-Nemzetisegek-Foederativ-Unioja-FUEN> Letöltés dátuma: 2022.03.28.

¹³⁷ U.I.

¹³⁸ Minority SafePack – Egymillió aláírás az európai sokszínűségért. Forrás: https://europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2017/000004_hu Letöltés dátuma: 2022.03.28.

¹³⁹ FUEN Activity Report, 2021. Forrás: https://www.fuen.org/assets/upload/editor/docs/doc_NjO4zqcT_FUEN_report_2021_EN.pdf Letöltés dátuma: 2022.03.28.

intézmény, inkább az emberi jogok érvényesíthetőséget vizsgálja és csak esetenként foglalkozik a kisebbségi jogérvényesítéssel. Ugyanakkor jogorvoslatot ez a szervezet sem végezhet, a kisebbségi jogok megsértése esetén nem rendelkezik kontrollmechanizmussal. Felmerülhet a kérdés, hogy ha egy kisebbségi személy vagy csoport ellen olyan mértékű jogcsorbítás történik, amelyre a FÜEN sem képes elégségesen reagálni, akkor milyen módon érvényesítheti a sértett a korábban bemutatott jogait? Egyrészt a legtöbb szervezet az időszakos jelentések révén nyomásgyakorlással is megteheti ezt az adott országra, amely eredményezheti, hogy a korábban megfogalmazott álláspontot megváltoztassák. Ha azonban ez nem vezetne eredményre, akkor a hazai jogorvoslati rendszer kimerítését követően a panaszosnak lehetősége van nemzetközi bírósági eljárást kezdeményezni. Ez a megoldás tudja a panaszos védelmét leginkább ellátni, ugyanakkor rengeteg negatívuma is van. Először is ahhoz, hogy nemzetközi bíróság elé vigye valaki a panaszt, az összes hazai jogorvoslati lehetőséget ki kell meríteni. Sok ügy azért nem kerül a nemzetközi bírósági fórumok elé, mert hazai szinten lezárásra kerülnek, akár pozitív, akár negatív ítélettel és a panaszos nem viszi nemzetközi bíróság elé. Amennyiben mégis így dönt, akkor sem mindegy, hogy hová nyújtja be a kérelmet, mivel kulcsfontosságú a konkrét sérelem, a sértett és az érvényesíteni kívánt jog is. Az alábbi táblázatban az egyes nemzetközi bíróságokat a hozzájuk tartozó ügytípusokkal szemléltetem:

Nemzetközi Bíróság (Hága)	<ul style="list-style-type: none"> • Az ENSZ bírói szerve, alapítása az ENSZ dokumentumában rögzítve van; • joghatása globális; • államok egymás közötti jogvitáiban hoz kötelező ítéletet.
Nemzetközi Büntetőbíróság (Hága)	<ul style="list-style-type: none"> • tagjai a Római Statútumot aláíró államok; • joghatása globális; • népiirtás, emberiség elleni és háborús bűncselekmény, agresszió büntetével vádolt személyek ügyében hoz ítéletet.
Emberi Jogok Európai Bírósága (Strasbourg)	<ul style="list-style-type: none"> • az Európa Tanács bírói fóruma; • döntését az Emberi Jogok Európai Egyezménye alapján hozza; • emberi jogi sérelmekben jár el.
Európai Unió Bírósága (Luxemburg)	<ul style="list-style-type: none"> • az Európai Unió bírói fóruma; • uniós jog megsértése esetén jár el; • csak az EU tagállamok számára hozhat döntés az EU jog alapján.

1.számú táblázat: Európai nemzetközi bíróságok¹⁴⁰

¹⁴⁰ A szerző által készített táblázat. A táblázat ismeretinek forrása: Dr. Buday-Sántha Judit Andrea PhD: Nemzetközi és EU jog. Egyetemi órai előadás. Budapest, BGE KKK, 2021. november 22.

A táblázatból látható, hogy attól függően, hogy hol történik a jogsértés és milyen típusú az, határozható meg, hogy melyik bíróság elé lehet azt tární. Sok panasz azért kerül azonnali elutasításra, mert gyakran nem az eljáró bíróságnak küldik be azt, időkorlátot átlépve történik az ügy benyújtása (a hazai jogorvoslati lehetőségek kimerítésétől számított 4 hónap után már nem foglalkoznak vele) vagy nem a megfelelő jogforrásra hivatkozva. Ezen kívül fontos megemlíteni azt is, hogy abban az esetben, ha a bíróság elkezd az ügy kivizsgálását még hosszú idő telik el ahhoz, hogy tényleges ítélet szülessen, számos meghallgatás és vizsgálat történik az évek során, amely megterhelő lehet a panaszosnak, így gyakori az is, hogy a benyújtott ügyek akár 8-10 évig is elhúzódnak, vagy eredménytelenül záródnak le.

Összességében elmondható, hogy a kisebbségi jogérvényesítés lehetőségei az Európai Unió területén korlátozottak. Az Európa Tanács és az Európai Unió által létrehozott szervezetek által végzett munka nem elhanyagolható, ugyanakkor nem minden esetben elégséges ahhoz, hogy az összes lehetséges jogsértésre reagáljanak. A szervezetek nem hozhatnak olyan döntést, amely ténylegesen képes befolyásolni az adott állam gyakorlatát, legtöbbször inkább az ilyen jellegű jelentéseket tovább küldik azoknak a hivataloknak, amelyek érdemben tudnak foglalkozni vele. Fontos tevékenységet látnak el az egyes országokban működő kisebbségi jogvédő intézetek és civil szervezetek is, hiszen ők első kézből tapasztalhatják meg az esetleges jogsértéseket és azok hatásait az ott élő kisebbségekre nézve. Az általuk készített megfigyelések lényeges támaszt szolgáltathatnak akkor is, ha az egyének nemzetközi bírói segítségért folyamodnak.

III.3. Egyes szervezetek 2021-es jelentései a kisebbségvédelmi jogérvényesítés területén

Az ENSZ, az Európai Unió és az Európa Tanács által kibocsátott számos jogforrás és megalkotott kontrollmechanizmus után az alábbiakban, három szervezet 2021-re vonatkozó jelentéseit vizsgálom meg a kisebbségi jogérvényesítés tükrében. Az ENSZ Kisebbségvédelmi Jelentéstevője, az Európai Unió Alapjog Ügynökségének (FRA) jelentése és az Európai Nemzetiségek Föderatív Uniója (FUEN) által kibocsátott beszámolóik mindegyike megegyezik abban, hogy objektív módon igyekeznek bemutatni a kisebbségek jogérvényesítésének és az emberi jogok garantálásának lehetőségeit. Ezek a jelentések azon túl, hogy tájékoztatnak az emberi jogok helyzetéről, egyfajta iránytűként is szolgálhatnak, hiszen sok esetben országonként felméri a vizsgált jogok helyzetét, így pedig meghatározhatóak az egyes államokban jelen lévő jogérvényesítési lehetőségek is.

Az ENSZ Kisebbségvédelmi Jelentéstevőjének tisztségét 2017 augusztusa óta Fernand de Varennes tölti be. Munkája során igyekszik előmozdítani a kisebbségi jogok betartását, folyamatos konzultációt folytat az államokkal, ő irányítja a Kisebbségi ügyekkel foglalkozó Fórum munkáját, beszámolókat készít a megismert információkból, valamint mindezek alapján ajánlásokat nyújt be az Emberi Jogi Tanácsnak és a Közgyűlésnek is¹⁴¹. A jelentéstevő országlátogatásait célzottan olyan régiókba teszi, amelyekben magas számú kisebbség él, vagy ismert, hogy az ott élő kisebbségek helyzete jogilag instabil. Ezek a látogatások történhetnek egy-egy állam meghívására, valamint úgy is, hogy a jelentéstevő jelzi szándékát az utazásnak. Mindenképpen fontos, hogy akár meghívás, akár engedélyezett látogatásra kerül sor, az utazás során készült beszámolók lényeges elemei lesznek az éves tájékoztató anyagoknak is. Jellemzően nem csak az kerül vizsgálat alá, hogy általánosan milyen a kisebbségek helyzete az adott országokban, hanem tematikusan, egy-egy problémára összpontosítva írja meg beszámolóit a jelentéstevő, amelyeket éves tájékoztatókban közöl és tár az ENSZ Emberi Jogi Tanácsa elé. Ilyen téma lehet többek között a gyűlöletbeszéd, a social média hatása a kisebbségi jogérvényesítésre, a nyelvhasználat, az oktatásban és a közigazgatásban felmerülő problémák¹⁴².

2021-ben Fernand de Varennes az éves jelentést a kisebbségek helyzetéről a felerősödő gyűlöletbeszéd, valamint a közösségi médiában jelen lévő uszításokra tematizálta¹⁴³. A jelentés felépítését tekintve számos korábbi elért eredményt taglal, valamint bemutatja azokat az államokat, ahol már sikerrel készített beszámolót a jelentéstevő és azokat is, ahová meghívást kapott a következő időszakokra nézve. Ezt követően ismerteti a gyűlöletbeszéd terjedésének okait, a 2020-as évben kirobbanó koronavírus járvány erre irányuló hatásait, és azt, hogy a pandémia során a kisebbségeket milyen jelentős számban érintették az ilyen típusú jogsértések¹⁴⁴. A jelentés szerint a kisebbségeket azért érték ezek a támadások, mert a többségi lakosság sok esetben őket tette felelőssé a járvány terjedése miatt, egyfajta bűnbaknak lettek beállítva számos ázsiai, afrikai, valamint amerikai és európai közösségekben is. Rögzíti azt is, hogy nem minden esetben etnikai kisebbségek voltak a sértettek, előfordult, hogy vallási csoportok ellen irányult a gyűlölet és kirekesztés. Kitér arra is, hogy a közösségi média egyre

---

¹⁴¹ Special Rapporteur on Minorities Issues. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-minority-issues> Letöltés dátuma: 2022.04.05.

¹⁴² Annual Reports. Reports to the Human Rights Council. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-minority-issues/annual-reports> Letöltés dátuma: 2022.04.05.

¹⁴³ A/HRC/46/57 – HRC 46th session – 2021. Report of the Special Rapporteur on Minority Issues, Dr. Fernand de Varennes – Hate speech, social media and minorities. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-minority-issues/annual-reports> Letöltés dátuma: 2022.04.05.

¹⁴⁴ U.I. p. 4.

nagyobb térnyerése miatt ezek a gyűlöletbeszéd és rasszista megnyilvánulások még erőteljesebbek, hiszen a különböző digitális platformokon rövid idő alatt tudnak terjedni az ilyen jellegű hírek, posztok és egyéb tartalmak¹⁴⁵. Ahhoz tehát, hogy ezek a megismert jogsértések ténylegesen kezelhetőek legyenek fontos lenne egy erőteljesebb szabályozás kialakítása is, mivel jelenleg kevés eszköz áll rendelkezésre ahhoz, hogy akár felelősségre vonható legyen bárki egy-egy ilyen cselekmény elkövetése után. Emellett a beszámolót azért is tartja fontosnak megismertetni a szélesebb közönséggel, mivel a jelentéstevő szerint így több dimenzióban vizsgálhatóak a megjelölt problémák és rávilágíthat arra, hogy az egyes tematikákban a szabályozás hiányos- e vagy sem. Mindazonáltal a véleménynyilvánítás szabadságát nem szeretné korlátozni, mindössze olyan ésszerű szabályozás megvalósításának szükségességét sürgeti, amely révén a kisebbségek helyzete stabilabb lehet és az őket érő támadások megszüntethetőek¹⁴⁶. Ezen kívül hangsúlyozza annak a fontosságát, amely a megismert esetek kapcsán több alkalommal kiderült, hogy a dezinformáció miatt alakultak ki a kisebbségeket érintő jogsértések, amelyek első számú forrása a legtöbbször a közösségi média volt és az itt megjelenő álhírek és tartalmak¹⁴⁷. Ennek kapcsán kitér arra is a jelentés, hogy bár a kisebbségi csoportok tudták, hogy az adott hír vagy tartalom hamis és nem tartalmaz valós információkat, gyakran azért nem fordultak a hatóságokhoz, mert tapasztalataik szerint a hatóságok nem voltak képesek hatékonyan közbelépni, az adott platformokon jelen lévő lehetséges moderációs és egyéb kontrollok pedig nem nyújtottak megfelelő védelmet számukra. Fernand de Varennes kiemeli a jelentésben azt a tény is, hogy mára már több online közösségi oldal a kisebbségek számára előnyös változtatásokat vezetett be (tartalmak felülvizsgálata, gyakoribb moderálás, jelentések és tiltások vizsgálata), ugyanakkor még mindig sok esetben jelennek meg olyan bejegyzések és hírek, amelyek alkalmasak a gyűlöletkeltésre. A nagyobb problémát a jelentéstevő abban látja, hogy egyes országok sem tesznek meg mindent annak érdekében, hogy ez a társadalmi megosztottság felszámolható legyen¹⁴⁸.

A jelentés végén ajánlások kerültek megfogalmazásra, amelyben többek között a szorosabb szabályozás szükségességét, a nemzetközi jogforrások által tiltott tevékenységek betartásának fontosságát (gyűlöletbeszéd, diszkrimináció, rasszizmus tilalma), globális magatartási kódex

---

¹⁴⁵ A/HRC/46/57 – HRC 46th session – 2021. Report of the Special Rapporteur on Minority Issues, Dr. Fernand de Varennes – Hate speech, social media and minorities. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-minority-issues/annual-reports> Letöltés dátuma: 2022.04.05. p. 5.

¹⁴⁶ U.I. p. 6.

¹⁴⁷ U.I. p. 7-8.

¹⁴⁸ U.I. p. 13.

kidolgozásának lehetőségét, szakosított intézmények felállítását kezdeményezi a jelentéstevő¹⁴⁹.

Az Európai Unióban a korábban már bemutatott Európai Alapjogi Ügynökség (FRA) szintén éves gyakorisággal készít beszámolókat, amelyben tevékenységüket, elért és kitűzött céljaikat is ismertetik, valamint mindazokat a problémákat összesítik, amelyek az Unió területén az alapjogokat érintik. Az ügynökség elsődlegesen az alapjogok védelmét tűzte ki célul tevékenységében az Unió területén, amely bár csak részben érinti a kisebbségi jogérvényesítést tárgykörét, mégis számos átfedés felfedezhető a klasszikus emberi alapjogokkal kapcsolatban.

A 2021-re vonatkozó jelentés nem meglepő módon, hasonlóan az ENSZ Kisebbségi Jelentéstevőjének beszámolójához, az elsődleges nehézséget az alapjogok érvényesítésében a koronavírus járvány okozta fennakadásokban jelölte meg¹⁵⁰. A tájékoztatóban olyan területeken kutatták az alapjogok érvényesülését, mint többek között az egészségügy, oktatás, munka és üzleti élet, igazságszolgáltatás, utazás az EU-n kívül és belül. A sokrétű vizsgálat előnye, hogy nem csak egy területen volt lehetőség az alapjogok érvényesülésének feltárására, hanem a legtöbb olyan szektorban, ahol erre valóban szükség van. A járvány során elsődleges volt a megfelelő egészségügyi ellátás biztosítása minden érintett számára, így az egészséghez való megkülönböztetés nélküli jog érvényre juttatása is alapot nyújtott a további vizsgálatokhoz.

A kisebbségi jogérvényesítéssel kapcsolatosan külön foglalkozik a jelentés. A járvány hatását, ahogyan az előző tájékoztatóban is, itt is leginkább a felerősödő gyűlölethullám, rasszista és xenofób megnyilvánulások, idegengyűlölet tükrözte, amelyek az egyes etnikai csoportok, kisebbségek ellen irányultak¹⁵¹. Gyakoriak voltak a jelentés szerint a verbális sértések, zaklatások, fizikai agresszió különböző formái, valamint a korábban már bemutatott, online gyűlöletkeltések is. Az FRA a beszámolóban rögzíti mindazokat az Alapjogi Chartában foglalt jogokat, amelyeket ezen tevékenységek során megsértettek, többségében a Charta 21. cikkét emelik ki, amely a megkülönböztetés tilalmára vonatkozik és egyben a kisebbségeket is védi¹⁵². Ez a tájékoztató is említi azokat a rasszista töltetű eseteket, amelyek az ázsiai származású EU területén élő lakosságot érintették. Közli azt is, hogy a French Public Defender felmérései

---

¹⁴⁹ A/HRC/46/57 – HRC 46th session – 2021. Report of the Special Rapporteur on Minority Issues, Dr. Fernand de Varennes – Hate speech, social media and minorities. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-minority-issues/annual-reports> Letöltés dátuma: 2022.04.05. p. 16-17.

¹⁵⁰ FRA – Fundamental Rights Report – 2021. Forrás: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-fundamental-rights-report-2021_en.pdf Letöltés dátuma: 2022.04.05.

¹⁵¹ U.I. p. 34-35.

¹⁵² Az Európai Unió Alapjogi Chartája. 2012/C 326/02. 21. cikk. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=HU#d1e384-393-1> Letöltés dátuma: 2022.04.05.

szerint jelentősen emelkedett az ázsiai személyek ellen elkövetett nyilvános sértések, megszegényítések, támadások és zaklatások száma, amelyek nem csak a felnőtt személyeket, de az iskolás gyerekeket is érintették¹⁵³. A Német Szövetségi Diszkriminációellenes Hivatal közel fél év alatt több, mint 300 tanácsadási kérést kapott a járvánnyal kapcsolatos incidensekkel, főként ázsiai származású emberektől¹⁵⁴. Az EU területén a másik legtöbbet hibáztatott kisebbségi csoport a romák voltak, akiket hasonlóan az ázsiai személyekhez, többféle diszkriminációs sértés ért.

Az FRA jelentése kitér azokra a konkrét tagállamokra is, ahol felmerültek kisebbségekkel kapcsolatos jogérvényesítési nehézségek, akadályok, viszont ezekre sikeresen tudtak különböző megoldási javaslatokat alkalmazni. Észtországban, Szlovákiában és Szlovéniában is olyan esélyegyenlőségi kampányok kerültek kidolgozásra, amelyek segítségével még hatékonyabban tudják a társadalomba integrálni a kisebbségeket is, anélkül, hogy ezzel asszimilálnák a csoportokat¹⁵⁵. Kitérnek arra is, miszerint számos tagállamban az esélyegyenlőséget a kisebbségi csoportok származásuk és etnikai hovatartozásuk miatt nem tudják maradéktalanul érvényesíteni. E szerint Franciaországban és Belgiumban is nőtt a faji alapú megkülönböztetés aránya a foglalkoztatásban, valamint Ausztriában 2018 és 2020 között 36 %-kal nőtt az oktatásban bejelentett diszkriminációs esetek száma, amely esetek között 44%-ban az etnikai hovatartozás volt a diszkrimináció forrása¹⁵⁶. Az ilyen esetek hatására az Európai Parlament és az Európai Unió Bizottsága is olyan cselekvési tervek kidolgozását sürgette, amelyek segítségével csökkenthető a tagállamokban a diszkrimináció a kisebbségi csoportokkal szemben, valamint amely képes preventív hatékonysággal működni.

Mindezek alapján elmondható, hogy az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége által kiadott 2021-es évi jelentés sok hasonló elemet hordoz, mint az ENSZ Kisebbségi Jelentéstevője által megfogalmazott beszámoló. A járvány egyértelműen nehezítette a kisebbségi jogérvényesítés lehetőségeit és az emberi jogok garantálását is, nem csak globális, de európai szinten is. A diszkrimináció az egyes kisebbségi csoportok ellen ebben az időszakban jelentősen nőtt, az ellenük elkövetett jogsértések száma szintén. Az Alapjogi Charta rendelkezésein túl fontos lenne egy olyan egységes, minden tagállamra nézve kötelező erejű jogforrás megalkotása, amely kifejezetten a kisebbségekre koncentrál és az előbbieken részletezett Európai Unió

---

¹⁵³ FRA – Fundamental Rights Report – 2021. Forrás: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-fundamental-rights-report-2021_en.pdf Letöltés dátuma: 2022.04.05. p. 34-35.

¹⁵⁴ U.I.

¹⁵⁵ U.I. p. 71.

¹⁵⁶ U.I. p. 99.

állásfoglalásokat is tükrözi. Ezáltal elkerülhető lehet a jövőben, hogy egy hasonló járványhelyzetben ilyen mértékben növekedjenek a kisebbségek elleni diszkriminatív cselekmények.

Az Európai Nemzetiségek Föderatív Uniója (FUEN) az előzőekben már rögzítettek szerint, az egyik legfontosabb kisebbségvédelmi szervezet Európában, amely az Európa Tanács segítségével végzi munkáját. Mivel a szervezet tevékenységében, ahogyan nevében is látható, a nemzetiségek és a nemzeti kisebbségek vannak középpontban, így nincs meg annak az esélye, más szervezetekhez képest, hogy elvész a fókusz ezekről a problémákról. Kifejezetten azokkal a jogérvényesítést akadályozó tényezőkkel foglalkoznak, olyan akciókat és programokat szerveznek és folytatnak, amelyek elősegítik az Európában élő megannyi nemzetiség számára jogaik gyakorlását.

A 2020/2021-es beszámolójukban a legnagyobb hangsúlyt a járvány elhúzódó hatásai mellett a Minority SafePack nevű polgári kezdeményezés adta. A kezdeményezés célja 2013-ban az volt, hogy az Európai Unió javítsa a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogvédelmét, kerüljenek elfogadásra olyan egységes jogi aktusok, amelyek képesek javítani ezt a védelmet. Mindemellett *„a regionális és kisebbségi nyelvek, az oktatás és a kultúra, a regionális politika, a részvétel, az egyenlőség, az audiovizuális és egyéb médiatartalom, illetve a regionális (állami) támogatás terén kellene magukba foglalniuk szakpolitikai intézkedéseket”*¹⁵⁷. A kampány során 28 államból érkezett összesen 1 123 422 támogatói aláírás, amely így elérte, és át is lépte a minimum értéket a meghatározott egy éves időtartamon belül¹⁵⁸. A polgári kezdeményezést a szervezők 2020-ban nyújtották be a Bizottságnak, valamint ugyanebben az évben egy meghallgatás keretében lehetőségük volt bemutatni a kezdeményezés céljait és az elért eredményeket az Európai Parlament előtt¹⁵⁹. Ezt követően a Parlament 2020. december 14-i plenáris ülésén megvitatta, továbbá azt követően kiadott állásfoglalásában támogatta a polgári kezdeményezést¹⁶⁰. 2021. január 14-én az Európai Bizottság közleményt adott ki arra vonatkozóan, hogy milyen intézkedéseket kívánt hozni a kezdeményezéssel kapcsolatban, valamint milyen állásfoglalást fogalmaztak meg erre vonatkozóan. A kiadott közlemény

---

¹⁵⁷ Minority SafePack - Egymillió aláírás az európai sokszínűségért. Forrás: https://europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2017/000004_hu Letöltés dátuma: 2022.04.06.

¹⁵⁸ U.I.

¹⁵⁹ Minority SafePack – Egymillió aláírás az európai sokszínűségért. Benyújtás és vizsgálat. Forrás: https://europa.eu/citizens-initiative/minority-safepack-one-million-signatures-diversity-europe_hu Letöltés dátuma: 2022.04.06.

¹⁶⁰ Az Európai Parlament 2020. december 17-i állásfoglalása a „Minority SafePack – egymillió aláírás a sokszínű Európáért” európai polgári kezdeményezéséről (2020/2846(RSP)). Forrás: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0370_HU.html Letöltés dátuma: 2022.04.06.

rögzítette, hogy a kezdeményezés megfelelt a kritériumoknak, valamint hangsúlyozta, hogy a sokszínűség az Európai Unió egyik alapvető értéke¹⁶¹. A benyújtott 9 javaslat mindegyikét megvizsgálta a Bizottság és mindegyikhez elemzést készített, amely bemutatja, hogy a jelzett problémák jelenleg milyen módon vannak kezelve az Európai Unióban, valamint, hogy milyen jogforrások biztosítják az Unióban élő nemzetiségek jogait. Összességében arra a megállapodásra jutott a testület, hogy nem helyez kilátásba olyan új, nemzetiségeket érintő norma kidolgozását, amely más formában segítené elő a kisebbségi jogérvényesítést vagy nagyobb önállóságot adna a nemzetiségi csoportoknak, továbbá „*a már hatályos jogszabályok és szakpolitikai intézkedések teljes körű végrehajtásával a kezdeményezés céljai kellően előmozdíthatók*”¹⁶². A kezdeményezés szervezői számos módon próbálták a Bizottságot további cselekvésre bírni, mivel ahogyan az éves jelentésben is rögzítik, a jelenlegi szabályozások nem nyújtanak kellő védelmet a nemzetiségi kisebbségeknek, a Bizottság azonban kitart eredeti állásfoglalása mellett.

A FUEN éves beszámolója kitér arra is, hogy a járvány során milyen kisebbségeket érintő esetek kerültek napvilágra. A legtöbb ügy kapcsán felmerült a tájékoztatás nyelvének problematikája, miszerint a kisebbségi csoportok a járványügyi előírásokat, védekezési információkat inkább többségi nyelven érthették el. Anyanyelvükön 20,9 % kapott részletes tájékoztatást, míg 44,2% esetében mindez hiányzott¹⁶³. A segélyhívó vonalak a járvány alatt szintén korlátozottan voltak elérhetőek a kizárólag kisebbségi nyelvet beszélők számára. A jelentés alapján 69,8%-nak nem volt hozzáférése olyan vonalhoz, ahol anyanyelvén adhatta elő a panaszait, ami adódhatott abból is, hogy mindössze az esetek 20,9%-ban hoztak létre olyan vonalat, ahol kisebbségi nyelven beszélő ügyintézők fogadták a hívásokat¹⁶⁴. Ezek az adatok azért adnak aggodalomra okot, mert sok esetben a kétnyelvű ügyintézés törvényi keretei adottak, így biztosítani kellene minden ehhez szükséges eszközt ahhoz, hogy a beteg panaszai ténylegesen érthetőek legyenek a kezelő számára. Ezáltal elkerülhetőek azok a félreértések és nyelvi akadályok, amelyek miatt akár komolyabb következmények is kialakulhatnak. A járvány másik nehézsége az oktatás online platformokon történő megszervezése volt, ahol szintén

---

¹⁶¹ A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE a „Minority SafePack – egymillió aláírás a sokszínű Európáért” elnevezésű európai polgári kezdeményezéséről. Brüsszel, 2021.1.14. C(2021) 171 final. Forrás: [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=C\(2021\)171&lang=hu](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=C(2021)171&lang=hu) Letöltés dátuma: 2022.04.06.

¹⁶² U.I. p. 24.

¹⁶³ FUEN activity report 2020/2021. Forrás:

https://www.fuen.org/assets/upload/editor/docs/doc_NjO4zqcT_FUEN_report_2021_EN.pdf Letöltés dátuma: 2022.04.05. p. 23.

¹⁶⁴ U.I.

akadtak kisebbségi nyelvhasználati problémák. Ugyanakkor az előző esethez képest itt pozitívum a jelentés szerint, hogy 51,2%-ban sikerült megszervezni az anyanyelvi oktatást, 18,6%-ban részben sikerült ez a szervezés, míg 23,3% számára nem tudták biztosítani egyáltalán az online oktatáshoz való hozzáférést, továbbá 6,9%-nak a járvány előtt sem volt elérhető az anyanyelvi oktatás lehetősége¹⁶⁵.

A jelentésben összefoglalt adatok arra engednek következtetni, hogy az Európai Unió Bizottsága által kiadott közleményével szemben a jelenlegi Uniós szabályozás a nemzetiségi kisebbségek esetében nem nyújt kellő védelmet. Az Uniós szerződések ugyan kötelező erővel bírnak és védik a kisebbségekhez tartozó személyek jogait, mégsem nyújtanak elegendő garanciát ahhoz, hogy akár a korábban bemutatott járvány miatt adódó akadályokat hatékonyabban lehessen felszámolni. Ezáltal a Minority SafePack polgári kezdeményezés céljai tényleges reformokat irányoztak elő, amelyek megvalósítása szükséges ahhoz, hogy az Európai Unió területén élő nemzetiségi kisebbségek nyelvhasználata, oktatási lehetőségei ugyanolyan súllyal bírjanak, mint a többségi népeké.

Az elemzett három jelentés sok egyezőséget mutat. A legtöbb esetben világosság válik, hogy a nemzetközi szabályozás sokszor nem bizonyul elégségesnek ahhoz, hogy akár egy járványhelyzet során ne a kisebbségi csoportokat érje a hátrányos megkülönböztetés. Ezen kívül a legtöbb kérdés ugyan szabályozásra került már, így törvényi háttér adott, de a gyakorlati megvalósítás sokszor hiányos és részleges. Fontos lenne, hogy az államok belső jogrendjén túl a gyakorlati megvalósításokban is tükröződjön a kisebbségek jogainak védelme és garantálása, így pedig felszámolhatóak lennének mindazok a megkülönböztetések, amelyek ma még jelen vannak a társadalomban és a jogérvényesítésben.

---

¹⁶⁵ FUEN activity report 2020/2021. Forrás: https://www.fuen.org/assets/upload/editor/docs/doc_NjO4zqcT_FUEN_report_2021_EN.pdf Letöltés dátuma: 2022.04.05. p. 23.

IV. EGYES ORSZÁGOK KISEBBSÉGVÉDELMI TEVÉKENYSÉGE

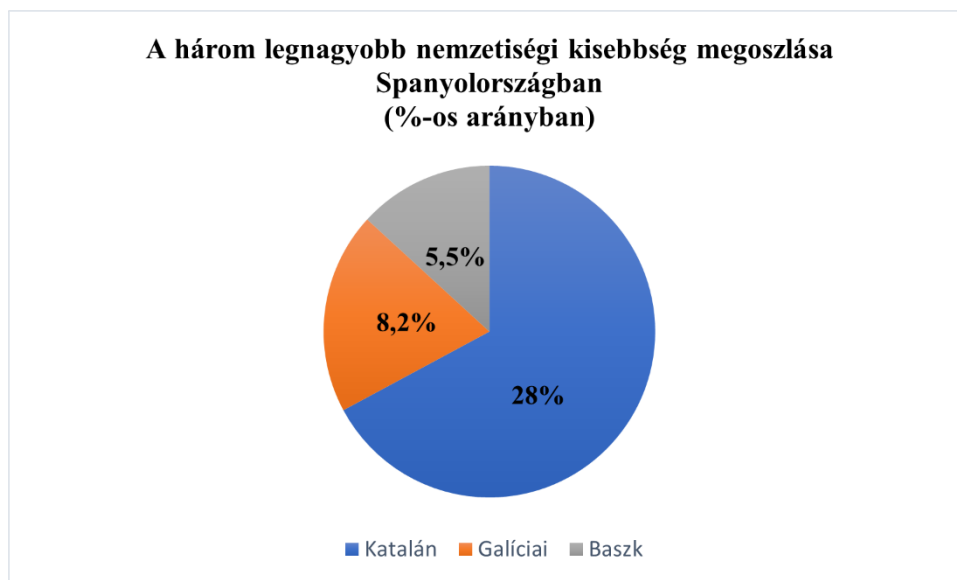
Diplomadolgozatom utolsó fejezetében az eddig megvizsgált nemzetközi kisebbségi jogforrások és szervezetek áttekintésén túl, megvizsgálom a bemutatott normák gyakorlati alkalmazását két országban. Ukrajna és Spanyolország esetében számos különbség felfedezhető a földrajzi, gazdasági és politikai jegyekben, mindazonáltal hasonlóság közöttük, hogy mindkét állam területén élnek olyan csoportok, amelyek nemzetiségi kisebbségek. Ukrajna esetében a kárpátaljai magyarságon túl még számos nemzetiség képviselteti magát az országban, többek között lengyelek, románok, oroszok, míg Spanyolországban három nagy történelmi nemzetiség él: a baszkok, a katalánok és a galíciaiak személyében. Ezáltal mindkét országnak törekednie kell arra, hogy belső jogrendjében ezen csoportok jogait is védje, biztosítsa számukra a fennmaradást és annak lehetőségét, hogy kultúrájukat, nyelvüket és hagyományaikat még sokáig megőrizhessék anélkül, hogy az asszimiláció veszélye fenyegetné őket.

A kutatás során a kiindulópontot az jelentette számomra, hogy mindkét állam tagja az ENSZ-nek, ezáltal a már korábban bemutatott jogforrások nagy részét elfogadták, így ez lehetőséget teremtett arra, hogy megvizsgáljam, ezen nemzetközi normák hogyan kerültek harmonizálásra a belső jogrendjeikkel, továbbá, hogy a belső jogi szabályozás ütközik-e mindezekkel. Elemeztem azt is, hogy hogyan jutottak el a jelenlegi helyzetig, tehát melyek voltak a kezdeti lépések ahhoz, hogy a kisebbségi jogvédelem az adott ország területén kialakulhasson. Mivel Spanyolország már hosszú ideje Európai Unió tagállam is, így esetében figyelembe vettem, hogy hogyan teljesíti az Unió által meghatározott vállalásokat, milyen módon hajtja végre az EU által megszabott programokat, szabályozásokat. Ukrajna tekintetében szintén érdekes megfigyelés, hogy leendő Unió tagállamként milyen módon segíti elő a kisebbségek jogérvényesítését, hogyan reagál az Unió és az egyéb nemzetközi szervezetek észrevételeire, megjegyzéseire. Mindezek mellett a kisebbségek általános helyzetét is bemutatom a két országban, kitérve arra, hogy milyen pozitív vagy negatív hozzáállás tapasztalható az államok részéről, továbbá, hogy melyek a legfontosabb problémák és akadályok a tényleges jogérvényesítés eléréséhez.

Az egyes országelemzések végén SWOT analízisben foglalom össze a megismert tényeket, így fókuszálva a kisebbségi jogérvényesítés esetleges erősségeire, gyengeségeire, lehetőségeire és veszélyeire is.

IV.1. Spanyolország

Spanyolország területén három nagy történelmi nemzetiségi kisebbség él: a katalánok, a baszkok és a galíciaiak vagy gallegók. A több, mint 47 milliós országban jelentős számot tesz ki a három etnikum, amelyet az alábbi kördiagramon is láthatunk:

1.számú ábra¹⁶⁶.

Ahogy a diagram adataiból is látható, a három történelmi nemzetiségi kisebbség közül a katalán teszi ki a legnagyobb méretűt, 28%-kal a teljes spanyol népességből. A három etnikum ezen adatok alapján összesen 41,7%-át alkotja a spanyol lakosságnak, így kiemelten fontos, hogy az őket megillető nemzetiségi jogok garantálása megoldott legyen. Emellett az országban még más kisebbségek is élnek, mint az aragóniaiak (5%), továbbá a romák (2%)¹⁶⁷. Mindamellet fontos megjegyezni, hogy Spanyolországban belül a kisebbségi méréseket nem végzik ilyen pontossággal és a népszámlálási cenzusok során a felmért adatokat nem minden esetben teszik közé az állami statisztikai hivatal kiadványaiban. Ez alapján a diagramban megjelenített értékek hozzávetőlegesen, az egyes külső mérések eredményeit tükrözik.

A három történelmi kisebbség jellemzően egy-egy spanyol régióban található meg, az alábbi térképen látható, hogy ezek a térségek hogyan helyezkednek el Spanyolországban:

¹⁶⁶ A szerző által készített diagram. Adatok forrása: The World Factbook – Spain. Forrás: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/spain/> Letöltés dátuma: 2022.04.14.

¹⁶⁷ The World Factbook – Spain. Forrás: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/spain/> Letöltés dátuma: 2022.04.14.

2.számú ábra: Spanyolország területén elhelyezkedő nemzetiségi kisebbségek területi megoszlása¹⁶⁸.

A korábban bemutatott diagram adatai is alátámasztják a térképen jelzett információkat, miszerint a katalánok alkotják a legkiterjedtebb számú és területű kisebbséget az országban. Érdekes megfigyelni azt is, hogy a három nagy nemzetiségi kisebbség az ország nyugati, északi és keleti részére koncentrálódik, így a középső és déli részeken nem jellemzőek ilyen nagy számú etnikumok. A katalánok esetében további érdekesség, hogy nem csak az ország keleti és dél-keleti régióiban (Katalóniában és Valenciában), de a Baleár-szigeteken is képviseltetik magukat.

A nemzetközi szabályozás területén elmondható, hogy Spanyolország együttműködően állt a kérdéshez, valamennyi már felsorolt nemzetközi emberi jogi és kisebbségvédelmi dokumentumot elfogadott és nemzeti törvénykezésébe iktatott. 1955 óta az ENSZ tagja, majd az 1970-es évek második felétől fokozatosan elfogadásra kerültek az emberi jogok és kisebbségvédelem területén kiemeleten fontos nemzetközi dokumentumok¹⁶⁹. 1976-ben aláírta az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, 1977-ben az Emberi Jogok Európai Egyezményét és a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát, 1988-ban az Európai Chartát, 1992-ben a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartáját, végezetül 1995-ben a Keretegyezmény a Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló szerződést is jogrendszerébe

¹⁶⁸ Európa Tanács: Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartája Szakértői Bizottság által összeállított kiadvány. Forrás: <https://rm.coe.int/ecrml-educational-toolkit-hu/16809a43cb> Letöltés dátuma: 2022.04.14. p.16.

¹⁶⁹ Ratification Status by country – Spain. Forrás: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx Letöltés dátuma: 2022.04.14.

épített¹⁷⁰. Ennek eredményeként az itt élő kisebbségek helyzete a nemzetközi megítélésben is fejlődött az elmúlt évtizedek során.

A UPR jelentései is alátámasztják azt, hogy a spanyolországi kisebbségi helyzet megfelelő, a felsorolt nemzetközi jogforrások harmonizálva vannak a belső joggal, valamint, hogy az esetleges ajánlásokat, véleményeket Madrid kiemelten kezeli, az erre vonatkozó tevékenységet pedig hatékonyan ellátja¹⁷¹. Kiemeli azt is, hogy a különböző civil szervezetekkel a kormány folyamatos párbeszédet és konzultációt folytat annak érdekében, hogy az emberi jogok, valamint a kisebbségi jogok megfelelően legyenek kezelve¹⁷². Mindazonáltal akadnak olyan példák, amelyek azt mutatják, hogy a spanyol helyzetet is lehet még javítani. A katalán népszavazást követően több olyan esetet is feltártak, amely során azokat a katalóniai civileket, akik a tüntetéseken részt vettek a rendőrség tagjai brutálisan bántalmaztak, valamint megkérdőjelezhető volt az igazságszolgáltatás pártatlansága a velük kapcsolatos bírósági ügyek során¹⁷³. Ezen esetek kapcsán több, ENSZ-hez kapcsolódó szervezet is jelezte kritikáit, többek között az Emberi Jogi Főbiztos, valamint az országban jelen lévő számos civil szervezet és csoport¹⁷⁴.

A kisebbségek jogérvényesítési lehetőségei lassú és hosszú folyamat eredményeként jutottak el a mai szintre Spanyolország belső jogrendszerében. A XIX. század nacionalista törekvései nem kímélték a spanyol államot sem, 1812-ben egy olyan alkotmány került elfogadásra, amely a társadalmat homogenizálni kívánta, az egységes államot pedig a saját nyelv és kultúra kizárólagossá tételével szervezte volna meg¹⁷⁵. Ennek hatására, 1890-re olyan nacionalista irányzatok kezdtek kialakulni, amelyek a kisebbségi nyelvek elismerését, valamint Spanyolországon belüli autonómiát követeltek¹⁷⁶. Fontos kiemelni, hogy ezek az autonómia törekvések azért másak, mint a többi országban fellelhetőek, mert itt az államon belül kívánták ezt megvalósítani, tekintettel arra, hogy a Spanyolországban élő kisebbségek nem rendelkeznek anyaországgal, így az ehhez való kapcsolódás lehetősége nem állt fenn. Hosszú évekig nem

---

¹⁷⁰ Ratification Status by country, 2022. Forrás:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?CountryID=183&Lang=en Letöltés ideje: 2022.04.17.

¹⁷¹ Universal Periodic Review - Spain, 2019. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/upr/es-index> Letöltés dátuma: 2022.04.17.

¹⁷² U.I.

¹⁷³ Summary of Stakeholders' submissions on Spain, 2019. Forrás: <https://digitallibrary.un.org/record/3849178> Letöltés dátuma: 2022.04.17.

¹⁷⁴ Civil society and other submissions – Spain. Forrás: <https://www.upr-info.org/en/review/Spain/Session-35---January-2020/Civil-society-and-other-submissions> Letöltés dátuma: 2022.04.17.

¹⁷⁵ Szajbély Katalin: „Kisebbségi kérdés Spanyolországban”. Kisebbségkutatás, 12. évf. 4.szám. p. 695.

¹⁷⁶ U.I.

történt érdemi előrelépés a kisebbségek ügyében, jóval az első világháború után, 1931-ben került sor egy újabb alkotmány elfogadására, amelyben széles körű autonómiát kaptak a régiók, így például Katalónia önálló parlamentet és kormányt alakíthatott¹⁷⁷. A második világháború és Franco diktatúrája azonban mindezeket a vívmányokat lerombolta, ismételten csak 1977-ben került sor arra, hogy a kisebbségek ügyével újra foglalkozzanak. 1978-ban sikerült egy olyan alkotmányt elfogadni, amelyben elismerésre és garatálásra került a régiók és a kisebbségek autonómiához való joga¹⁷⁸. Így az egyes régiók megkapták annak a lehetőségét, hogy autonómia-statútumokat alkossanak, amelyek az autonóm területek alaptörvényeiként funkcionálnak, valamint az állam jogrendjének részét képezik¹⁷⁹. Az alkotmány VIII. fejezete tartalmazza azokat a hatásköröket, amelyek az egyes autonómiák részére biztosítottak, így például az önkormányzati intézmények szervezésének jogát, a helyi államigazgatási feladatok ellátását, az infrastruktúrákra vonatkozó szabályozások kialakításának jogait, egyes gazdasági (mezőgazdasági, állattenyésztési) kérdések tervezési és szervezési jogát¹⁸⁰. Ugyanakkor állami hatáskörben maradt többek között az állampolgársági, be- és kivándorlási ügyek kezelése, a nemzetközi kapcsolatok alakításának joga, a védelem és a fegyveres erők alkalmazásának joga, a kereskedelmi és a büntetés-végrehajtási jogszabályok, eljárások, munkaügyi szabályok és egyéb polgári jogszabályok¹⁸¹. Ezáltal az egyes autonómiák számos területen lehetőséget kaptak arra, hogy saját szintjükön kezeljék a felmerülő kérdéseket, mégis az állam megtartotta a saját hatáskörébe mindazokat a jogokat, amelyekkel egyensúlyt tud teremteni az állami és az autonóm szintek között. Visszatérő problémát jelent azonban az autonóm területek esetében, hogy a térségek nem rendelkeznek teljes pénzügyi autonómiával, azok a források, amelyekből gazdálkodhatnak sokszor nem bizonyulnak elegendőnek (állami adók bizonyos része, saját adók, illetékek stb.)¹⁸².

Az 1978-as alkotmány elfogadása kísérletet tett a kisebbségi problematikák rendezésére is, részleges sikerrel. Többek között a nyelvhasználat esetében nem sikerült olyan egységes álláspontot kialakítani, amely mindhárom nemzetiség érdekeit kellően védte és érvényesítette volna. Az alkotmány értelmében az ország hivatalos nyelve a kasztíliai, amelyet minden spanyolnak kötelessége ismerni és jogában áll használni, ugyanakkor azt is lehetővé teszi, hogy

---

¹⁷⁷ Szajbély Katalin: „Kisebbségi kérdés Spanyolországban”. Kisebbségkutatás, 12. évf. 4.szám. p. 696.

¹⁷⁸ Spanyolország Alkotmánya. 2.cikk.: <https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionINGLES.pdf> Letöltés dátuma: 2022.04.17.

¹⁷⁹ Szajbély Katalin: „Kisebbségi kérdés Spanyolországban”. Kisebbségkutatás, 12. évf. 4.szám. p. 695

¹⁸⁰ Spanyolország Alkotmánya. VIII. fejezet. Forrás:

<https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionINGLES.pdf> Letöltés dátuma: 2022.04.17.

¹⁸¹ U.I.

¹⁸² Szajbély Katalin: „Kisebbségi kérdés Spanyolországban”. Kisebbségkutatás, 12. évf. 4.szám. p. 702.

az egyes autonóm közösségek statútumaik alapján más nyelveket is hivatalossá nyilvánítsanak¹⁸³. A legjelentősebb akadályt a kisebbségi nyelvhasználat és az államnyelv primátusa között az okozza, hogy autonómiáinként eltérőek az iskolai rendszerek, így nem lett egységesen kialakítva, hogy az egyes nyelvek milyen óraszámban legyenek oktatva, illetve különböző modelleket alkalmaznak a nyelvi oktatás területén, így például Baszkföldön az alábbi 3 modelles oktatás érvényesül:

- A. az oktatás nyelve kasztíliai spanyol;
- B. az alsóbb tagozatokban az oktatás baszk nyelven, míg a felsőbb tagozatokban kasztíliai spanyol nyelven folyik;
- C. az oktatás alapvetően baszk nyelven történik, de mellette kasztíliai spanyol nyelven irodalom és nyelv órák is vannak¹⁸⁴.

A bemutatott három modelles rendszert azonban nem egységesen használják Baszkföld összes oktatási intézményében, hanem mindhárom érvényben van a térségben, így az egyes intézmények maguk dönthetnek arról, hogy melyiket alkalmazzák az adott környék nyelvi igényeihez igazodva. Mindezzel egy olyan nyelvi helyzet teremtődött meg, amelyben a régió nyelve és az államnyelv sem kerül olyan szinten oktatásra, ami elégséges lehetne ahhoz, hogy akár mindkettőt jól beszéljék a térség egészében. Esetenként valamelyik háttérbe kell, hogy szoruljon a másik nyelv javára, ami viszont magában hordozza valamely nyelv részleges tudásának veszélyét.

A korábban már részletezett alkotmány védi a kisebbségi nyelveket és az egyes autonómia-statútumok lehetővé teszik, hogy azokat az egyes autonóm területeken társhivatalos szintre emeljék, ugyanakkor a nyelvoktatásban jelen lévő problémák miatt ez egyelőre nem tudott maradéktalanul megvalósulni¹⁸⁵. A társhivatalos nyelvi rendszer kialakításának másik nehézsége, hogy míg az autonóm területek hatóságaira kötelezettséget ró (többek között a kétnyelvű adminisztráció, tájékoztatás megteremtésével), addig a kisebbségi nyelvet beszélők számára nem biztosít konkrét jogokat, így nem határozza meg, hogy a társhivatalos nyelvet

---

¹⁸³ Spanyolország Alkotmánya. 3.cikk. Forrás:

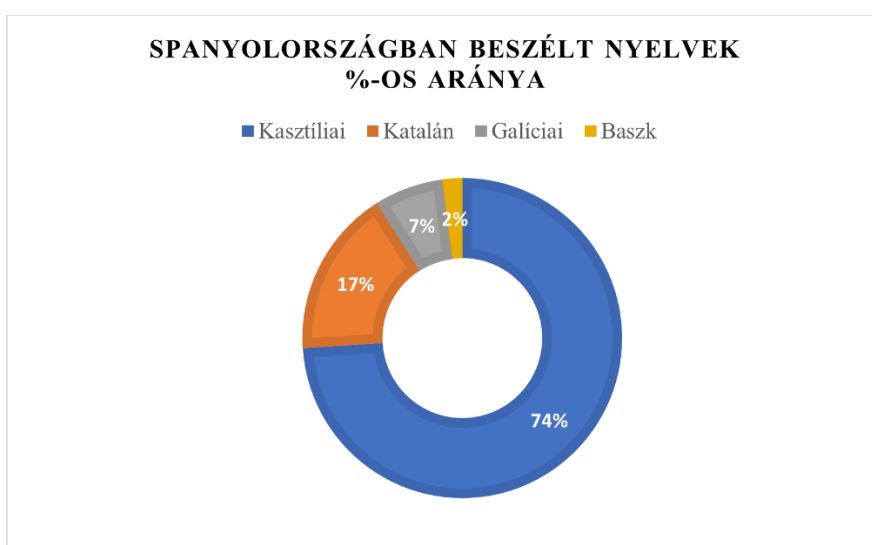
<https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionINGLES.pdf> Letöltés dátuma: 2022.04.18.

¹⁸⁴ Berkics Erika: „Spanyolország történelmi nemzetiségei és régiói”. *Külföldi Szemle*, IX. évfolyam, 2010/3. p. 108-109.

¹⁸⁵ Nagy Noémi: Területi autonómiával rendelkező kisebbségek Spanyolországban – nyelvi jogi kitekintés. In: Szöllősi László (ed.): *Pro Scientia Aranyérmesek XI. Konferenciája*. Budapest: Pro Scientia Aranyérmesek Társasága, 2013, pp. 289-293.

mikor és milyen szabályok szerint alkalmazhatják, beszélhetik¹⁸⁶. A spanyol jogalkotók ezt a szabályozást a nyelvi normalizációs törvények által meghatározott kereteken belül tárgyalják, amelyek azonban nem tudnak minden felmerülő esetre megoldást mutatni.

A gyakorlat alapján visszatérő probléma, hogy inkább az egyik nyelvet beszélnek csak jól, míg a másik (sokszor a kisebbségi nyelv) háttérbe szorul. Az alábbi diagramon a Spanyolországban beszélt nyelvek megoszlása látható, amely alapján elmondható, hogy az államnyelvet a legtöbben használják (érthető okokból), míg a kisebbségi nyelveket inkább csak azok, akik ezen csoportok tagjai.

3.számú ábra.¹⁸⁷

Az ábra értékei is alátámasztják a korábban bemutatott baszk oktatási modell negatívumait: ha figyelembe vesszük az 1.ábra által bemutatott nemzetiségi megoszlást, amelyben a baszkok a spanyol lakosság 5,5%-át alkotják és ezt összevetjük a 3. számú ábra értékével, amely szerint a baszk nyelvet mindössze a lakosság 2%-a beszéli, megállapíthatjuk, hogy a baszkok esetében a kisebbségi nyelv erősen háttérbe szorul, amely oka a bemutatott oktatási modellben keresendő. Ez visszavezethető arra a tényre, hogy a régióban inkább a kasztíliai spanyol nyelv oktatása kerül előtérbe (az A oktatási modell szerint), míg a nemzetiségi nyelvet háttérbe szorítják. Megállapítható az is, hogy a katalán a leginkább beszélt kisebbségi nyelv, ami köszönhető a

---

¹⁸⁶Nagy Noémi: Területi autonómiával rendelkező kisebbségek Spanyolországban – nyelvi jogi kitekintés. In: Szöllősi László (ed.): Pro Scientia Aranyérmesek XI. Konferenciája. Budapest: Pro Scientia Aranyérmesek Társasága, 2013, pp. 289-293.

¹⁸⁷ A szerző által készített diagram. Az adatok forrása: The World Factbook – Spain. Forrás: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/spain/> Letöltés dátuma: 2022.04.14.

katalán területek kiterjedtségének is, valamint annak, hogy a három közül ez mutatja a legtöbb hasonlóságot a kasztíliai spanyol nyelvvel.

A spanyol kisebbségi helyzet másik fontos tényezői az úgynevezett baszk és katalán kérdések. A már említett autonómia-státutumokkal kapcsolatban több kivetnivaló is felmerült az autonóm területek részéről, így fontossá vált ennek a reformja. 2006-2007 során módosították a státutumokat, amelynek során bővítették a regionális jogokat és elismerték a kollektív regionális identitások megkülönböztető ismérveit¹⁸⁸. E szerint Katalónia a módosítás után jogosult lett volna adóhatósági és bírósági rendszer létrehozására, a katalán nyelv privilegizálására, valamint a katalánok nemzetként való definiálására¹⁸⁹. Mivel hosszas vizsgálódás után sem engedélyezték ezeket a jogosultságokat a katalánok részére, ezért 2017-ben népszavazással döntöttek a függetlenedésről, amely nem tekinthető nemzetközileg is eredményesnek, mivel egyetlen állam sem ismerte el. A függetlenedés mégis gyengíti az egységes Spanyolország helyzetét, valamint ellentétet helyez a kisebbségek közé is. A katalán helyzet eszkalálásához sokban hozzájárultak az itt élő lakosság nézetei is, akik Európát tekintik a modernitás és a szabad politikai gondolkodás szimbólumának, míg Madridot mindez ellentétjeként látják, továbbá, hogy egyes radikális katalán irányzatok a mai Európa helyén inkább a Népek Európáját képzelik el, amelyben kis nemzetek és régiók vannak¹⁹⁰. A népszavazás után több katalán politikai szereplő és tüntető ellen is vádat emeltek, amellyel kapcsolatban az ENSZ vélemény- és szólásszabadságával foglalkozó különmegbízott, David Kaye is kifejtette álláspontját¹⁹¹. A nyilatkozatban sürgette a spanyol hatóságokat a demokratikus intézmények általi, korrekt párbeszéd és megbékélés felé történő lépését, valamint óva intette a hatóságokat az akár harminc évnyi börtönbüntetés kiszabásától a vádlottakkal szemben. Kifejtette továbbá, hogy: "*A véleménynyilvánítás szabadsága minden szabad és demokratikus társadalom sarokköve, és még sokáig megmarad a jelenlegi politikai viták elcsitulása után is*"¹⁹².

A baszk kérdés sok tekintetben hasonlít a katalán elképzelésekhez, mégis az itt kialakuló nacionalista eszmék és irányzatok kialakulása sokban eltér katalán társától. A baszk

---

¹⁸⁸ Berkics Erika: „Spanyolország történelmi nemzetiségei és régiói”. Külügyi Szemle, IX. évfolyam, 2010/3. p. 103.

¹⁸⁹ Dabis Attila: „Katalán ősz”. Kisebbségi Szemle, II. évfolyam, 2017/4. p. 2.

¹⁹⁰ Keating, Michael. "The minority nations of Spain and European integration: a new framework for autonomy?" *Journal of Spanish Cultural Studies* 1.1 (2000). p. 29-42.

¹⁹¹ UN expert urges Spain not to pursue criminal charges of rebellion against political figures in Catalonia, 2018. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2018/04/un-expert-urges-spain-not-pursue-criminal-charges-rebellion-against> Letöltés dátuma: 2022.04.18.

¹⁹²U.I.

nacionalizmus gyökere a partikularizmusban és az elszigeteltségben található, amely megtagadja a kívülállókát a saját nemzetében, főként a spanyolokat¹⁹³. A baszkok a jelenlegi formájában elutasítják az Európai Uniót és hasonlóan a katalánokhoz szorgalmazzák a Népek Európáját, amelyben végső célként a nemzeti függetlenséget, valamint a kis nemzetek alakulását támogatják. Fontos megállapítás az is, hogy a három nagy történelmi kisebbség közül a baszkok érzik magukat legkevésbé spanyolnak és európainak, a katalánok inkább európainak érzik magukat és kevésbé spanyolnak¹⁹⁴.

A galíciaiak talán a kivételek a három kisebbség közül, mivel itt a leggyengébb a nacionalizmus a régiók között, bár a XIX. század közepén érte el az irányzat ezt a térséget is. Regionalizmusában egyaránt megjelennek a progresszív provincialista, tradicionalista és föderalista ideológiai irányzatok elemei¹⁹⁵. Az identitástudatuk erős maradt, amelyet összeegyeztethetőnek tartanak a spanyol identitással is. Regionális politikájuk nagymértékben európai lett, a térség politikája és kultúrája konzervatív, erősen függ és kötődik a madridi hatalomhoz, ugyanakkor sikerült megtalálnia azt a középutat, amellyel nem tolódnak el az erőviszonyok a túlzóan radikális nacionalista irányzatok felé¹⁹⁶.

2019-ben Fernand de Varennes, az ENSZ Kisebbségi Jelentéstevője részletesen beszámolt spanyolországi látogatásának tapasztalatairól, amely során azt vizsgálta, hogy az emberi és kisebbségi jogok milyen módon érvényesülhetnek az autonóm területeken és az országban egyaránt¹⁹⁷. A jelentésben kiemelte, hogy Spanyolország az 1970-es évek óta milyen komolyan foglalkozik az emberi jogokkal, valamint, hogy az itt élő kisebbségek helyzete is jelentős javuláson esett át, demokráciája befogadó lett a történelmi sokszínűség irányába¹⁹⁸. A rasszizmus csökkentése érdekében létrehozásra került a Faji és Etnikai Megkülönböztetés Felszámolásának Tanácsa, amely segítségével fel kívánják venni a harcot a hátrányos megkülönböztetéssel szemben.¹⁹⁹ A megbízott a beszámolóban kitér a romák helyzetére is, akik

---

¹⁹³ Keating, Michael. "The minority nations of Spain and European integration: a new framework for autonomy?" *Journal of Spanish Cultural Studies* 1.1 (2000). p 29-42.

¹⁹⁴ U.I.

¹⁹⁵ Berkics Erika: „Spanyolország történelmi nemzetiségei és régiói”. *Külügyi Szemle*, IX. évfolyam, 2010/3.

¹⁹⁶ Keating, Michael. "The minority nations of Spain and European integration: a new framework for autonomy?" *Journal of Spanish Cultural Studies* 1.1 (2000). p 29-42.

¹⁹⁷ Spain: UN expert urges action on improving human rights guarantees for minorities, 2019. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2019/01/spain-un-expert-urges-action-improving-human-rights-guarantees-minorities> Letöltés dátuma: 2022.04.19.

¹⁹⁸ U.I.

¹⁹⁹ Statement of the United Nations Special Rapporteur on minority issues, Fernand de Varennes, on the conclusion of his official visit to Spain, 14-25 January 2019. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/statements/2019/01/statement-United-nations-special-rapporteur-minority-issues-fernand-de-varennes> Letöltés dátuma: 2022.04.19.

a három történelmi kisebbségek mellett jelentős számban képviseltetik magukat az országban. Kifejti azt is, hogy a kisebbségi nyelvhasználatban hiányosságok tapasztalhatóak, többek között a bírókat és a rendőröket nem kötelezik semmilyen hivatalos vagy társhivatalos nyelv ismeretére, abban az esetben sem, ha autonóm közösségben élnek²⁰⁰.

2020 február és márciusa között ismét látogatást tett a Megbízott Spanyolországban, az erre vonatkozó beszámolójában, hasonlóan az előzőhöz, leginkább a kisebbségi nyelvhasználattal kapcsolatban talált akadályokat, amelyek egy része a közigazgatásban és az igazságszolgáltatásban található²⁰¹. Ennek oka a kasztíliai spanyol nyelv primátusa, továbbá, hogy a hivatalok nagy részében nincsen lehetőség a kisebbségi nyelv tényleges használatára.

A beszámoló alapján észrevehetjük, hogy leginkább a nyelvi kérdés, a katalánok és a romák helyzete az, ami a spanyol kisebbségi témában fontos. A romák helyzetét az állam és az Európai Unió is igyekszik különféle eszközökkel, programokkal javítani, ugyanakkor a társadalom szemléletét nehezebb megváltoztatni. A romák, az etnikai kisebbségek és a Spanyolországba érkező bevándorlók helyzetével, valamint az őket érő diszkriminációval foglalkozik az ENSZ Faji Diszkrimináció Tilalma Bizottság is az országról szóló éves jelentéseiben. A legutóbbi, 2020-as beszámoló kitér azokra a spanyol részről elért eredményekre, amelyek segítségével sikerül csökkenteni a diszkriminációt, a közigazgatási és igazságügyi változtatásokra, valamint arra is, hogy milyen módon próbálják fékezni a médiában és az interneten terjedő, a feljebb már jelzett csoportokra vonatkozó rasszista töltetű tartalmakat²⁰². A nyelvi kérdés megoldásához egy olyan egységes rendszer felállítására lenne szükség, amely lehetővé teszi, hogy a kisebbségi nyelv és az államnyelv ismerete egyforma fontossággal bírjon, valamint, amely megteremti annak módját, hogy ne csak az államnyelv legyen elfogadott a közigazgatásban és a hivatali szférában. Ehhez az állam központi beavatkozására lenne szükség, mivel az autonóm területek gyakran nem rendelkeznek mindazokkal a forrásokkal, amelyek elegendőek lehetnének mindezek megvalósításához. A megismert tények alapján, az alábbi SWOT analízist lehet felállítani Spanyolország kisebbségi kérdéseivel kapcsolatban:

---

²⁰⁰ Statement of the United Nations Special Rapporteur on minority issues, Fernand de Varennes, on the conclusion of his official visit to Spain, 14-25 January 2019. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/statements/2019/01/statement- united-nations-special-rapporteur-minority-issues-fernand-de-varennes> Letöltés dátuma: 2022.04.19.

²⁰¹ Report of the Special Rapporteur on minority issues, 2020. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-minority-issues> Letöltés dátuma: 2022.04.17.

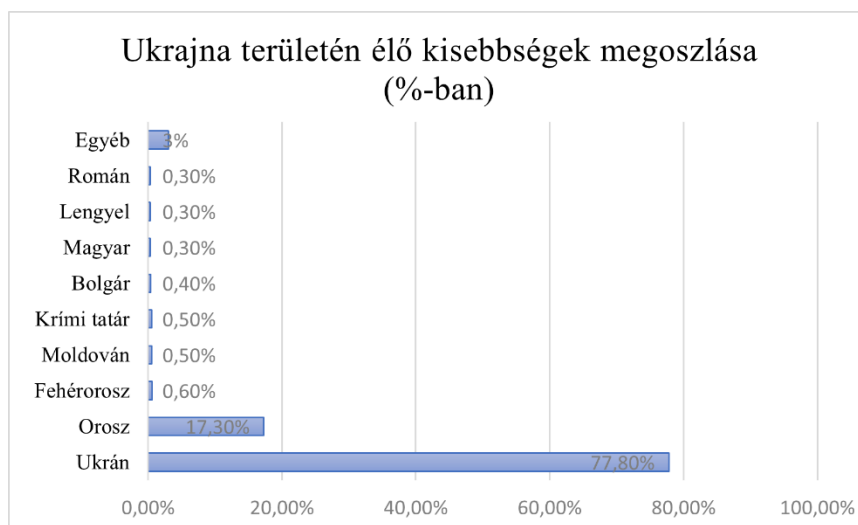
²⁰² Comité para la Eliminación de la Discriminación Racial Informes periódicos 24º a 26º combinados que España debía presentar en 2020 en virtud del artículo 9 de Convención, 2020. Forrás: <https://www.refworld.org.es/publisher,CERD,,DZA,57f5091339,,0.html> Letöltés dátuma: 2022.04.17.

<p>Erősségek</p> <ul style="list-style-type: none"> ● sikerült az autonóm területek megszervezése; ● az Alkotmány erős bázist jelent az autonóm rendszernek; ● statútumi keretszabályozás az autonómiára törekvő területeknek, általános előírás helyett. 	<p>Gyengeségek</p> <ul style="list-style-type: none"> ● az autonóm területeken a pénzügyi autonómia hiánya; ● nyelvkérdés nem egységes jellege az oktatásban; ● gyakran politikai kompromisszumok a valós jogi szabályozás helyett.
<p>Lehetőségek</p> <ul style="list-style-type: none"> ● regionális jogok további bővítésével a pénzügyi kérdés megoldható lenne; ● egységesebb nyelvi szabályozás esetén a kisebbségi nyelvi jogok védelme; ● autonóm területek közösségeinek törvényhozásba való bevonása. 	<p>Veszélyek</p> <ul style="list-style-type: none"> ● nem megoldott az autonóm területek közösségeinek törvényhozásban való hatékony részvétele; ● baszk nacionalizmus kirekesztő jellege és a katalán kérdés; ● a kettős nyelvhasználat miatt kialakuló kettős identitástudat.

Összességében Spanyolország számos olyan rendelkezést hozott, amellyel képes hatékonyan védeni az országa területén élő kisebbségek jogait, valamint elősegíti azok érvényesülését. Sikerült egy olyan demokratikus államszervezetet kialakítania, ahol egyszerre van jelen a történelmi hagyomány és a modernkori sokszínűség. Számos erőssége és lehetősége mellett azonban figyelembe kell venni mindazokat a gyengeségeket és veszélyeket is, amelyek még megoldásra várnak. Hiányosak az oktatásban és a nyelvhasználatban való kisebbségekre vonatkozó megoldások, valamint a baszkföldi és a katalán kérdés rendezése is várat magára. A nyelvi kérdés megoldása sokat segítene a társadalom egyes csoportjai közötti mélyebb integráció elősegítésében és az egységesebb Spanyolország megteremtésében is. Ennek végrehajtása során viszont fontos lenne ügyelni a történelmi hagyományra és a kisebbségek sajátos helyzetére, ezzel is segítve a sokszínű társadalom fennmaradását.

IV.2. Ukrajna

Ukrajna területén számos kisebbség megtalálható, amely köszönhető az ország geopolitikai helyzetének, valamint történelmi múltjának is. A legutóbbi 2001-es népszámlálás adatai, valamint az azóta végzett egyes becslések szerint az ország teljes lakossága a Krím-félsziget és Szevasztopol nélkül 41,6 millió fő²⁰³. Az 1991 óta független volt szovjet tagköztársaságban a többségi ukrán mellett nagy számban élnek oroszok, amelyek így a legnagyobb arányú kisebbségi csoportot alkotják, továbbá magyarok, lengyelek, fehéroroszkok, moldovánok, krími tatárok, bolgárok, románok és egyéb etnikumok is. Az alábbi diagramon áttekinthetően mutatom mindezeket a csoportokat és megoszlásukat a többségi néphez képest:

4.számú ábra²⁰⁴

A diagram adataiból is látható, hogy az orosz kisebbség jelenik meg számszerűen a legnagyobb arányban, a teljes lakosság több, mint 17%-át alkotják, míg a legkevesebben a magyarok, románok és lengyelek vannak, 3-3%-os arányban. A kisebbségi arányok az elmúlt 21 évben jelentősen megváltozhattak, amely változás alapját az időközben kirobbant orosz-ukrán háborús konfliktus, az instabil belpolitikai helyzet, valamint a gazdasági nehézségek is szolgáltatathatták, így a pontos értékek nem ismertek. Néhány éve kísérletet tett az Ukrán Statisztikai Hivatal egy újabb népességi census megszervezésére, amely azonban nem járt sikerrel, így a 2001-es adatokra lehet csak hivatkozni, amelyek sokszor nem tükrözik a tényleges állapotokat.

²⁰³ Population of Ukraine. State statistics service of Ukraine. Forrás: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/popul_eng.htm Letöltés dátuma: 2022.04.20.

²⁰⁴ A szerző által készített diagram. Adatok forrása: The World Factbook – Ukraine. Forrás: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ukraine/> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

Ukrajna területén a bemutatott kisebbségi csoportok jellemzően egy-egy szomszédos „anyaország” határaihoz közel élnek, így az állam egyes határmenti régióit színesíthetik. Az alábbi térképen ezt a földrajzi megoszlást szemléltetem:

5.számú ábra: Ukrajna területén élő kisebbség földrajzi megoszlása²⁰⁵

A térkép alapján megállapítható, hogy az ország középső és észak-nyugati részén többségében ukránok, míg a keleti régiókban jellemzően oroszok vagy vegyesen, oroszok és ukránok élnek. A Krím-félszigeten az orosz és a krími tatár az uralkodó népcsoport, a moldáviai és romániai határ mentén élnek a bolgárok és az oroszok, valamint néhány gagauz csoport. A két nyugati régiót, Kárpátalját és Lemberg (Lviv) környékét ruszinok, lengyelek és magyarok lakják a többségi ukrán mellett. Az orosz kisebbség tehát nem csak számszerűleg jelentős a teljes lakossághoz képest, de nagy területeken is él az ukrán államban. Nem elhanyagolható továbbá a magyar és lengyel kisebbségek területi helyzete sem, hiszen két jelentős régióban helyezkednek el, amelyek mind gazdasági, mind geopolitikai, szempontból fontosak Ukrajna számára.

Ukrajna a függetlenné válását követően gyorsan felismerte, hogy a nyugat felé történő nyitás elengedhetetlen ahhoz, hogy a jövőbeni politikai és gazdasági berendezkedése más elveken alapuljon, mint a korábbi szovjet vezetés alatt volt. Bár Alkotmányát csak 1996-ban fogadták

²⁰⁵ Térkép forrása: Maszol.ro. Forrás: <https://maszol.ro/kulfold/28049-ukrajna-tartsa-tiszteletben-a-kisebbségi-nelveket#gallery> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

el, ez nem akadályozta abban, hogy addig is egy sor olyan nemzetközi dokumentumot írjon alá, amelyek emberi jogi és kisebbségvédelmi témákban jelentősnek tekinthetők. 1992-ben az ENSZ 47/135. számú határozatát, 1995-ben az Emberi Jogok Európai Egyezményét és a Keretegyezményt a Nemzeti Kisebbségek Védelméről, 1996-ban pedig a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartáját ismerte el aláírásával. Mindezeket a dokumentumokat fokozatosan be is építette nemzeti jogrendjébe²⁰⁶.

A nemzeti szabályozás szintjén 2004 után kezdődött változás a kisebbségi jogok területén. Míg a 2004-ben számos botrány után megválasztott Viktor Juscsenko kampányában és politikájában is az Európai Unióhoz való szorosabb viszony mellett tette le a voksát, addig politikai ellenfele, Viktor Janukovics inkább Oroszországgal kötött volna erősebb szövetséget. Mindezek a politikai csatározások és a különböző jövőképek nagyban befolyásolták azt is, hogy az itt élő kisebbségekre milyen szabályozások várnak. 2012-ben elfogadásra került a „*Törvény a nyelvpolitika alapjairól*”, amely egyfajta reformot kívánt végrehajtani az oktatás és a nyelvhasználat területén²⁰⁷. A törvény kiterjedt nem csak az oktatásban használatos kisebbségi nyelvhasználatra, hanem a közigazgatásra is, ezzel igyekezve egységesíteni az ukrán nyelvhasználatát minden területen. A nyelvpolitika alapjairól szóló törvény több helyen is utal a kisebbségi vagy regionális nyelv használatának elősegítésére, ugyanakkor a közigazgatásban ez alig tudott volna megvalósulni maradéktalanul. A törvény elveti annak lehetőségét, hogy az orosz, mint társhivatalos és egyben második leggyakrabban használt nyelvet szintén államnyelvi szintre emelje, így az egyedüli államnyelvként az ukrán jelöli meg. Ugyanakkor egyes közigazgatási régiókban, ahol a kisebbségi nyelvet beszélők létszáma eléri a 10%-os arányt, ott használhatóak ezek a kisebbségi nyelvek a hivatali szférában is. Jelentős eredmény az előző nyelvtörvényekhez képest, hogy ebben a törvényben meghatározásra kerültek a kisebbségi és regionális nyelvek is, így ezek a törvény hatálya alá is kerültek²⁰⁸. Az arányok meghatározása szempontjából előnynek tekinthető, hogy Ukrajnában 2001 óta nem volt népszámlálás, így erre a cenzusra vonatkozóan kerültek megállapításra azok a települések is, ahol a kisebbségek aránya elérte a 10%-ot. Ezáltal sikerült megteremteni a jogi hátterét a

---

²⁰⁶ 1991-es tényleges ENSZ tagsága előtt még a Szovjetunió kötelékében elfogadta az ENSZ Alapokmányát, az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát (1948), a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát (1973). United Nations - Ratification status by country, 2022. Forrás: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?CountryID=183&Lang=en Letöltés dátuma: 2022.04.20.

²⁰⁷ Ukrajna 2012. évi 5029-VI. számú törvény az állami nyelvpolitika alapjairól. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

²⁰⁸ Az elfogadott 18 nyelv: Orosz, belarusz, bolgár, örmény, gagauz, jiddis, krími tatár, moldáv, német, görög, lengyel, roma (cigány), román, szlovák, magyar, ruszin, karaim és krimcsak.

kisebbségi nyelvhasználatnak a közigazgatásban, ugyanakkor a megvalósítás során számos akadály merült fel: a legtöbb igazgatási egység nem volt képes biztosítani, hogy a kétnyelvű ügyintézés akár szóban, akár pedig írásban meg tudjon valósulni. A legtöbb járási központi hivatalban például Kárpátalján nem volt olyan alkalmazott, aki el tudta volna látni a kétnyelvű ügyintézés feladatait, a formanyomtatványok nem készültek el csak állami nyelven, a kérvények és egyes beadványok pedig szintén ukrán nyelven íródtak annak reményében, hogy így az elbírálás során pozitívabb értékelés születik, mint egy magyar nyelvű irat esetében²⁰⁹.

2014 egy olyan hosszan tartó, elhúzódó háborús konfliktust hozott Ukrajna számára, amely napjainkban is tart. A Krím-félsziget orosz annektálása, Ukrajna keleti régióinak oroszbarát szeparatisták általi elfoglalása, egy olyan instabil helyzetet teremtett, amely magában hordozta az eddigiekhez képest még erőteljesebb nacionalista törekvéseket az országban. A korábbi, 2012-es nyelvtörvényt hatályon kívül helyezték,²¹⁰ egy bizottság felállításával pedig egy újabb törvénytervezetet kívántak előterjeszteni. Mivel az orosz-ukrán kapcsolatok nem mutattak jelentős javulást, így várható volt, hogy mindezt az új oktatási és nyelvtörvény is tükrözni fogja. A 2016 áprilisában előterjesztett törvénytervezet egy erős ukránosítást irányzott elő a kisebbségi oktatás területén, különbséget vont az őshonos népek és a nemzeti kisebbségek között, valamint visszaszorította az anyanyelvi oktatást az elemi oktatási szintre²¹¹. A tervezet előtt a kétnyelvű oktatási intézményekben a diákok nagyrészt saját anyanyelvükön tanulhattak, az ukrán nyelv és irodalom mellett, amit államnyelven sajátítottak el. Egy olyan helyzetben, ahol az összes tantárgyat ukrán nyelven kell oktatni azoknak a tanulóknak, akik a korábbi években anyanyelvi környezetben tanultak, mind módszertani, mind pedig kompetenciából adódó akadályokat állított a tanárok és a diákok elé egyaránt. A tervezet azért is bizonyult aggályosnak, mert sértette az ország alkotmányát, a korábban elfogadott nemzetközi jogi szerződéseket, valamint az egyes, szomszédos államokkal kötött jószomszédi megállapodásokat is. Fontos azt is figyelembe venni, hogy Ukrajna területén a már bemutatott kisebbségek nagyrészt oroszul vagy saját anyanyelvükön beszélnek, így az ilyen típusú szabályozáshoz egy átmeneti türelmi időre lenne szükség a hatékony végrehajtás eléréséhez.

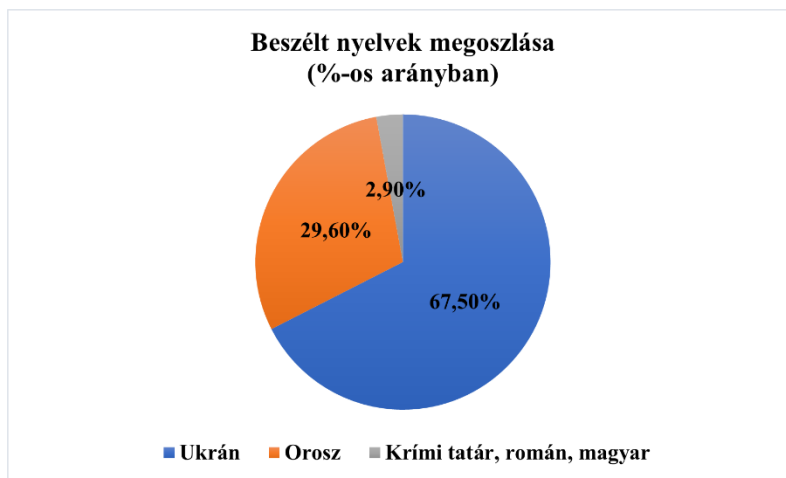
---

²⁰⁹ Ferenc Viktória: Magyar vagy ukrán nyelvű ügyintézés? Jogismeret, jogtudatosság és nyelvválasztás összefüggései a kárpátaljai magyarok körében. *Pro Minoritate*, 2015/3. p. 54-68.

²¹⁰ Ukrajna 2014.évi 739-VII.számú törvénytervezet a 2012.évi 1190.számú, az állami nyelvpolitika alapelveiről szóló törvény hatályon kívül helyezéséről: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45291
Letöltés dátuma: 2022.04.20

²¹¹ Ukrajna 2017.évi No.2145-VIII. számú Oktatási Törvénye,7.cikkely.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

Az alábbi diagramon azok a leginkább beszélt nyelvek láthatóak, amelyek Ukrajnában jellemzően használatban vannak:

6.számú ábra²¹².

Az ukrán, mint államnyelv mellett a legnagyobb számban az oroszot beszélik az országban, illetve a többi kisebbségi nyelv közül a krími tatárt, a románt és a magyart. A törvényi szabályozás értelmében ezeken a nyelveken az iskolák nem folytathatták volna az oktatást a felsőbb tagozatokban, így valós veszély fenyegetné az anyanyelvi fejlődés lehetőségét a kisebbségek esetében. Az oktatási törvény 2017. szeptember 28-i hatályba lépésével Ukrajna nemzetközi szinten is számos kritikát kapott, főként azoktól a szomszédos országoktól, amelyek kisebbségei az országa területén élnek.

2017-ben egy újabb, kisebbségeket érintő törvénymódosítás is hatályba lépett, amely az audiovizuális média nyelvére vonatkozóan hozott jelentős korlátozásokat, így például a heti sugárzási idő alatt legalább 75%-ban állami nyelvű műsorokat sugározhatnak a televízió és rádióadók²¹³.

A törvények elfogadása miatt az Európa Tanács is kifejezte aggályait jelentés formájában, valamint ajánlásokat is megfogalmazott²¹⁴. A Velencei Bizottság alkotmányellenessége miatt kezdte vizsgálni a törvényt, majd ajánlásokat adott ki annak érdekében, hogy a törvényt

²¹² A szerző által készített diagram. Adatok forrása: The World Factbook – Ukraine. Forrás: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ukraine/> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

²¹³ Ukrajna 2017.évi, 2054-VIII.számú törvénye az audiovizuális (elektronikus) média nyelvéről szóló egyes ukrán törvények módosításáról”. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2054-19> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

²¹⁴ Az Európa Tanács jelentése és ajánlásai itt olvashatóak: <https://rm.coe.int/fourth-opinion-on-ukraine-adopted-on-10-march-2017-published-on-5-marc/16807930cf>

Letöltés dátuma: 2022.04.20.

módosítsák, vagy helyezék hatályon kívül, mindaddig, amíg egy elfogadhatóbb és „kisebbségbarátabb” megoldást nem sikerül törvénybe iktatni²¹⁵.

A UPR 2017-ben készített vizsgálatot az országban, amelyben beszámol a kisebbségek helyzetéről is²¹⁶. A jelentésben csak röviden olvashatunk a körülményekről, többnyire a roma és a krími tatárokra vonatkozó információkat láthatjuk benne, valamint az emberi jogok alapvető teljesülésének lehetőségeit. A többi kisebbség, mint a magyar, román, lengyel, orosz esetében nem rögzít részleteket.

Az ENSZ Faji Diszkrimináció Tilalma Bizottság szintén foglalkozott az Ukrajnában kialakult helyzettel, valamint az elmúlt években tapasztalható agresszív, kisebbségellenes megnyilvánulásokkal. A 2016 augusztusában kiadott jelentésben a Bizottság aggodalmát fejezi ki a kisebbségi kérdések széttagolt, fejletlen és nem elég hatékony kezelése miatt, valamint párbeszédet sürget annak érdekében, hogy az állam a kisebbségi képviselőkkel együtt dolgozzon ki egy speciális, kizárólag ezen kérdésekkel foglalkozó intézmény létrehozását²¹⁷. Ennek a felállítására azóta sem került sor. Egy 2017-ben kelt ajánlásukban arra hívják fel Kijev figyelmét, hogy foglalkozzon hatékonyabban az országban jelen lévő faji gyűlölettel és a jogszabályokat alkalmazza mindazon csoportokra, akik ezeket az eszméket követik²¹⁸. A gyűlöletbeszédék és egyéb faji diszkriminációra vonatkozó intézkedések azóta sem kerültek felszámolásra, jelenleg is bizonyos rendszerességűek az ilyen jellegű cselekmények²¹⁹.

Minden nemzetközi szervezet, aki szót emelt a témában párbeszédet sürgetett Ukrajna és az országában élő kisebbségek képviselői között, ez azonban nem tudott érdemlegesen megvalósulni. Az EBESZ Nemzeti Kisebbségek Főbiztosa, Lamberto Zannier segítségét is felajánlotta Ukrajna részére ahhoz, hogy a törvény, minden az országban élő kisebbség számára elfogadható legyen és a korábban elfogadott nemzetközi dokumentumokkal is harmóniába

---

²¹⁵ A Velencei Bizottság ajánlása: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2017\)030-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2017)030-e)
Letöltés dátuma: 2022.04.20.

²¹⁶ National report submitted in accordance with paragraph 5 of the annex to Human Rights Council resolution 16/21 - Ukraine, 2017. Forrás: <https://digitallibrary.un.org/record/1304720> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

²¹⁷ Concluding observations on the twenty-second and twenty-third periodic reports of Ukraine, 2016. Forrás: <https://www.refworld.org/docid/57d68ed34.html> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

²¹⁸ State Party report on Follow-up to Concluding Observations, 2017. Forrás: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/FollowUp.aspx?Treaty=CRPD&Lang=en Letöltés dátuma: 2022.04.20.

²¹⁹ Bocskor Andrea - Gál Kinga: Megfélemlítések Ukrajnában az európai integráció árnyékában. Forrás: <https://karpataljalap.net/2020/12/15/megfélemlitesek-ukrajnaban-az-europai-integracio-arnyekaban>. Letöltés dátuma: 2022.04.20.

kerüljön.²²⁰ Emellett az Európai Unió tanácsadó missziója is segítséget nyújtott az országnak, célként kitűzve a jogérvényesítés előmozdítását.²²¹

Mindezen segítségek ellenére Ukrajna 2019-ben újabb nyelvhasználati törvényt fogadott el, ami az előzőekhez képest is szigorúbb szabályozást ír elő: a kisebbségi nyelv nem használható a szolgáltatói szférában, kereskedelemben, kulturális rendezvények során, korlátozná a kisebbségi nyelven kiadott könyvek mennyiségét, ezáltal a nemzetiségi anyanyelvhasználatot olyan korlátok közé szorítaná, amely magában hordozza a részleges vagy teljes asszimiláció veszélyét²²².

Volodimir Zelenszkij elnökké való megválasztása során sokan abban bíztak, hogy hivatalát elfoglalva egy új politikai korszak kezdődhet Ukrajnában, lezárva az orosz-ukrán konfliktust és rendezve a kisebbségi nyelvhasználat kérdését is. Ez azonban nem tudott megvalósulni, mivel Zelenszkij elnök hivatali ideje során eddig nem hozott olyan intézkedést, amely a fenti problémák megoldására irányult volna. Jóllehet az Európai Unióhoz való közeledés az elmúlt években tovább folytatódhatott, a Koppenhágai Kritériumok maradéktalan teljesítése még várat magára²²³. Ezen kívül Ukrajna nemzetközi megítélése is sokat romlott, leginkább a nemzetközi szerződések egyoldalú értelmezése és a szomszédos országokkal történő sajátos kommunikáció miatt. Ugyan az elfogadott és több ízben megsértett emberi jogi és kisebbségvédelmi szerződések nem rendelkeznek szankciókkal soft law jellegük miatt, a nemzetközi közösség és szervezetek, főleg az ENSZ részéről sürgető lenne valamilyen beavatkozás. Fontosságát tekinti az is, hogy az elmúlt években sokan a kivándorlást tekintették megoldásnak a kialakult helyzetből, így ahhoz, hogy az Ukrajnában élő kisebbségek és emberi jogok helyzete javulhasson, nemzetközi összefogás lenne szükséges.

Az idei év tavaszán ismét erőteljes háborús helyzet alakult ki Oroszország és Ukrajna között, ami további nehézséget jelent az ország gazdasági, politikai és társadalmi életében. A háború eddig nem látott méreteket öltött, számos polgári és katonai, stratégiai szempontból jelentős térség, létesítmény és város áldozatául esett²²⁴. A békekötés lehetősége egyenlőre még nem

---

²²⁰ Az EBESZ Nemzeti Kisebbségek Főbiztosának véleménye: <https://www.osce.org/hcnm/348536> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

²²¹ Fedinec Csilla-Halász Iván-Tóth Mihály: "A független Ukrajna. Államépítés, alkotmányozás és elsüllyesztett kincsek". Budapest: Kalligram kiadó, 2016. p. 140.

²²² Ukrajna 2019.évi, 2704-VIII. számú törvénye az ukrán nyelv állami nyelvként való működésének biztosításáról. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

²²³ Várnay Ernő – Papp Mónika: Az Európai Unió Joga. Budapest, Complex kiadó, 2010. p.81-82.

²²⁴ Portfolio – Megkezdődött az ukrajnai háború második szakasza. Forrás: <https://www.portfolio.hu/global/20220419/megkezdodott-az-ukrajnai-haboru-masodik-szakasza-540013#> Letöltés dátuma: 2022.04.21.

behatárolható, a felek követeléseik nem mutatnak egymás felé való közeledést, így várhatóan még hosszú hetekig, akár hónapokig is elhúzódhatnak a harcok. Ahhoz, hogy a későbbiekben a béke tartós maradjon a két ország között, nem csak a harci cselekmények beszüntetését kellene előirányozniuk, hanem szükséges lenne minden vitás kérdésben egységes álláspontra jutniuk egymással. Ezáltal elengedhetetlen lenne a kiegyezés a jövőbeni politikai orientáció, a gazdasági témák és a kisebbségek kérdését illetően is, hiszen az itt élő orosz nemzetiség száma és léte kiemelten fontos Oroszország számára.

A megismert helyzet alapján az alábbi SWOT analízist lehet felállítani:

<p>Erősségek</p> <ul style="list-style-type: none"> • integrációs törekvések; • geopolitikai adottságok; • képesség a nyugati nyitásra; 	<p>Gyengeségek</p> <ul style="list-style-type: none"> • politikai instabilitás; • erősödő nacionalizmus, kisebbségi elnyomás; • erősödő kivándorlás, gyenge gazdasági háttér;
<p>Lehetőségek</p> <ul style="list-style-type: none"> • politikai semlegesség (sem EU, sem Oroszország); • párbeszéd kezdeményezése a kisebbségi csoportok képviselőivel; • kisebbségeket érintő törvények újra szabályozása; 	<p>Veszélyek</p> <ul style="list-style-type: none"> • orosz – ukrán háború; • nemzetközi elszigetelődés veszélye; • erős nacionalista befolyás a bel- és külpolitikára.

Ukrajna immár három évtizede független országgént van jelen a nemzetközi közösségben. Ez alatt a harminc év alatt sikerült megmutatnia, hogy ha kell, akkor képes európai szemléletet alkalmazni a fejlődéshez, képes olyan törvényt hozni, ami nem sérti az itt élő kisebbségeket jogaik gyakorlásában és mindezek olyan erősségekként jelennek meg, amelyekre a későbbiekben is lehet építkezni. Az elmúlt egy évtizedben azonban mindez megváltozott, az országot pedig egy olyan háborúba sodorta, amely még sokáig tarthat és az ebből való újjáépülés és újra szervezés szintén hosszú éveket emészthet fel, így ez jelentősen gyengíti az ország fejlődését és megítélését is. A kérdés az, hogy ebben az új rendszerben majd hogyan alakítja a további jövőjét az ország: együttműködő lesz-e azokkal, akik számos esetben

segítséget kínáltak fel neki és sikerül harmonizálni az itt élő kisebbségek jogait a többségi ukrán népével? A másik eshetőség, hogy békekötés után marad minden a korábbi elvek mentén és nem kerül sor érdemi változásra, így azonban olyan belső feszültség alakulhat ki, amely újabb, immár polgárháborús helyzetet is teremthet, valamint akadály lehet a későbbi fejlődésnek, újjáépítésnek. A lehetőségek között adott az, hogy vállalja a párbeszédet azokkal a csoportokkal és államokkal is, akik segítséget nyújtanak számára a békésebb jövő megteremtésében, ugyanakkor, ha mindezekkel ellentétesen dönt, akkor ismét kialakulhat a veszélye egy háborúnak, de akár a nemzetközi elszigetelődésnek is.

V. Összegzés - Következtetések

Diplomadolgozatom céljaként azt a feladatot tűztem ki magam elé, hogy megvizsgálom azokat a nemzetközi forrásokat, amelyek a mai kisebbségvédelem területén alkalmazhatóak, valamint azt, hogy az ENSZ és az Európai Unió milyen módon segíti elő a kisebbségi csoportok jogérvényesítését. A kisebbségi jog kialakulása hosszú utat járt be a történelem során, számos alkalommal bebizonyítva, hogy van jogosultsága és mindig vannak olyan társadalmi csoportok, akik számára fontos, hogy biztosítva legyenek ezek a normák.

Az ENSZ megalapításával egy olyan globális szervezet került létrehozásra, amely egyszerre örökdió a béke és a biztonság, a világ egészségügyi, gazdasági, politikai helyzete felett, képes szót emelni akkor, amikor arra a legnagyobb szükség van. Ugyanakkor a kezdeti pozitív visszajelzések után a XXI. századra olyan akadályokkal is szembe kell nézni a szervezetnek, amelyre nincsen felkészülve, amelyekre az eszköztára nincs eléggé felszerelve. A terrorcselekmények okozta próbatételek, a menekültügyi kérdések, a globális jólét megteremtése, a környezetvédelmi kihívások, a klímaváltozás okozta változások mind olyan hiányosságokat tárnak fel, amelyekre az ENSZ még nincs eléggé felkészülve és sokszor nem tud egységesen és hatékonyan fellépni ezekkel szemben. Mindazonáltal ide sorolhatjuk a kisebbségi jogok védelmét is, hiszen a dolgozat során számos intézmény, hivatal és tisztség került bemutatásra a jogforrások mellett, amelyek az ENSZ égisze alatt születtek meg, egzakt feladatuk ellátása során mégsem tudnak olyan eredményesek lenni, mint az elvárható lenne. Joggal érezhetjük úgy, hogy egyes intézkedések meghozatalakor inkább csak látszatintézkedés történik, mintsem tényleges megoldása a problémának, ami gyökerezhet a nemzetközi jog soft law jellegében is, így a hatékony szankciók hiánya nagyban hátráltatja a valódi jogérvényesítést.

Az Európai Unió sokáig nem tartotta tisztségének a kisebbségi jogvédelem területét, megfelelő jogi háttérrel sem alakított ki hozzá hosszú évtizedeken keresztül. A fokozatos integrációs törekvések azonban rámutattak arra, hogy ezt a területet is le kell fedniük az Unió jogi aktusoknak ahhoz, hogy minden tagállam területén egyaránt garantálni tudják az ott élő kisebbségeket megillető jogokat. A tagállamok részéről számos megvalósítandó feladat van ahhoz, hogy mindezek teljesülhessenek, mindazonáltal pozitív fejlődésre utal, hogy az EU felismerte a hiányosságot és tevőleges magatartást mutatott ezen irányába. Fontos lenne, hogy azokat a polgári kezdeményezéseket, amelyek hasonló kisebbségvédelmi tematikákban jönnek létre, az Unió komoly elemzés alá vonjon, ezáltal azokat a még nem ismert részleteket is feltárja, amelyek jelenleg nem kerültek még szabályozásra általa.

Spanyolország és Ukrajna bár két nagyon különböző állam, akik egészen más módon járták be a demokrácia fejlődési útjukat, mégis hasonlítanak abban, hogy területükön olyan kisebbségek élnek, amelyek számára az őket megillető jogok biztosítása nélkülözhetetlen. Számos esetben bizonyították szándékukat arról, hogy fontosnak vélik a jogérvényesítést biztosítani a kisebbségek számára, ennek adták tanújelét akkor is, amikor az erre vonatkozó nemzetközi szerződéseket ratifikálták, ugyanakkor sok esetben a nemzeti szabályozást nem sikerült ilyen könnyen kialakítani mindehhez. Spanyolország és Ukrajna esetében is a nyelvi kérdés az, ami a legfontosabb része a kisebbségi jogérvényesítésnek, így mindkét állam esetében ennek megoldása egy olyan helyzetet lenne képes teremteni, amely segítségével az itt élő kisebbségek helyzete javulna, az asszimiláció csökkenne, a biztonságos jövőkép a fennmaradásukhoz pedig előre mutatóbb lenne.

Konklúzióként tehát megállapítható, hogy a bevezetőben rögzített két hipotézisem validálható:

- a jelenlegi jogi háttér az ENSZ-ben és az Európai Unióban nem nyújt elegendő és hatékony védelmet a kisebbségi jogok érvényesítéséhez.
- a két vizsgált ország esetében a kisebbségi kérdés megoldásának kulcsa a nyelvi kérdés rendezése lenne, amely egyben az oktatás reformját is magában hordozza.

Végezetül egy sokatmondó idézettel zárnám diplomadolgozatom sorait:

„Az alapvető kérdés, amibe mindig újra és újra belebotlom, a "ki alkalmazkodik a másikhoz" kérdése. Számomra egyértelmű a válasz: mindkettő. A többségi társadalom az elfogadást, a megértést, az esélyadást kell, hogy tanulja, a kisebbség pedig az önazonossága megtartása mellett a többségi együttélési szabályokhoz való alkalmazkodást.” (L. Ritók Nóra).

Irodalomjegyzék

Jogforrások, nemzetközi egyezmények:

Charter of the United Nations: <https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf> Letöltés dátuma: 2022.03.08.

Charter of Paris for a New Europe. Forrás: <https://www.osce.org/mc/39516> Letöltés dátuma: 2022.03.21.

Az ENSZ 47/135. számú határozata a nemzeti vagy etnikai, vallási és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyek jogainak nyilatkozata. Forrás: <http://www.un-documents.net/a47r135.htm> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

Az ENSZ 61/295. számú határozata: Az őslakos népek jogainak nyilatkozata. Forrás: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/ga_61-295/ga_61-295_ph_e.pdf Letöltés dátuma: 2022.03.10.

Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata. Forrás: https://www.ohchr.org/en/udhr/documents/udhr_translations/hng.pdf Letöltés dátuma: 2022.03.09.

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye, vagy Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről. Forrás: https://www.echr.coe.int/documents/convention_hun.pdf Letöltés dátuma: 2022.03.16.

Európa Tanács Parlamenti Közgyűlés 1201. számú ajánlás. Forrás: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=15235> Letöltés dátuma: 2022.03.16.

Az Európai Unió Alapjogi Chartája. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=HU> Letöltés dátuma: 2022.03.28.

Az Európai Unió Bizottságának közleménye a „Minority SafePack – egymillió aláírás a sokszínű Európáért” elnevezésű európai polgári kezdeményezéséről. Brüsszel, 2021.1.14. C(2021) 171 final. Forrás: [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=C\(2021\)171&lang=hu](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=C(2021)171&lang=hu) Letöltés dátuma: 2022.04.06.

Az Európai Unióról szóló Szerződés. I. cím, 2.cikk. p 5. Forrás: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0007.02/DOC_1&format=PDF Letöltés dátuma: 2022.03.21.

Az Európai Unió Tanácsának 168/2007/EK rendelete az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének létrehozásáról. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32007R0168> Letöltés dátuma: 2022.03.23.

Az Európai Parlament 2020. december 17-i állásfoglalása a „Minority SafePack – egymillió aláírás a sokszínű Európáért” európai polgári kezdeményezéséről (2020/2846(RSP)). Forrás: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0370_HU.html Letöltés dátuma: 2022.04.06.

A faji megkülönböztetés minden formájának tilalmáról szóló egyezmény. Forrás: https://www.unhcr.org/hu/wp-content/uploads/sites/21/2016/12/faji_megkulonboztetes_egyezmény.pdf Letöltés dátuma: 2022.03.10.

A moszkvai értekezleten elfogadott nyilatkozatok (1943.október 19-30.). Forrás: <http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/mil/ww2/doksi/moszkva.html> Letöltés dátuma: 2022.03.09.

A Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény. Forrás: <https://rm.coe.int/168007cdac> Letöltés dátuma: 2022.03.16.

Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmánya. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights> Letöltés dátuma: 2022.03.09

Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája. Forrás: <https://www.ajbh.hu/documents/2657648/2696102/Regionalis+vagy+kisebbs%C3%A9gi+nyelvek+Eur%C3%B3pai+Chart%C3%A1ja.pdf/12fc66e2-4451-a6c1-c221-fb76c896ecfd?version=1.0&t=1551170524266> Letöltés dátuma: 2022.03.16.

Spanyolország Alkotmánya. Forrás: <https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionINGLES.pdf> Letöltés dátuma: 2022.04.17.

Ukrajna 2012.évi 5029-VI. számú törvény az állami nyelvpolitika alapjairól. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

Ukrajna 2014.évi 739-VII.számú törvénytervezet a 2012.évi 1190.számú, az állami nyelvpolitika alapelveiről szóló törvény hatályon kívül helyezéséről: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45291 Letöltés dátuma: 2022.04.20

Ukrajna 2017.évi No.2145-VIII. számú Oktatási Törvénye,7.cikkely. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

Ukrajna 2017.évi, 2054-VIII.számú törvénye az audiovizuális (elektronikus) média nyelvről szóló egyes ukrán törvények módosításáról”. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2054-19> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

Ukrajna 2019.évi, 2704-VIII. számú törvénye az ukrán nyelv állami nyelvként való működésének biztosításáról. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

Könyvek, szakcikkék, tanulmányok:

Berkics Erika: „Spanyolország történelmi nemzetiségei és régiói”. Külügyi Szemle, IX. évfolyam, 2010/3.

Blahó András – Prandler Árpád: Nemzetközi szervezetek és intézmények. Budapest, Aula kiadó, 2001.

Böszörményi Jenő: Az ENSZ Kisebbségi kézikönyve. Budapest, EÖKiK kiadó, 2004.

Dr. Buday-Sántha Judit Andrea PhD: Nemzetközi és EU jog. Egyetemi órai előadás. Budapest, BGE KKK, 2021. november 22.

Buday-Sántha Andrea: Kommunikációs jog. Budapest, Fakultás kiadó, 2018.

Cservák Csaba: Népek, nemzetiségek, kisebbségek. Jogelméleti Szemle, 2014/3.szám

Christoph Pan, Beate Sibylle Pfeil: Minderheitenrechte in Europa. Wien Springer, 2006.

Dabis Attila: „Katalán ős”. Kisebbségi Szemle, II. évfolyam, 2017/4.

Emad Mayer-Mruwat: United Nations: Critiques and reforms. Journal of Third World Studies Vol. 15, No. 1, RETHINKING DEVELOPMENT: THE ROLE OF THE THIRD WORLD IN THE NEW WORLD ORDER (SPRING, 1998). Forrás: Forrás: <https://www.jstor.org/stable/45197792> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

Európa Tanács: Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartája Szakértői Bizottság által összeállított kiadvány. Forrás: <https://rm.coe.int/ecrml-educational-toolkit-hu/16809a43cb> Letöltés dátuma: 2022.04.14.

Fedinec Csilla-Halász Iván-Tóth Mihály: “A független Ukrajna. Államépítés, alkotmányozás és elsüllyesztett kincsek”. Budapest: Kalligram kiadó, 2016.

Ferenc Viktória: Magyar vagy ukrán nyelvű ügyintézés? Jogismeret, jogtudatosság és nyelvválasztás összefüggései a kárpátaljai magyarok körében. Pro Minoritate, 2015/3.

Fiala-Butora János: Árnyékjelentések Felvidéken (2018). In: Magyarok Jogvédelme a Kárpát-Medencében 2018. Budapest, Kisebbségi Jogvédő Intézet, 2018.

Keating, Michael. "The minority nations of Spain and European integration: a new framework for autonomy?" Journal of Spanish Cultural Studies 1.1 (2000).

Gudmundur Alfredsson: Kisebbségi jog: nemzetközi standardok és ellenőrzési mechanizmusok. Regio, 9.évfolyam, 1998/4.szám

Henry Kissinger: Világrend. Budapest, Antall József Tudásközpont, 2015.

Kardos Gábor – Lattmann Tamás: Nemzetközi jog. Budapest, ELTE Eötvös kiadó, 2013.

Kovács Péter: Nemzetközi közjog. Budapest, Osiris kiadó, 2016. p.

Nagy Noémi: Területi autonómiával rendelkező kisebbségek Spanyolországban – nyelvi jogi kitekintés. In: Szöllősi László (ed.): Pro Scientia Aranyérmesek XI. Konferenciája. Budapest: Pro Scientia Aranyérmesek Társasága, 2013.

Osztovits András: EU-Jog. Budapest, HVG-Orac, 2015.

Szajbély Katalin: „Kisebbségi kérdés Spanyolországban”. Kisebbségkutatás, 12. évf. 4.szám.

Szalayné Sándor Erzsébet: A kisebbségvédelem nemzetközi jogi intézményrendszere a XX. században. Budapest, Gondolat kiadó, 2003.

Várnay Ernő – Papp Mónika: Az Európai Unió Joga. Budapest, Complex kiadó, 2010.

Vizi Balázs: A kisebbségi jogok védelmének európai színtere napjainkban: normatív rezsim és politikai diskurzus. Pro Minoritate, 2018/2.szám.

Zeidler Miklós: A Nemzetek Szövetsége és a magyar kisebbségi petíciók. In: Etnopolitika. A közösségi, magán- és nemzetközi érdekek viszonyrendszere Közép-Európában. Budapest, Teleki László Alapítvány, 2003.

Egyes szervezetek ajánlásai, véleményei, döntései:

A Bíróság 2/13.számú véleménye. Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A62013CV0002> Letöltés dátuma: 2022.03.28.

Civil society and other submissions – Spain. Forrás: <https://www.upr-info.org/en/review/Spain/Session-35---January-2020/Civil-society-and-other-submissions> Letöltés dátuma: 2022.04.17.

Country Monitoring: Ukraine. Forrás: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/country-monitoring> Letöltés dátuma: 2022.03.28.

Concluding observations on the twenty-second and twenty-third periodic reports of Ukraine, 2016. Forrás: <https://www.refworld.org/docid/57d68ed34.html> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

Az EBESZ Nemzeti Kisebbségek Főbiztosának véleménye: <https://www.osce.org/hcnm/348536> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

Európa Tanács jelentése és ajánlásai. Forrás: <https://rm.coe.int/fourth-opinion-on-ukraine-adopted-on-10-march-2017-published-on-5-marc/16807930cf> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

FRA Annual Activity Reports. Forrás: <https://fra.europa.eu/en/about-fra/what-we-do/annual-activity-programme> Letöltés dátuma: 2022.03.28.

FRA – Fundamental Rights Report – 2021. Forrás: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-fundamental-rights-report-2021_en.pdf Letöltés dátuma: 2022.04.05.

FUEN Activity Report, 2021. Forrás: https://www.fuen.org/assets/upload/editor/docs/doc_NjO4zqcT_FUEN_report_2021_EN.pdf Letöltés dátuma: 2022.03.28.

FUEN activity report 2020/2021. Forrás: https://www.fuen.org/assets/upload/editor/docs/doc_NjO4zqcT_FUEN_report_2021_EN.pdf Letöltés dátuma: 2022.04.05. p. 23.

National report submitted in accordance with paragraph 5 of the annex to Human Rights Council resolution 16/21 - Ukraine, 2017. Forrás: <https://digitallibrary.un.org/record/1304720> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

Annual Reports. Reports to the Human Rights Council. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-minority-issues/annual-reports> Letöltés dátuma: 2022.04.05.

Rita Izsák – Special Rapporteur of Minorities Issues in the 1st cycle of the UPR process, 2008-2011. Forrás: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/IEMinorities/MinoritiesIssues1stcycleUPRProcess.pdf> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

A/HRC/46/57 – HRC 46th session – 2021. Report of the Special Rapporteur on Minority Issues, Dr. Fernand de Varennes – Hate speech, social media and minorities. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-minority-issues/annual-reports> Letöltés dátuma: 2022.04.05.

Report of the Special Rapporteur on minority issues, 2020. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-minority-issues> Letöltés dátuma: 2022.04.17.

State Party report on Follow-up to Concluding Observations, 2017. Forrás: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/FollowUp.aspx?Treaty=CRPD&Lang=en Letöltés dátuma: 2022.04.20.

Summary of Stakeholders' submissions on Spain, 2019. Forrás: <https://digitallibrary.un.org/record/3849178> Letöltés dátuma: 2022.04.17.

UN Human Rights Report, 2020. Forrás: <https://www2.ohchr.org/english/OHCHRreport2020/> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

UN expert urges Spain not to pursue criminal charges of rebellion against political figures in Catalonia, 2018. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2018/04/un-expert-urges-spain-not-pursue-criminal-charges-rebellion-against> Letöltés dátuma: 2022.04.18.

UPR Stakeholder Submissions, 2018. Forrás: https://www.upr-info.org/sites/default/files/document/romania/session_29_-_january_2018/js4_upr29_rom_e_main.pdf Letöltés dátuma: 2022.03.10.

The situation and rights of national minorities in Europe. Recommendation 2040. Forrás: <https://pace.coe.int/pdf/55df6ff1ce8a3ddca488ba9770a9fa8600889d2bcd8f12c93bbf807b4a12f2a7/doc.%2013606.pdf> Letöltés dátuma: 2022.03.16.

UPR National Report, Ukraine, 2017. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/upr/pages/uaindex.aspx> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

Universal Periodic Review - Spain, 2019. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/upr/es-index> Letöltés dátuma: 2022.04.17.

Spain: UN expert urges action on improving human rights guarantees for minorities, 2019. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2019/01/spain-un-expert-urges-action-improving-human-rights-guarantees-minorities> Letöltés dátuma: 2022.04.19.

Statement of the United Nations Special Rapporteur on minority issues, Fernand de Varennes, on the conclusion of his official visit to Spain, 14-25 January 2019. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/statements/2019/01/statement-United-nations-special-rapporteur-minority-issues-fernand-de-varennes> Letöltés dátuma: 2022.04.19.

Velencei Bizottság ajánlása: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2017\)030-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2017)030-e)
Letöltés dátuma: 2022.04.20.

Egyéb internetes források:

A Magyar Nyelv értelmező kéziszótára. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-1BE8B/k-359B8/kisebbseg-36EAE/?list=eyJmaWx0ZXJzIjogeyJNVSI6IFsiTkZPX0xFWF9MZXhpa29ub2tfMUJFOEliXX0sICJxdWVyeSI6ICJraXNlYmJzXHUwMGU5ZyJ9> Letöltés dátuma: 2022.03.07.

Az emberi jogok bajnokai – Martin Luther King. Forrás: <https://hu.humanrights.com/voices-for-human-rights/martin-luther-king-jr.html> Letöltés ideje: 2022.03.10.

A growing population except for 2020. An interruption of the EU population growth in 2020. Forrás: <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/demography/bloc-1a.html?lang=en> Letöltés dátuma: 2022.03.16.

Bocskor Andrea - Gál Kinga: Megfélemlítések Ukrajnában az európai integráció árnyékában. Forrás: <https://karpataljalap.net/2020/12/15/megfélemlitesek-ukrajnaban-az-europai-integracio-arnyekaban>. Letöltés dátuma: 2022.04.20.

Chart of signatures and ratifications of Treaty 148. Forrás: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treaty=148> Letöltés dátuma: 2022.03.16.

Council of Europe: How many people in European states belong to national minorities? Forrás: <https://www.coe.int/en/web/minorities/fcnm-factsheet> Letöltés dátuma: 2022.03.16.

Commissioner for Human Rights. Forrás: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/the-commissioner> Letöltés dátuma: 2022.03.28.

Comité para la Eliminación de la Discriminación Racial Informes periódicos 24º a 26º combinados que España debía presentar en 2020 en virtud del artículo 9 de Convención, 2020. Forrás: <https://www.refworld.org/es/publisher,CERD,,DZA,57f5091339,,0.html> Letöltés dátuma: 2022.04.17.

Definition of minority noun from the Oxford Advanced Learner's Dictionary. Forrás: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/minority> Letöltés dátuma: 2022.03.07

Egyesült Nemzetek Szervezete – Megalakulása. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/TenyekKonyve-tenyek-konyve-1/1988-2/nemzetkozi-szervezetek-100D/egyesult-nemzetek-szervezete-100E/megalakulas-1012/>

Az Európai Nemzetiség Föderatív Uniója. Forrás: <https://www.fuen.org/hu/article/Az-Europai-Nemzetisegek-Foederativ-Unioja-FUEN> Letöltés dátuma: 2022.03.28.

The Former Working Group of Minorities. Forrás: <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Minorities/Pages/TheformerWGonMinorities.aspx> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

OHCHR - Committee on the Elimination of Racial Discrimination. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/cerd/pages/cerdindex.aspx> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

OHCHR - Universal Periodic Review. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/upr/pages/uprmain.aspx> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

Office of the High Commissioner. Forrás: <https://www.ohchr.org/EN/AboutUs/Pages/HighCommissioner.aspx> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

Organization for Security and Co-operation in Europe. Forrás: <https://www.osce.org/> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

Maszol.ro – Ukrajna tartsa tiszteletben a kisebbségi nyelveket: Forrás: <https://maszol.ro/kulfold/28049-ukrajna-tartsa-tiszteletben-a-kisebbségi-nyelveket#gallery> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

Minority SafePack initiative. Forrás: <http://www.minority-safepack.eu/> Letöltés dátuma: 2022.03.16.

Minority SafePack – Egymillió aláírás az európai sokszínűségért. Forrás: https://europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2017/000004_hu Letöltés dátuma: 2022.03.28.

Minority SafePack – Egymillió aláírás az európai sokszínűségért. Benyújtás és vizsgálat. Forrás: https://europa.eu/citizens-initiative/minority-safepack-one-million-signatures-diversity-europe_hu Letöltés dátuma: 2022.04.06.

1503 Procedure. Forrás: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/Petitions/Pages/1503Procedure.aspx> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

Population of Ukraine. State statistics service of Ukraine. Forrás: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/popul_eng.htm Letöltés dátuma: 2022.04.20.

Portfolio – Megkezdődött az ukrajnai háború második szakasza. Forrás: <https://www.portfolio.hu/global/20220419/megkezdodott-az-ukrajnai-haboru-masodik-szakasza-540013#> Letöltés dátuma: 2022.04.21.

Ratification Status by country – Spain. Forrás: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx Letöltés dátuma: 2022.04.14.

Special Rapporteur on minority issues. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/issues/minorities/srminorities/pages/srminorityissuesindex.aspx>
Letöltés dátuma: 2022.03.10.

Special Rapporteur on Minorities Issues. Forrás: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-minority-issues> Letöltés dátuma: 2022.04.05.

Teheráni konferencia. Forrás: <http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/mil/ww2/dip/teheran.html>
Letöltés dátuma: 2022.03.09.

The World Factbook – Spain. Forrás: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/spain/>
Letöltés dátuma: 2022.04.14.

The World Factbook – Ukraine. Forrás: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ukraine/> Letöltés dátuma: 2022.04.20.

United Nations – Economic and Social Council. Forrás: <https://www.un.org/ecosoc/en/home>
Letöltés dátuma: 2022.03.09.

United Nations – UNESCO. Forrás: <https://en.unesco.org/> Letöltés dátuma: 2022.03.09.

United Nations - Human Right Council. Forrás: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/Pages/AboutCouncil.aspx> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

UN Office of the High Commissioner of Human Rights. Human Rights Minority Rights: International Standards and Guidance for Implementation. Forrás: <https://www.refworld.org/docid/4db80ca52.html> 2010. p.2. Letöltés dátuma: 2022.03.07.

UN Peacekeeping. Forrás: <https://peacekeeping.un.org/en> Letöltés dátuma: 2022.03.10.

United Nations - Ratification status by country, 2022. Forrás: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?CountryID=183&Lang=en Letöltés dátuma: 2022.04.20.

State parties to the Framework Convention for the Protection of National Minorities. Forrás: <https://www.coe.int/en/web/minorities/etats-partie> Letöltés dátuma: 2022.03.21.

Mellékletek

1.számú melléklet: Nyilatkozat a szakdolgozat státuszáról (nyilvános, bizalmas)

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
ALKALMAZOTT TUDOMÁNYOK EGYETEME
KÜLKERESKEDELMI KAR

A DOKUMENTUMOT DIGITÁLIS
ALÁÍRÁSSAL LÁTTA EL:

AVDH SIGN

Nyilatkozat a szakdolgozat státuszáról (nyilvános, bizalmas)

Alulírott Szigethy-Ambrus Nikoletta (Neptun kód DU5ERI) a Budapesti Gazdasági Egyetem Külkereskedelmi Karának Nemzetközi Tanulmányok Mesterképzés levelező munkarendű hallgatója „A kisebbségi jogok érvényesíthetőségeinek lehetőségei az ENSZ és az Európai Unió keretei között”

című szakdolgozatommal/záródolgozatommal (továbbiakban mű) kapcsolatban az alábbiakról nyilatkozom:

- Kijelentem, hogy a mű BGE Dolgozattár repozitóriumába való feltöltésével más jogát nem sértem. Tudomással bírok arról, hogy az Egyetem a szerzői jogok meglétét nem ellenőrzi.
- Nyilatkozom, hogy a mű (a megfelelő rész aláhúzendő)
  - a bizalmas
  - a nyilvánosság számára hozzáférhető.
- Tudomásul veszem, hogy
  - szerzői jogsértés esetén az Egyetem az érintett dokumentum elérhetőségét a szerzői jogsértés tisztázása idejére átmenetileg korlátozza,
  - szerzői jogsértés esetén az érintett művet a Repozitórium adminisztrátora a Repozitóriumból haladéktalanul eltávolítja,
  - amennyiben a dolgozatomat a nyilvánosság számára hozzáférhetővé teszem, az egyetem a dolgozatomat az interneten a nyilvánosság számára hozzáférhetővé teszi. Hozzájárulásom – szerzői jogaim maradéktalan tiszteletben tartása mellett – nem kizárólagos és időtartamra nem korlátozott felhasználási engedély.

Kelt: Budapest, 2022. április 26.

hallgató

2. számú melléklet: Szerzői nyilatkozat

NYILATKOZAT

Alulírott Szigetkény - Ambrus Miklós büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a diplomadolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A diplomadolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen diplomadolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerezés során.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatomat az intézmény plágiumellenőrzésnek veti alá.

Budapest, 2022 év május hónap 02. nap

Szigetkény - Ambrus Miklós

hallgató aláírása

